

תשרי התש"פ גליון 26

כתר מלוכה

בטאון פנימי היו"ל ע"י איגוד בוגרי ישיבת "כסא רחמים" ספרדית תכב"ץ ומוסדותיה

סערת הדג מגאבס
51 | תחקיר מעמיק

"בית נאמן" בישראל
34 | יריעה רחבה על הספר החדש

הקטון יהיה לאלף
24 | "פניני הפרשה" חוגג אלף גליונות

כסא רחמים שלי
41 | מהחתונה לרבנות המושב

"פלשתינאי"
רצה את אבי
ראיון שנערך עם מרן
שליט"א ביום הגיעו
לארץ

03 דבר המערכת

05 מלכם בראשם

07 נאמנים דבריו

12 חזק ויאמץ לבך

24 הקטן יהיה לאלף

29 פעמון ורימון

30 שמחת תורה

34 בית נאמן בישראל

41 כסא רחמים שלי

45 משיב כהלכה

50 המעשה אשר יעשון

52 מחרוזת של דגים

60 זכרון להולכים

65 ספור לחג

68 שיר ליום השבת

73 נדיר

74 חדשות אני מגיד

מרון רה"י שליט"א ומרון הראשל"צ שליט"א
בשמחת בית השואבה אשתקד

עורך

הרב עובדיה חן

ניהול הפקה

הרב עובדיה מאזוז

כותבים ומשתתפים

הרב יונתן שלמה מאזוז,

הרב אביתר כהן, הרב אדיר כהן,

הרב יהושע כהן, הרב תומר בוכריץ

ביקורת

הרב רפאל מאזוז

מזכירת המערכת

נ. ורדי

גרפיקה ועימוד

שוהם

ovd555@gmail.com

הדפסה

אביבית הפקות

054-6740977

תמונות

באדיבות: עזרא טרבלסי,

וארכיון הישיבה

מו"ל

מוסדות ישיבת

"כסא רחמים"

רח' הרב עוזיאל 26 בני ברק

ת.ד. 2750 מיקוד: 51127

לציין עבור כתר מלוכה

טל': 03-6767163

פקס: 03-6774060

7654216@gmail.com

KR1700505152@gmail.com

בית של תורה או תורה בלי בית

מי שעוקב אחר ההתדרדרות ואובדן הדרך בכל הנוגע לתעסוקת נשות האברכים, מבין עד כמה היטיב מרן ראש הישיבה שליט"א לחזות כל זאת מראש, וגם כשזה לא היה פופולרי, הבהיר תמיד את דעתו דעת תורה נגד היפוך התפקידים וסדר העדיפויות.

כך למשל, כשנשאל מרן שליט"א בשו"ת "מקור נאמן" (ח"ב סי' תרל"ז) מהי ההנהגה הנכונה, שהאשה תעבוד והבעל ילמד, או שהבעל יעבוד והאשה תהיה עקרת בית? השיב בצורה ברורה: "להטיל כל עול הפרנסה על האשה, אינו נכון כלל מכמה טעמים. וכך נהגו בכל הדורות, וכך מתחייב החתן בכתובה לקיים אפילו ואיזון ואפרנס ואוקיר וכו'. וכן היה מנהג פשוט בימי חז"ל שהבעל מפרנס את אשתו (כמו אבא אומנא מקיז דם, במסכת תענית דף כ"א ע"ב. רבי מאיר לבלה, עירובין דף י"ג ע"ב. רבי יהושע פחמי, ברכות דף כ"ח ע"א, ועוד ועוד תנאים ואמוראים) חוץ מיחיד סגולה ממש, כגון רבי עקיבא ובנו (שפסק עם אשתו על מנת שתהא זנה ומפרנסת ומלמדת אותו תורה) וחתנו (עיין כתובות דף ס"ג ע"א, ובתוספתא שם פ"ד ה"ז). והיום כלם רוצים להידמות לרבי עקיבא!"

השכם והערב מתקיימים כינוסי רבנים ומחנכים אודות הבעיות המתגלעות בעבודת נשים ולימודי אקדמיה, אך כולם הולכים סחור סחור ומנסים לפתור את הבעיה בכל מיני תקנות שונות ובלתי ישימות, הדומות ל'בית חולים מתחת לגשר'.

אולי הגיע הזמן לעצור ולשאול: האם אין הצר שווה בנזק המלך?! האם בשביל שהבעל ילמד בכולל - הכל נהפך להיות מותר?!

זה כבר הפך להיות מקובל: אברכי משי רבים בלי לחשוב פעמיים שולחים את רעייתם בת הסמינר הצנועה והחסודה לעשות קריירה באקדמיה ולעבוד בעבודות מפקפקות. בשביל מה? כדי שיהיה להם מה שנקרא 'בית של תורה', ולבסוף מוצאים עצמם בלי תורה, ולפעמים גם בלי בית...

מי התיר לו לאתו אברך, למען המטרה המקודשת ללמוד תורה כל היום, להפקיר את כל הנכסים הרוחניים של ביתו: צניעות, שלום בית, הגמוניה על הממון הביתי ("בעל המאה הוא בעל הדעה"),

חינוך ילדים, חורבן האימהיות, מיעוט ילודה, הרס ההיררכיה בבית, אמונה תמימה, ועוד אין ספור רעות חולות?!

פלא שרואים פער רוחני חסר-תקדים בין אברכים לבין נשותיהם הקרייריסטיות וההייטקיסטיות?!

ומה עם מה שאמר הגאון הרב שך זצ"ל שעדיף לסגור את כל הכוללים אם נשות האברכים הולכות בחוסר צניעות?!

מי התיר לאותו אברך להפוך את הטבע כפרעה במצרים, ולהטיל על רעייתו את הקללה שלו "בזיעת אפיך תאכל לחם"? לא די לה בקללה "בעצב תלדי בנים"?!

איזה רב הוא שאל לפני ששלח את רעייתו לעבוד עם גברים, כדי שהוד קדושתו יוכל לשבת וללמוד? שיסביר בבקשה, מה ההבדל בין זה לבין ה'הרג ואל יעבור' שהחזון איש אמר על שירות לאומי לבנות?!

מה היה לנו? איבדנו את הכיוון? האם שכחנו שהמטרה אינה מקדשת את כל האמצעים?!

פלא שלא רואים ברכה מהכסף? כנראה שעל כך כיוונו חז"ל באומרם "המצפה לשכר אשתו וריחים, אינו רואה סימן ברכה לעולם" (פסחים נ' ע"ב).

כמה עלינו להודות שיש לנו אב זקן שהיטיב לחזות זאת בעיניו הבדולח, והורנו את הדרך הישרה וההנהגה הנכונה!

•

ואי אפשר בלי מלה אחת על תוצאות הבחירות האחרונות (ואולי יהיה 'אחרון אחרון חביב'... ימים יגידו). בלי שמחה לאיד, קיבלנו את השיעור הטוב ביותר בהכרת הטוב. מי שאינו מכיר טובה, משלם על כך. בפרט כשמדובר בטובה שלא נדרש תמורתה כמעט כלום! מי שכופר בטובה ומתרץ את המנדט השמיני ב"גידול טבעי", בשעה שברור מעל לכל ספק מהיכן מגיע המנדט השמיני שעבר על חודם של כמה קולות, ימדדו לו באותה מדה, והוא יפסיד את המנדט השמיני על חודם של כמה קולות. ובעצם אולי בכלל זה לא בגלל כפיות טובה, פשוט היה "פיחות טבעי"...

בברכה
העורך

הלכם בראשם

פנינים ממשנתו של מרן מייסד הישיבה זצ"ל

המדד לאהבת ה' ותורתו

מחמת ההרגל לא יוכל לעזוב הרגלו, הנה תיכף נוכל להביאו בכור הבחינה מהנהגתו עם בנו, כי אם נראה שגם את בנו הוא מרגיל לעשן, וקונה לו את כל מכשירי העשן, אות היא לעולם כי מאהבתו את הקטרת יעשן הוא תמיד. ועל כן מאהבתו לבנו חפץ שגם בנו יתענג ויורגל בדבר טוב כזה. אולם אם נראה כי בעת שיראה בנו מנסה את העשן, גוער בו בנזיפה ויקרענו מידו לגזרים, ויזכירו כי יזיק לבריאות, אות היא כי הוא אינו מעשן רק מחמת ההרגל. והיה אם ישאל הבן את אביו מדוע תעשן אתה אבי? יענה הלואי אם לא הייתי מעשן, אך מה אעשה כבר הורגלתי בכך ולא אוכל לעזוב, אבל אתה בני מאהבתי לך אין רצוני שתתרגל בדבר המזיק.

"כן הוא הדבר ממש בתורתנו הקדושה, ישנם אנשים שאוהבים את ה' באמת ולומדים תורה, בעבור כי יודעים את חן ערכה כי יקרה היא מפנינים, וישנם אנשים שמתפללים ג' פעמים בכל יום בצבור ושומרים מצות ה' ולומדים גם גמרא בכל יום בקביעות, והכל רק מחמת ההרגל כי אביו היה ירא את ה' באמת והרגילו ללכת בדרכי ה' וללמוד בכל יום, אך הוא לעצמו התורה אינה חשובה בעיניו כלום..."

ובדידו של רבי מצליח הוה עובדא. כאשר גדלו בניו של רבי א, אשר ניחנו במוח חד ומהיה, פנו אליו גופים שונים בבקשה להוציא את בניו ללימודי חול, ולאפשר להם להשתלם במקצוע

כל אדם שומר תורה ומצוות, מגדיר עצמו כאוהב תורה ולומדיה, גם אם הוא עצמו אינו זוכה להסתופף בחצרות בית ה' ולהשקיע את רוב יומו בלימוד התורה. אולם כיצד ניתן לבחון אם באמת ובתמים אוהב תורה הוא, או שמדובר במס שפתיים?

מרן הגאון הקדוש **רבי מצליח מאזוז** זצ"ל רגיל היה לומר כי ההוכחה החותכת לכך היא אם בלבו חפץ האב לראות את בניו אחרי עוסקים בחיי עולם - בתורה, או שהיה מעדיף לראותם עוסקים בחיי שעה. גם אם האב עצמו עוסק בתורה, לעתים הדבר נעשה רק מהרגל ולא מאהבה. אולם כאשר מחנך גם את בניו בדרכי התורה, הוברר למפרע כי הינו אוהב את ה' ותורתו.

וסמך מצא לדבריו בפסוק: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" - מתי באה לידי ביטוי אהבת ה' שלך? כאשר "ושונתם לבניך"!

ובדרוש שכתב על פרשת בא, נשא על כך משל קולע מהעישון, וזה לשונו: "כאשר נראה איש אשר יעשן תמיד טוטון [טבק], והמקטרת לא תמוש מפיו, או כי שותה יין ושכר למכביה, וברצונו לדעת אם הוא עושה ככה בעבור אהבתו מאד לטוטון או ליין ושכר ואינו חושב בו נזק, או כי יודע כי נזק רב כרוך אחרי, רק

על בניו ופנו אליו בסגנון של "תראה, היום העולם השתנה, אי אפשר לחיות בלי לדעת צרפתית..." הרחיק לכת נשיא הקהילה שפעם אמר לו בלגלוג: "אם בניך לא ילמדו צרפתית היום, איך יתפרנסו מחר? וכי יהיו גנבים?!". רבי מצליח לא נאלץ לחשוב ולו לרגע כשפלט בחדות מהולה בעוקצניות: "אל דאגה! כשיגדלו בני, ידעו צרפתית, הרבה יותר ממה שידועים בניך לימודי קודש..."

חופשי, כדי שיוכלו לנצל את הפוטנציאל המצוין שלהם וירכשו מקצוע טוב לעתיד. אך רבי מצליח לא שעה לדבריהם. הוא דחה אותם פעם אחר פעם. אהבת התורה העמוקה אשר פיעמה בלבו בכל עוז, גברה על כל חשקי העולם הזה!

לא אחת היו לו שיחות עם ידידים, ש'ריחמו'

בוגר יקר!

אנו רואים בך שותף להצלחה של ההילולא הגדולה בעולם!
ולכן אנו מעניקים לשותפים שבת של התרוממות הרוח ועונג צרוך עם מרן ורבנן ובראשם מורנו ורבנו מן ראש הישיבה שליט"א

לפניך טבלת זכאות* להשתתפות בשבת בוגרים בשנה הבאה הבעל"ט תש"פ
בעדה"ת ראה עמ' 78

- 12 כרטיסים** → השתתפות בסך 990 ש"ח
- 23 כרטיסים** → השתתפות בסך 490 ש"ח
- 35 כרטיסים** → השתתפות ללא עלות
- 50 כרטיסים** → השתתפות כולל יום האישי
- 100 כרטיסים** → השתתפות נוספת, עם השבת הנאיבית

היה שותף להצלחה
הרמ 3 נחמ 3/3

*ההטבה מיועדת למוכר הכרטיסים בלבד, אין לזכות לאדם אחר גם לא מקרבה ראשונה. הזכות למימוש באותה שנה בלבד לא ניתן להעביר זכות משנה לשנה.

סוגיות מרתקות מתוך משנתו של מרן ראש הישיבה שליט"א

צנזורה עצמית

כחלק מהתמודדות עם מעללי הצנזורה, לא פעם הנהיגו היהודים עצמם צנזורה פנימית • המפתיע הוא גילוי של מרן שליט"א שעוד הרבה לפני ימי הצנזורה, מצינו בראשונים צנזורה של המחברים עצמם מפני פחד המלכות • ויותר מכך מצינו פעמים שאפילו מסדרי התלמוד עצמם הקדימו תרופה למכה וטשטשו עובדות מסוימות כדי לא לעורר חמת השלטונות * ואיך זה שופך אור על ענין פטירת תלמידי רבי עקיבא וארועים נוספים בתולדות עמנו •

בענין פטירת תלמידי רבי עקיבא, ישנה תמיהה גדולה: מדוע תקנו הראשונים על מותם מנהגי אבל זמן ממושך כל כך, בשעה שלא תקנו מאומה על מקרים דומים כמו הריגת כל חכמי ישראל על ידי ינאי המלך (עיין קידושין דף ס"ו ע"א), או הריגת כל חכמי ישראל על ידי הורדוס (עיין ב"ב דף ג' סע"ב)? ועוד, מדוע רבי עקיבא וחבריו התנאים לא הרעישו עולמות ועשו עצרת התעוררות ויום תענית וזעקה ותפלה על מאות תלמידים שמתו בכל יום?

בירחון "אור תורה" (סיון תשע"ג) מבקש מרן שליט"א לטעון שתמיהות אלו מחזקות את השערת האומרים

טביעות צפורניה הגסות של הצנזורה הארורה ניכרות היטב בכתבי הקודש עד ימינו. ידוע כי פעמים רבות היהודים לא חיכו לצנזורה, והנהיגו צנזורה פנימית כשהם משמיטים דברים שעלולים לעורר חמת הגויים.

גילוי של מרן ראש הישיבה שליט"א הוא שאפילו מסדרי התלמוד עצמם, רבינא ורב אשי, הנהיגו צנזורה עצמית כאשר העלימו או טשטשו כמה עובדות מפני מלכות הרשעה.

גילוי זה שופך אור על התייחסות תמוהה לכאורה של חז"ל לכמה מאורעות, כדלהלן:

שתלמידי ר"ע מתו במלחמת בר כוכבא. בפרט שיש לכך סמך מאגרת רב שרירא גאון (מהדורת רב"מ לוין עמוד 13, בנוסח ספרדי) שם כתוב: "והעמיד רבי עקיבא תלמידים הרבה והוא שמדא על התלמידים של ר"ע, דאמור רבנן שנים עשר אלף [זוגות] תלמידים היו לו לר"ע מגבת ועד אנטיפטרס וכלם מתו מפסח ועד עצרת, והיה העולם שמם והולך עד שבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם" וכו'. "שמדא" פירושה "גזרת מלכות", ואיזה שמד היה על תלמידי ר"ע? אלא שרבי עקיבא סבר שבר כוכבא המשיח, ובגלל זה היה נושא כליו (כמו שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות מלכים ה"ג), ומסתמא תלמידיו התגייסו לצבאו של מי שחשבו למלך המשיח.

שם בגמ' שמתו מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, היינו שאם נהגו כבוד זה בזה היו ניצולים בדרך נס בזכות התורה, ואולי היה גם בר כוכבא מנצח בזכותם.

ובזה הוא מסביר למה קבעו הראשונים מנהגי אבל בימי העומר לדורות, כי מובא בשם הירושלמי שבנפילת בר כוכבא נגדעה קרן ישראל ולא תחזור עד ימות המשיח, וגם נחרבה ביתר שהיתה כרך גדול ואבדו בו קרוב למליון יהודים בעוה"ר "והיתה צרה גדולה כמו חורבן המקדש" (רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה ג'¹). וגם מובן למה לא הרעישו עולמות ר"ע וחבריו, כי כן דרך המלחמה, "כִּי כָזֶה וְכָזֶה תֵּאָכַל הַחֶרֶב" (שמואל ב' י"א כ"ה).

עד כאן הכל טוב ויפה, אלא שכנגד עדותו של רב שרירא גאון נצבת כחומה לשון הגמרא ביבמות (דף ס"ב סע"ב) המעידה שתלמידי רבי עקיבא מתו **באסכרה** (סוג של מחלה).

ובשיעורו השבועי (מוצ"ש בהר התשע"ט) הסביר על פי זה, מדוע בברכת הטוב והמטיב בברכת המזון שנתקנה לזכר הרוגי ביתר (ברכות מ"ח ע"ב), אין שום בקשה לנקום את דמם השפוך של הרוגי ביתר? אלא שגם כאן חששו להזכיר המלחמה מפני פחד המלשינים והשלטונות. ואמנם בהגדת "ה' נסי" (על ברכת המזון), מצא שכן טמנו זאת ברמז דק במלת "לעד" ("מלך העולם **לעד** האל אבינו מלכנו") שנראית לכאורה מיותרת ולא מצינו כמותה בכל הברכות. והסביר שם נפלא שבאמת מלה זו אינה מיותרת, "שכיון שבאותו זמן היתה

לכאורה זו סתירה שאין דרך ליישבה, לולי גילוי של מרן שליט"א, שדרך חז"ל בכמה מקומות להעלים הענין מחמת המלכות, ואף כאן הוא מיישב שהגמרא אמרה שמתו באסכרה, כדי לא לעורר חמת הגויים ולהזכירם את המלחמה שבה נהרגו רבים מבניהם. ומה שאמרו

1. ובדרשה ביישיבה (בחודש אייר תשע"ט) הוסיף בשם אביו מרן האיש מצליח זצ"ל שהלוחמים בקום המדינה היו גלגול של חיילי בר כוכבא. והטעים שכיון שמלחמת בר כוכבא היתה בחודש אייר (כמרומו באגרת רב שרירא גאון), לכן בחמשה באייר היתה מלחמת השחרור ובכ"ו אייר מלחמת ששת הימים - אייר כנגד אייר.

מלכות רומא מושלת בכיפה, ואדריינוס הקיסר העריץ שחיק עצמות הרג כמה רבבות מישראל, וכמעט שנגדעה קרן ישראל ח"ו, לזה תיקנו חז"ל בברכה זו לנחם לבות המתייאשים, כי אדריינוס עם כל עריצותו ותקיפותו וזדון לבו, אינו רק מלך זמני שהיום כאן ומחר בקבר ונשמתו בגיהנם, ואין לנו לפחד ממנו רק לבטוח בה' אלקינו שהוא מלך לעד ולעולמי עולמים, והוא כטעם "אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור" (איכה ה' י"ט), ובכוחו הגדול משנה העתים מרעה לטובה, וכמו שהוא היטיב לנו וגם עכשיו הוא מיטיב לנו (ע"ש בגמ'), כן לעתיד לבא ייטיב לנו ויגמלנו חן וחסד ורחמים וכו'". (על חידוש כזה, בהחלט אפשר לברך "הטוב והמטיב"...).

מאורע נוסף בו העלימו חז"ל מפחד השררה, הוא נס חנוכה. באו"ת (סיון התשע"ג) מביא מרן בשם אביו הגאון זצ"ל שבגמ' (שבת דף כ"א סע"ב) שאלו מאי חנוכה? והשיבו מפני נס פך השמן, וקיצרו מאוד בעיקר הנס שהוא הנצחון על היוונים ורמזוהו במלה אחת דרך אגב (וכשגברה מלכות בית חשמונאי "ונצחום" בדקו ולא מצאו וכו'). וגם רבנו הקדוש במשנה לא הזכיר נס חנוכה כלל רק בהבלעה (בספ"ו דב"ק). וזאת מפני פחד האומות.

דוגמא נוספת לזה שמעתי ממרן שליט"א בדרשה בישיבה, שבנוסח המקורי של ברכות ההפטר הגירסא:

"לעלות נפש ותנקום נקם במהרה בימינו", ומפני פחד המלכות שינו הגירסא ל"תושיע ותשמח במהרה בימינו" (ועיין בתחילת ספר "בית נאמן" בראשית על ברכות ההפטר).

עוד שמעתי ממרן בדרשה בבית מדרשו "אהבת תורה" שאת הפסוק "ודם חללים ישתה" (במדבר כג, כד) תרגם אונקלוס "וְנִכְסֵי עַמְּמִיָּא יִירַת" (פירש דמים מלשון כסף ונכסים), כדי שלא יביאו הגויים ראייה מהפסוק לעלילות הדם.

הגמרא בסנהדרין (ק"ו ע"ב) מספרת שמין אחד שאל את רבי חנינא: בן כמה היה בלעם כאשר נהרג על ידי פנחס? השיבו: בפסוק נאמר "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם" (תהלים נ"ה כ"ד), כמה ימיו של אדם? שבעים שנה (שם צ' י'), אז "לא יחצו" כלומר לא יגיעו לחצי מזה - 35, אז כנראה הוא מת בגיל 34-33. אישר אותו מין את הדבר והעיד: אני ראיתי את פנקסו של בלעם הרשע, וכתוב שם: "בר תלתין ותלת שנין בלעם חגירא (החיגר), כד קטיל יתיה פנחס ליסטאה (הליסטים)". בשיעורו השבועי (מוצ"ש בלק התשע"ז) אמר מרן שבא חכם אחד ושאל: מה אכפת לחכמים באיזה גיל נהרג בלעם? (בשביל לעשות לו השכבה ולומר "נפטר בקיצור שנים"?...). אלא הסביר שזה רמז על "אותו האיש" שנהרג בגיל 33 כידוע, כי "בלעם" זה כינוי ל"אותו האיש", ו"פנחס

ליסטאה" זה רמז ל"פיניטוס פילאטוס" הנציב הרומאי באותה תקופה שגזר את דינו. והגמרא סתמה את הדברים ברמז מטעמים מובנים.

צנזורה עצמית בפוסקים

גם בספרי הפוסקים מצא מרן כמה פעמים צנזורה עצמית. בשו"ת בית נאמן במאמר "אשו זביניכו" (אות ט"ו) הביא דוגמא להלכה (בענין אבידת הגוי) שכתב הטור בשינוי מפני פחד הנוצרים, ולמד מכך שגם בספרים שנשארו בכתב יד עד זמננו (כמו המאירי), שאמנם לא שייך בהם צנזורה חיצונית, מ"מ עשויה להיות בהם צנזורה עצמית מפחד הגוים. והביא שם כמה דוגמאות מראשונים שחיו בספרד וצנזרו דבריהם מפחד המלכות.²

ובמבוא ל"ארים נסי" גיטין (עמ' 20) הביא דברי הרמב"ם בהלכות טומאת מת (פ"א הי"ג): "ואין העכו"ם מטמא באהל **ודבר זה קבלה הוא**". והסביר שבכוונה לא רצה הרמב"ם לכתוב הטעם הנזכר בגמרא יבמות (דף ס"א ע"א) "אתם קרויין אדם ואין אומות העולם קרויין אדם", כדי שלא יפלו הדברים ביד העכו"מים 'העקומים' ויעשו מהם 'מטעמים'.

על צנזורה עצמית נדירה במיוחד שפגש, סיפר מרן שליט"א (בירחון "אור תורה" אדר ב' תשע"א, וביתר הרחבה בשיעורו השבועי) שפעם קנה מחזור

ארם צובא משנת רפ"ז שנדפס מחדש במהדורת צילום, ומצא שכתוב בתפלת נעילה של יוהכ"פ (ח"ב דף תרכ"ב ע"ב) "כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ, ומלכות **מהרה תַּעֲקֹר וְתִשְׁמַד בַּיָּמִינוּ**" וכו' (המלה שאחר "ומלכות" נמחקה כנראה ע"י הצנזור ונשארו הנקודות קמץ, פתח, חיריק, קמץ ללא אותיות מעליהן). הדבר איתגר את מוחו החקרני, והוא ניסה לנחש מה יכול להיות: הארורה? השוממה? המרשעת? הנבלה? אבל הניקוד לא התאים, עד שעלתה בלבו ההשערה **הַעֲלִיזָה** ע"פ הכתוב (צפניה ב' ט"ו) "זאת העיר העליזה היושבת לבטח", והכוונה שם למלכות אדום הרשעה. ואחר זמן מצא ברמב"ם מהדורת פרנקל בסוף ספר אהבה (בסדר תפלת ראש השנה, דף של"ג ע"א) "ומלכות העליזה מהרה תעקר ותשבר" וכו'. וסיים מרן שליט"א בלשון נופל על לשון: "**ותעלוזנה** כליותי".

עקומים לכל דבריהם...

אם בצנזורה עסקינן, יש לציין שעל ידי ידיעה על מעללי הצנזורה, פיענח מרן כמה לשונות סתומים ועמומים. לדוגמא: בשיעורו השבועי (מוצאי שבת יתרו התשע"ח) הביא לשון הרמב"ם בסוף הלכות שבת (פ"ל ה"ט"ו): "כל העובר על שאר המצוות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, **אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודת כוכבים, ושניהם כעובדי כוכבים לכל דבריהם**". המלה "ושניהם" חוזרת על המחלל שבת

2. וע"ע בשו"ת א"ח (ז"ד סי' י"ט הערה 6).

והעובד עבודת כוכבים, ומה הוא ממשיך: "כעובדי כוכבים לכל דבריהם"? אלא יד הצנזורה הארוורה באמצע, ובמקור היה כתוב: "המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה, ושניהם כגוים לכל דבריהם".

כאן המקום להזכיר מה שמרן שליט"א מעורר להחזיר עטרת הנוסח הישן שלפני הצנזורה ליושנו. נוצר מצב אבסורדי שבו חלק מדפוס התלמוד הפכו לחסידי הצנזורה, וממשיכים לדבוק בשיבושיה עד היום, ובמקרה הטוב מביאים את הנוסח הנכון בשולי העמוד, ושפחה יורשת גבירתה.

למרבה הפלא, מי שיאמר היום "ראיתי בתלמוד", יתפס כפרופסור לתלמוד... בשעה שלפני הצנזורה היו כותבים "תלמוד", וכשגזרו לשרוף את התלמוד, הצליחו היהודים לשחד את האפיפיור והסכים לבטל הגזירה, אך כדי לא 'לשבור את המלה', תלה זאת בתנאי שלא יקראו את התלמוד בשמו הראשון, ומאז שינו ל"גמרא" או "ש"ס"³. אך כעת שחסדו גבר עלינו ואפשר לחזור למקורות, מורה מרן שליט"א להעדיף לכתוב "תלמוד", וכן "נכרי" במקום "עכו"ם". וע"ע מ"ש מרן שליט"א באו"ת (אלול תש"ן סימן קס"ז) אודות השערורייה הבלתי תאמן שבמאות השנים האחרונות אמרו אחינו

האשכנזים יה"ר בין התקיעות ובין שמות המלאכים הממונים להעלות את התקיעות מנו את "ישוע שר הפנים" ששובש על ידי הצנזורה מ"ישעיהו", וצעקו על זה גדולי עולם ואין שומע להם, עד שעשה מעשה הרב וינפלד זצ"ל במחזור שלו בהוצאת "אשכול" והשמיט את שמו של "אותו האיש" ממעגל המלאכים.

לסיום, קורות הצנזורה, יש בהם כדי ללמדנו על מסירות נפשם של אבותינו במשך הדורות להעביר את התורה למרות כל הרדיפות, וכמה מחייב אותנו הדבר כיום כאשר תהלות לאל יתברך סר עולם מעלינו.

**יישר כח להרה"ג ר' משה חדאד שליט"א
(אוצר בלום בתורת מרן שליט"א) על הסיוע**

3. מעניין לציין מה שכתב מרן שליט"א בחומש "בית נאמן" (לאוקמי גירסא בראשית כב, יג) שבגלל שבמקור היה כתוב "תלמוד" מצינו בדברי התלמוד והמפרשים שמתייחסים לגמרא בלשון זכר.

מאוצרו של מורנו ורבנו הגאון הרב צמח מאזוז שליט"א

התורה מעל הכל

שיחה מוסרית בענין מעלת ושקידת התורה, נמסרה מוצ"ש בחוקותי תשע"ד. (ישר כח לבחור שמעון זר הי"ו, שסייע בעריכת הדברים)

מקבל. שלושה או ארבעה דפים מלאים תנאים ותנאי ותנאים.

מה הכוונה אם בחוקתי תלכו? הייתי יכול להבין שהכוונה היא לשמור על מצוות התורה. אבל רבותינו אומרים: זה לא נכון, שהרי כתוב בהמשך הפסוק: ואת מצוותי תשמרו. אז מה הכפל: אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו?! בתורה אין כפילויות! לכן רבותינו אומרים שכוונת הפסוק אם בחוקתי תלכו - שתהיו עמלים בתורה.

מה זה 'עצל התורה'

אם יש שני אנשים, אחד ישב כל היום בבית הכנסת וקרא תהילים, והשני ישב בבית הכנסת ולמד גמרא ולא הבין, ועוד פעם חזר ולא הבין, ועוד פעם חזר וניסה, ועד שהבין את הקטע הזה, לקח לו יום שלם. האם השכר של שניהם שוה? לא! מי שהתייגע שכרו גדול יותר, כי הקב"ה אוהב את עמלה של תורה.

היו שני בחורים שישבו בביהמ"ד ולמדו.

התחייבות אחת והצון ברכות

בפרשת 'בחוקותי' (הפרשה שקראנו השבת), הקב"ה מדבר על החוזה שבין עם ישראל להקב"ה. יש לנו כאן את ההתחייבות של הקב"ה ושל עם ישראל. כמה סעיפים הקב"ה מבקש מאתנו? סעיף אחד. הפסוק הראשון בפרשה: "אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם". זהו. ומה הקב"ה מתחייב בתמורה? תסתכלו בפרשה, יש שם יותר מעשרה פסוקים שבהם הקב"ה מבטיח ברכות נפלאות.

אתם עכשיו עוד נערים צעירים, אבל בעזרת ה' תגדלו ותתחתנו, וכשתרצו לקנות דירות, תשבו ותעשו 'חוזה' בין המוכר ובין הקונה. מה כתוב בחוזה? המוכר מתחייב לתת לקונה דירה, מה יש בה, מה השטח והגודל של הדירה, וכן ע"ז הדרך כל מיני דברים נוספים שמחפש הקונה לקנות. וכן מה מתחייב הקונה לשלם, מה המחיר, מתי משלם, עד איזה תאריך ישלם, אם יעבור מה הקנס שהוא

בחור אחד היה פקח וחכם, והבחור השני היה קצת קשה-הבנה והיה חוזר ומתאמץ וחוזר. בסוף היום הלכו שניהם לחפץ חיים, אמר לו הבחור החכם: אני הספקתי ללמוד ארבעה חמשה דפים, ובזמן הזה חבר שלי למד בסה"כ דף אחד. תראה את ההבדל. אמר לו הרב: סליחה, טעית. החבר שלך לא למד דף אחד, אלא מאה דפים! אמר לו איך הרב אומר ככה? הרי הוא עוד נמצא בדף ב'?! השיב לו הרב: אמת, אבל רבותינו אומרים: טוב אחד בצער ממאה שלא בצער. הוא אמנם למד דף אחד - אבל בצער. ולכן זה נחשב כאילו שהוא למד מאה דפים. אבל אתה למדת שלושה ארבעה דפים - לא בצער. השכר שלכם רחוק כרחוק מזרח ממערב. זה שכרו של העמל בתורה.

ישעחו השמים ותגל הארץ

ידוע המנהג שלנו, שלפני שמוציאים את ס"ת מההיכל אומרים "ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים ה' מלך". וצריך הסבר מה קשור הפסוק הזה להוצאת ס"ת? אלא מבארים רבותינו כך. כאשר הקב"ה ברא את העולם, עשה תנאי עם השמים והארץ, אמר להם: אם עם ישראל יקבלו את התורה - מוטב, ואם לאו - העולם יהפוך לתוהו ובוהו. השמים יגמרו והארץ תיחרב והעולם ייהרס, לא ישאר שום דבר. ולכן כאשר השמים והארץ רואים שעם ישראל פותחים את ההיכל, ועומדים

1. אנחנו עוד לא עלינו לארץ, אבל ידוע שבזמן מלחמת ששת הימים היה פחד איום ונוורא, כל יום היו מביאים ברדיו את דבריו של נשיא מצרים שהוא מאיים לזרוק את היהודים לים, וכל מיני הפחדות כאלה, וישראל לא ידעה מה לענות להם, מה להגיד, אין לנו כוחות. והם התאחדו ביחד, מצרים, ירדן, סוריה. כמו שכתוב: "וַיִּקְרְאוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּתִנּוּךְ אֵלֶּה מִקֵּץ וְאֵלֶּה מִקֵּץ" (יהושע ח, כב), עמ"י היה באמצע והם כולם מקיפים מסביב.

למלחמה, הם לא יודעים לשאת נשק, אבל אנחנו מבקשים מכם דבר אחד: לפי ההערכות של כל המומחים, עלולים להיות ח"ו שלושים אלף חללים, ולכן מבקשים שבחורי הישיבות לפחות יחפרו קברות באיזה מקום בתוך מרכז תל אביב, שיעשו אותו 'בית העלמין' לשלשים אלף חללים.

וב"ה בסוף מה היה? ב"ה לא היו לא שלושים ולא עשרים ולא עשר אלף, היו בערך שש מאות וחמישים חללים. הלב שלנו כואב כמובן גם על 650 חללים, כי כל יהודי ויהודי שקול עולם שלם, אבל מצד שני היתה הקלה גדולה שהחששות הגדולים לא התממשו.

אמר להם הרב גלינסקי: מי גרם שחסכנו 29,350 חללים? האם חיל האוויר? האם חיל הים? זה רק בזכות לימוד תורה שלמדו בישיבות. וכמו

שאומר הפסוק (תהלים קכב, ב) "עומדות היו רגלינו בשערך ירושלים". והגמרא (מכות י ע"א) דורשת, בזכות מה עומדות היו רגלינו ומנצחות במלחמה, בזכות הישיבות שהיו בירושלים שהיו עוסקים בהם בתורה (בזמנו לא היו ישיבות בכל עיר ועיר. רק יותר מאוחר, בימי בית שני). אמר להם הרב: כל אחד מכם משתבח, מה הציל כל חיל, ומה עשה, אבל אני משתבח

שבזכות לימוד תורה שלנו, הקב"ה חסך מאתנו רבבות חללים.

משפחה גדולה - ברכה גדולה!

ומה נותנת לנו התורה אם בחקותי תלכו? התורה מבטיחה לנו שפע "ונתתי גשמיכם בעתם", יתן לנו גשם, והגשם יהיה בעתו לא במשך השבוע, אלא בלילי שבתות ובלילי רביעיות שאנשים לא הולכים ומסתובבים ברחוב בזמנים אלו, ואז אף אחד לא נפגע מהגשם הזה. "ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו" - יש שפע גדול, פירות, ירקות, פרי האדמה, פרי העץ. "והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע, ואכלתם לחמכם לשובע וישבתם לבטח בארצכם" - יהיה לכם בטחון ושלוה בארץ.

"והשמדתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבור בארצכם, ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב². ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו". וכך בהמשך כל הפסוקים מלאים בברכות: "ופניתי אליכם, והפריתי אתכם והרביתי אתכם". יש היום שחושבים איך לעשות משפחה "מסודרת" - משפחה שאין בה הרבה ילדים. לדעתם המוטעית משפחה קטנה זו משפחה מוצלחת. אבל

**"ב"ה זכינו
וגידלנו
משפחה
ברוכת
ילדים.
אבל לא
הרגשנו
עול כבד".**

2. התורה כדרך אגב מכניסה לנו כאן באמצע עצות איך נכון לעשות, לא תחכו עד שהאויב יבוא ויכה בכם, אלא אתם תלכו ותורדפו אחריהם, "ורדפתם את אויביכם". ככה היה במלחמת ששת הימים והיתה הצלחה ב"ה. אבל במלחמת יום הכיפורים היה להיפך. ישבו וחיכו עד שבא האויב, ורק אח"כ התחילו להילחם בו כדי שלא יחדור ויכנס יותר פנימה והיו אבדות כבדות, התורה מלמדת אותנו שלא עושים ככה, וזו הברכה כאן, ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב.

התורה לא אומרת ככה, 'והרביתי אתכם' - זו ברכה, 'והפרייתי אתכם', שעם ישראל יהיה גדול. יגידו לי לכאורה באמת זה קשה, משפחה גדולה זה קשה, אבל באמת הקב"ה נותן להורים כוחות.

ב"ה זכינו וגידלנו משפחה ברוכת ילדים. אבל לא הרגשנו עול כבד. היום כשהנכדים באים לעשות שבתות אצלנו, ואני רואה איך ההורים רצים אחרי הילד הזה ואחרי הילד הזה, אני רואה את הקושי. אח"כ התבוננתי למה בעבר לא ראיתי את הקושי הזה? אלא זה בגלל שהחינוך היה עלינו ההורים, והקב"ה נתן לנו סייעתא דשמיא שלא להרגיש קושי. אבל היום שזה החינוך של הנכדים וזה כבר לא מוטל עלינו אלא על כתפי ההורים, לכן להורים הקב"ה לא נותן להם להרגיש את הקושי. זה הכח של הקב"ה.

המן הברז הזה נוציא לכם מים

פתחנו עם הרב גלינסקי, נספר עוד סיפור ממנו. פעם הזמינו אותו לדרוש באיזה קיבוץ, וכך הוא סיפר שם: בקום המדינה החליט ראש עיריית ת"א, קראו לו דיזינגוף, להזמין מאה שייחים דרוזים, מאיזה יישוב שלהם, לטייל בת"א (יש לנו במדינה גם ערבים, וגם דרוזים, הערבים שונאים אותנו, אין מה לעשות, אבל הדרוזים אין להם מדינה משלהם, לכן לא אכפת להם להרגיש את עצמם חלק מאתנו). הם באו וטיילו בת"א וראו את הבניינים והתפעלו מאוד. כי אז, לפני שבעים שנה, אמנם לא היו אז את הבניינים כמו שיש היום ארבעים-חמישים

קומות, אבל גם לראות בנין של שלוש ארבע קומות, זה משהו מיוחד בעיניהם, כי הם מכירים ורגילים רק לאוהלים נמוכים (כמו שיש אצל הבדואים). והנה אחרי יום טיול שלם ממקום למקום, הביאו אותם לארוחה חגיגית בבניין העירייה. קם ראש העיר ואמר: רבותי, בבקשה, תבקשו אחינו הדרוזים מה אתם רוצים וניתן לכם. ואז קם שייח' אחד מהדרוזים ואמר: כשהסתובבנו וטיילנו במשך היום, ראיתי כאן בת"א דבר מאוד יפה, פותחים ברז, נשפך מים! אנחנו רגילים שאצלנו בכפר צריכים ללכת עד המעיין, ממלאים כדים, שמים על חמורים, כל יום דבר כזה לוקח לנו הרבה מאוד זמן. אנחנו מבקשים שתביאו לנו במתנה לכל משפחה ברז אחד. רה"ע נתן הוראה: מהר להביא לכאן 40 ברזים. הלכו הביאו מהמפעל בת"א 40 ברזים, ונתנו לכל אחד ברז. וכך הם יצאו מבניין העירייה, מבסוטים ושמחים, יש לנו ברזים סוף סוף.

כשהגיעו לכפר שלהם, תכף ומיד לקחו את הברזים האלה בהתרגשות, הביאו קצת מלט ובטון, וקבעו את הברזים האלה באהלים שלהם, אמרו עכשיו צריך לחכות עד שיתייבש טוב, אבל מחר בבקר לא צריך לקום בשעה חמש בשביל להגיע עד למעיין למלאות, יש לנו ברז... למחרת קמו מאוחר, פתחו את הברזים וראו שאין מים. אמר אחד אולי רק אצלי יש תקלה, הלכו לשני, וגם השני אומר אין לי מים. הלכו לשלישי, לרביעי, כל הכפר כולו אומר: הברז לא מוציא מים. חזרו בחזרה לתל אביב, אמרו לראש העיר, סתם שיקרת עלינו, נתת לנו ברזים ריקים, אנחנו רצינו

בתוך הקיר של האוהל, ומתוך קיר הבטון יורד מים? המן הברז הזה נוציא לכם מים?! אלא הברז הזה צריך להיות מחובר לצינור, והצינור מחובר למעיין. אם לא עשיתם את ההכנה הזאת - אין מים!

כך אמר להם הרב גלינסקי לאותו יישוב של אחינו החילונים: יש בתורה תנאים, אם בחקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם. ואז, ירדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדופו, ונפלו אויביכם לפניכם לחרב, אם באמת שומעים בקול מצוות ה'. זו הבקשה שהקב"ה מבקש מאתנו, ואז הקב"ה גם כן ימלא את הבקשה שלנו: "ונפלו אויביכם לפניכם לחרב". אבל אם אתם חושבים לא למלאות את הבקשה הזאת, אלא כל אחד יעשה את מה שהוא רוצה לעשות, כבר אין שום הבטחה מהקב"ה של וישבתם לבטח בארצכם.

מי שטרח בע"ש - יאכל בשבת

אנחנו עומדים לקראת חג מתן תורה (עוד פחות משבועיים), וכל דבר צריך הכנה. אם האמא תבוא בערב שבת - חצי שעה לפני השבת, ותתחיל לבשל, איזה אוכל יהיה בליל שבת, לא טעים, לא מיניה ולא מקצתיה. אבל אם אמא מתחילה ביום שישי בבוקר, חמישי בערב, ואז מבשלת את הכל לאט לאט, טוב, כמה האוכל יהיה טעים בשבת... אותו דבר אנחנו, יש לנו שבועיים עד ערב שבועות, בחלק מהשיבות הקדושות נוהגים שמפסח עד שבועות לא חוזרים הביתה, וזה בשביל

מים, ושום מים לא יורד מכאן. אמר להם ראש העיר: מה חשבתם, ששמים ברז

להתכונן כראוי לקבלת התורה ולהקדיש את כל השבועות האלה ללימוד תורה.

צריך לזכור במה עם ישראל נקרא עם ישראל? לא בגלל שיש לו דגל כחול לבן, לא זה מה שעושה אותנו עם ישראל. אלא ע"י שאנחנו מקיימים את התורה. אבל אם אנחנו לא מקיימים את התורה, אז אנחנו לא עם ישראל. זה חוזה דו צדדי. מה שאנחנו חייבים לקב"ה, ומה שהקב"ה חייב לנו. אם אנחנו לא מקיימים את ההתחייבות שלנו כלפי הקב"ה - הקב"ה ח"ו לא מקיים את ההתחייבות שלו כלפינו. וזה מה שאנחנו אומרים: "מפני חטאינו גלינו מארצנו" - הלכנו לגלות בגלל העוונות שלנו. וגם מה שעכשיו זכינו עוד הפעם לחזור ולשבת בארץ ישראל, זה רק בזכות דבר אחד, ע"י שמירת התורה והמצוות.

תיקון ליל שבועות שהציל

אני עוד זוכר טוב מאוד את הנס הגדול, איך שלפני כעשרים שנה או יותר, ביום חג השבועות, באו מחבלים מלבנון (כמדומני), הם התחלקו לשתי קבוצות. קבוצה אחת נחתה בחופי ת"א, וקבוצה שניה נחתה בחוף נתניה. הם הצטיידו בהרבה נשק, כי הם יודעים שביום שבועות לצערנו הרבה אנשים חילונים הולכים לים... (ה' יחזיר אותם בתשובה), ולכן הם רצו ח"ו לבוא ולעשות הרג של אלפים בת"א ובנתניה. אבל הקב"ה סינוור אותם, בזכות לימוד תורה שלמדו עם ישראל בליל שבועות, בכל אתר ואתר, הם לא הצליחו במזימתם, והקב"ה מסר אותם ביד החיילים כפותים, קשורים. וכאשר שאלו אותם: איך לא

יריתם על אלפי האנשים שהיו שם בחוף? הם אמרו (ואני זוכר את זה מאז) כל האנשים נדמו לנו כמו קבוצות של חיילים עם נשק, והיה נראה שהם באים להרוג אותנו. היפלא מה' דבר? הקב"ה יכול לתת לבן אדם לראות תמונה מסוימת, ובכך להציל עם רב.

אשרי מי שמבין את הערך הזה של התורה. לדעת שאדם שיושב ולומד תורה כמה הוא מציל. זה לא אלף ולא אלפיים, אי אפשר אפילו לספור מה כוחה של מלה אחת של תורה.

אתם ראיתם אשר עשיתם לעצרים

בפרשת יתרו אנחנו רואים איך שבמתן תורה, לפני שהתורה מתחילה לספר לנו על היום הגדול הזה של מתן תורה, התורה מוסרת לנו את ה'חוזה' הזה שיש בינינו ובין הקב"ה. הקב"ה קורא למשה רבנו (שמות יט, ג), "ומשה עלה אל האלוקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל". מה לומר להם? "אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים" אתם צריכים לדעת שהקב"ה זה אבא טוב. וכשמצרים עשו לנו רע - הקב"ה שילם להם. אם מישהו עשה רע לאיזה ילד, ואותו ילד הלך לאבא שלו ואמר לו: תשמע, האיש הזה הרביץ לי, ואבא שלו שותק. מה הילד מרגיש? אבא שלי לא אכפת לו ממני. אבל אם הילד רואה שאבא שלו הולך לשני, מתחיל לריב אתו, לצעוק עליו, אז הילד אומר, אבא אוהב אותי. כך הקב"ה פה אומר לנו, אתם ראיתם אשר עשיתי

למצרים. מצרים עינו אתכם, העבידו אתכם, שיעבדו אתכם, אני לא שתקתי להם. "אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ועתה אם שמעו תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ". עכשיו, אתם מכירים שאתם חייבים לי, אתם ראיתם

**"צריך לזכור בעה עם
ישראל נקרא עם ישראל?
לא בגלל שיש לו דגל כחול
לבן, לא זה עה שעושה
אותנו עם ישראל. אלא
ע"י שאנחנו מקיימים את
התורה".**

בריתי - והייתם לי סגולה מכל העמים. סגולה - סגולת מלכים. אתם תהיו היהלום היקר שלי.

בפרקי אבות שנינו (פ"ג משנה יד) "חביב אדם שנברא בצלם", וכאן הכוונה גם על אומות העולם, איך אני יודע שזה מדובר גם על הגויים? כי בקטע שאחרי זה במשנה שם כתוב: "חביבין ישראל שנקראו בנים למקום". אז מכאן אתה למד שהקטע הקודם: חביב אדם שנברא בצלם - מדובר גם בגוי, שגם גוי נברא בצלם³. אך למרות שכל העמים הקב"ה ברא אותם בצלם, אבל אתם עם ישראל, אתם היהלום שבכולם. היפך דעת הטפשים שחושבים שהתורה כובלת אותנו. התורה לא נותנת לנו לנשום. הקב"ה לא אומר לנו ככה, הוא אומר: והייתם לי סגולה. אם שמעו תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה, כי אתם היהלום של כל העולם כולו⁴.

מי ששולט בעצמו - ישלש בטבע

"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", הקב"ה בא ואומר: אני אתן לכם עוד מתנה, אתם תהיו לי ממלכת כהנים - אתם תהיו השרים של העולם, אתם

שעשיתי לכם טובה והענשתי את מצרים. אם תשמעו בקולי לשמור ולעשות את מצות ה', כל תרי"ג מצוות שאני לכם תשמרו, אם תשמעו בקולי ושמרתם את

3. ולכן גם בזמן שהמצרים טבעו בים, לא נתן הקב"ה למלאכים לומר שירה, אמר להם: "מעשה ידי טובעין בים, ואתם אומרים שירה?!", כי גם הגוים אלו מעשה ידי ה' ונבראו בצלם אלוקים.

4. אומרים שכאשר נתפס הגנב היהודי הראשון בארץ, היו כאלו שהתרגשו, סוף סוף יש לנו גנב, כי עד אז לא היו גנבים ביהודים, והיו כאלו שהצטערו, למה נגרע מכל העמים? למה בכל העמים יש גנבים ורק אצלנו היהודים אין לנו גנבים? וכאשר נתפס הגנב היהודי הראשון בא ביאליק וחבר עליו שיר. נו, ב"ה, אנחנו כמו כולם. אנחנו לא יוצאים דופן. יש גנבים לערבים, לנוצרים, ולדרוזים, אה גם ליהודים, איזה כיף!... היום בתי הסוהר מלאים מגנבים ומכל מיני מרעין בישין. ה' ירחם.

אבי הגאון ה'איש מצליח' זצ"ל מספר הפוך: כאשר הוא היה דיין בבית משפט של הגויים והיה תור גדול של אנשים [ולחבדיל, הערבים היו מחקים את היהודים והיו שמים שלושה שופטים, ואבא היה אחד מהשלושה], אז קם גדול השופטים, ועמד על עמדו וראה לפניו מסתרך תור ארוך של נשפטים. אמר: מה זה? כל הקבוצה הזאת כולם ערבים! אין כאן יהודי אחד שהוא גנב? ובאמת ככה היה בכל המדינות. היהודי יש לו יראת שמים, איך הוא יכול לגנוב? איך יכול לקחת דבר שלא שלו?

תהיו משרתים של הקב"ה, הקב"ה לא רוצה לקבל שירות מהגויים. לא! מי אלו הגוים שישרתו את הקב"ה? אבל אתם, אני אקבל מכם שירות, אתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. מה הכוונה קדוש? אמרנו את זה כמה פעמים: 'קדוש' פירושו מעל הטבע. לא מה שהטבע דורש אתה לובש, נופל מול היצר הרע כמו זבוב. אלא אתה יודע לשלוט בעצמך. אתה בודק כל דבר האם הוא רצוי אצל הקב"ה או לא? אם הדבר הזה רצוי אצל הקב"ה - אז ארוץ ואעשה אותו, ואם הדבר הזה לא רצוי אצל הקב"ה - גם אם יש לי את האהבה והחמדה, וכל המלים הנעימות האלה, אתגבר. הקב"ה אמר לא, אז לא! וגוי קדוש. הקב"ה נותן לנו את הכוחות לשמור על העינים, לשמור על הפה, לשמור על המעשים שלנו, לשמור על הידים שלנו, לשמור על הרגליים שלנו, לשמור על המחשבה שלנו. זה הפירוש "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

וכך אומר לנו הקב"ה: אם אתם שומרים את התורה, ותזכו להיות גוי קדוש, להתגבר על הטבע שלכם, לא תהיו כמו בהמות שהולכים אחר ההנאה שלהם, אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, אתם תהיו מעל הטבע, עם ישראל ימשול על הטבע.

אחרי עתן תורה אפשר לשלוט בטבע

וכמו שידוע אותו המדרש שמספר, שכאשר משה רבינו רצה לקרוע הים, הים אמר לו: מי אתה? אני נבראתי ביום

השלישי, אתה נבראת ביום השישי (אדם הראשון נברא ביום השישי). מה פתאום אני אשמע בקולך?! אני עושה רצון ה' שאמר לי להיות כאן. משה רבנו עם כל גודל מעלתו, לא היה יכול לומר לים: תשמע בקולי, תעצור! עד שיצאה הוראה מהקב"ה לים: נו, תשמע בקול משה. ואילו אנחנו רואים שבגמ' (חולין ז ע"א) מסופר על רבי פנחס בן יאיר שרצה לעבור בנהר, והיה מים, אמר לו: נו, תסתלק, תשאיר לי יבשה. ואם לא, אני אגזור עליך שלא יהיה בך מים בכלל. נרתע הנהר, והתייבש מיד. אח"כ בא איזה אדם אחד. אמר ר' פנחס לנהר תבקע גם לאיש הזה, ונבקע. אח"כ היה עוד אחד גוי. אמר לו שלא יגיד וכי כך עושים לבני לוויה שמניחים אותם והולכים, ונבקע גם עבור הגוי הזה.

המפרשים שואלים, כיצד יתכן למשה רבינו ים סוף התווכח אתו, ואילו לרבי פנחס בן יאיר שהיה אחרי משה רבינו בהרבה מאד זמן נקרע הנהר מיד?!

אלא מבאר האור החיים הקדוש (שמות יד, כז), שבשעה שמשה רבינו קרע את הים, זה היה לפני שעם ישראל קיבלו את התורה. אבל כאשר ר' פנחס בן יאיר ביקש מהנהר שיבקע - כבר היתה לנו תורה, הקב"ה נתן לנו תורה ומבקש מאתנו לעסוק בתורה בעמל, ומהכח של התורה אפשר לעשות הכל, אפשר לשלוט בטבע וגם לקרוע את הנהר. כי הטבע כפוף לתורה ועמליה ולעשות כל אשר יגזרו עליהם.

וישעמו בך כל עבדשיך

יש מאמר בגמרא (ברכות ס"ג ע"ב)

שבדאי אתם יודעים אותו. כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה, היו שם: ר' יהודה, ור' יוסי, ור' נחמיה ור' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי. (מקום מושב חכמים שם היה קרוי "כרם", כי היו יושבים שורות שורות כמו גפנים של כרם) אנשי הכרם ביבנה אירחו אותם שם ובדאי הביאו להם כיבוד טרי ועסיסי מהכרם, ענבים טעימים ויפים). פתחו כולם בכבוד אכסניה ודרשו: פתח רבי יהודה ראש המדברים בכל מקום, בכבוד תורה, ודאי שצריכים לכבד את בעל הבית, אבל לפני זה צריך לכבד את התורה. פתח בכבוד תורה ודרש: הפסוק אומר "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה". והלא דברים ק"ו, ומה ארון ה' שלא היה מרוחק אלא שנים עשר מיל, אמרה תורה על אלו שבאים ללמוד "והיה כל מבקש ה' יצא אל אוהל מועד", תלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה על אחת כמה וכמה! הפסוק אומר "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה". וממשיך ואומר: "והיה כל מבקש ה' יצא אל מחוץ למחנה". כלומר כל מי שבא בשביל ללמוד תורה באהל מועד, קיבל תואר מיוחד: **מבקש ה'!** תואר דוקטור ופרופסור, וכל התארים האלה, לא מגיעים לתואר אחד של תורה! התואר הזה מי חתום עליו? לא שר המדע לא שר התרבות, חתום ע"ז מלך מלכי המלכים הקב"ה! אשר נתן לנו תורתו תורת אמת. כל מי שבא אל אוהל מועד, אפילו שזה לא מרחק גדול, רק שנים עשר מיל - נקרא מבקש ה', אז ר' יהודה אומר: ק"ו לתלמידי חכמים שהולכים מעיר לעיר

וממקום למקום שראויים לתואר הזה. יש בחורים שבאים לישיבה ממרחק של מאה קילומטר, יש בחורים שבאים לישיבה ממרחק של מאתים ק"מ, ויש בחורים שהם באים אפילו מחו"ל ממדינה אחרת, מהקצה השני של העולם, שכאשר לנו יש כאן לילה, להם בקצה השני יש יום, והם באים ונוסעים כזה מרחק בשביל ללמוד תורה, ודאי שמגיע להם את התואר הגדול והנכבד הזה: **מבקש ה'!** זו הדרשה של ר' יהודה בכבוד תורה.

עוד ממשיכה הגמ' שם: "פתח ר' יהודה בכבוד תורה ודרש", הוא לא הסתפק במשפט אחד לדעת את הערך של התורה, אלא רצה להוסיף עוד דרשה. כתוב בחומש דברים בפרשת כי תבוא, "הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם" (דברים כז, ט). והשאלה נשאלת, וכי אותו היום ניתנה תורה לישראל? והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה, מה זה שאומר להם משה רבנו "היום הזה נהיית לעם"? הרי כבר מזמן שקיבלנו את התורה אנחנו נחשבים עם. אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שניתנה בהר סיני.

לכאורה היה נראה לנו שאלו שני מאמרים שונים של ר' יהודה ששניהם עוסקים בכבוד תורה, ואין קשר בין אחד לשני. אבל אומרים המפרשים שמאמר אחד קשור בשני. מתי באמת מי שבא מעיר לעיר וממדינה למדינה מגיע לו לקבל את התואר של מבקש ה'? (מה שאמר ר' יהודה במאמר הראשון). דוקא אם התורה חביבה עליו בכל יום. אבל אם הוא בא לישיבה

"יש בחורים שבאים
 לשיבה מרחק של עשרה
 קילומטר, יש בחורים
 שבאים לשיבה מרחק
 של מאתיים ק"מ, ויש
 בחורים שהם באים
 אפילו מחו"ל מעדינה
 אחרת, מהקצה השני
 של העולם, שכאשר
 לנו יש כאן לילה, להם
 בקצה השני יש יום, והם
 באים ונוסעים כזה מרחק
 בשביל ללמוד תורה, ודאי
 שצריכים להם את התואר
 הגדול והנכבד הזה:
 מבקש ה'!"

התורה באהבה, בחביבות, ואז נוכל באמת
 לקבל את התואר "מבקש ה'". לא מבקש
 כסף או מבקש מדע. אלא מבקש ה'.

אחרי העל בתורה זוכים לעתידות

בתהלים כתוב: "אשרי האיש אשר לא
 הלך בעצת רשעים, ובדרך חטאים לא
 עמד, ובמושב לצים לא ישב, כי אם בתורת
 ה' חפצו, ובתורתו יהגה וילילה".
 שואלת הגמ' (ע"ז יט ע"א) למה הפסוק
 התחיל ב"תורת ה'" והמשיך "בתורתו"?
 היה צריך להמשיך ולומר: ובתורת ה' יהגה
 יומם ולילה? והגמרא משיבה: בתחילה,

באונס, כי אם הוא לא ילך, אז ההורים שלו
 יגידו לו: למה אתה לא הולך? ולכן אין לו
 ברירה והוא חייב ללכת לשיבה. או שהוא
 לא רוצה שישאלו למה הבחור הזה יושב
 בבית? יש לו בושע ולכן הוא קם והולך
 ונוסע. זה לא נקרא מבקש ה'. מתי באמת
 יכול להיקרא מבקש ה'? זה דוקא אם
 התורה חביבה עליו. אני כבר בגיל עשרים
 ומעלה, אני גדול וכבר למדתי הרבה, אבל
 עדיין אני רוצה להמשיך ללמוד עוד ועוד,
 זה נקרא אדם שהתורה חביבה עליו.

מי שנהנה - לא מחליף עבודה

מדי פעם אני פוגש אנשים שאומרים לי:
 אני בעבודה שלי כבר ארבעים שנה! אותו
 אדם הולך לכתובת הזאת וחוזר, הולך וחוזר
 כל יום כבר 40 שנה, ובגלל שהעבודה שלו
 חביבה עליו, הוא לא ניסה לעבור לעבודה
 אחרת כי הוא שמח בעבודה שלו. כך בן
 תורה צריך להיות שמח בלימוד התורה
 שהוא לומד. שואלים: איך אני אעשה שאני
 אהיה אוהב את התורה? איך אני אעשה
 שהתורה תהיה ערבה עלי? אם אתה
 לומד, ועוד לומד, ועוד לומד, סופך שתהיה
 התורה ערבה עליך. וכמו שכתב רש"י על
 הפסוק שהבאנו (שמות יט, ה) "וְעָתָה אִם
 שְׂמוּעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרֶתֶם אֶת בְּרִיתִי
 וְהִיִּיתֶם לִי סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל
 הָאָרֶץ". **אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם**
מכאן ואילך, שכל התחלות קשות. אם
 אתה לא מתניאש, ואתה ממשיך ולומד
 ברצינות, בסוף תקנה מתיקות. נכון שכל
 ההתחלות קשות, אבל אח"כ תרגיש את
 הנעימות של התורה. צריך ללמוד את

בעת תחילת לימודו של אדם, כשהאדם עדיין לא נקשר בתורה, נקראת התורה על שמו של הקדוש ברוך הוא, אבל לבסוף, אחרי שילמד וילמד, היא תקרא על שמו של הלומד שטרם בלימודה. ולכן, גם אם קשה לך, תתאמץ ותלמד ותקבל שכר פי מאה, ואדרבא, מי שיש לו קצת שכל בראשו ינצל את הזמן

הזה של הקושי, כי יפה אחד בצער ממאה שלא בצער. וכמו שאמרנו בהתחלה. למדת דף גמרא אחד בצער, היה לך קשה ואתה חוזר וחוזר, ובזמן הזה החבר שלך שיש לו ראש פתוח ומבין, הספיק בינתיים ללמוד מסכת של מאה דף. האדם חושב, אני למדתי דף אחד, מה אני שווה? בעוה"ב מה עומדים לתת לי, מסתמא יתנו לי אחוז אחד ממה שהחבר שלי שלמד מאה דף עתיד לקבל. באו רבותינו ואמרו: טוב אחד בצער ממאה שלא בצער. מגיעים למעלה, רואים שזה שלמד מאה דף, מקבל 'חתיכה הראויה להתכבד', מקום גדול ומכובד בגן עדן. ואילו לעצמו הוא רואה שנותנים לו מקום יותר גדול. הוא אומר סליחה רבותי הדיינים נכון אתם בית דין של מעלה, אתם מלאכי עליון, הקב"ה בודאי לא יטעה, אבל אתם כנראה טעיתם, כי מה שנתת לי - זה מגיע לו, הוא למד מאה

**"כעת ראינו שאפשר
לכפר עוונות ע"י
עצל תורה, ע"י
טירחא בתורה. קשה,
אני אלעד! אין לי
חשק - אלעד בלי
חשק! תלמד ותלמד!
ובזה הקב"ה מכפר
לנו. כי בזה אנחנו
עקיימים את החוזה
עם הקב"ה"**

דפים, ומה שנתתם לו - זה בשבילי, כי אני סתם למדתי רק דף אחד. באים המלאכים ואומרים לו: לא אדוני, אין כאן שגיאות בבי"ד של מעלה. אתה למדת את זה בקושי, בעמל - זה השכר שלך.

ולכן כשאתה רואה שהלימוד קשה עליך, תדע לך כמה שכר גדול מצפה לך לעתיד לבוא. ובנוסף, תדע שמחר הלימוד עתיד להעשות

לך קל, יפתחו לך המעיינות. פתאום אתה קורא ומבין, לפעמים אפילו בלי רש"י אתה תבין, כי התורה כבר תהיה שלך.

תורה מכפרת יותר מקורבנות

מין הרב עובדיה זצ"ל כותב (חזון עובדיה ימים נוראים, הלכות עשרת ימי תשובה הלכה טו): "התורה מכפרת עוון. ואשרי השוקד על דלתות התורה לילה ויומם, שאף העבירות החמורות מתכפרות בלימודו". כי יותר ממה שאפשר לתקן עוונות עם תעניות וסיגופים, אפשר לתקן עוונות ע"י לימוד תורה, תורה מעל הכל, ואת זה אנחנו למדנו מבני עלי. הקב"ה שלח את הנבואה ביד שמואל הנביא שזרע בית עלי - לא אליכם - נגזר עליהם שבגיל שמונה עשרה חולפים מן העולם, מחתנים אותם בגיל שלוש-עשרה כדי להשאיר איזה ילד או שנים אחריהם. אבל

תוכו 'רצוף' אהבה

בתפלה שאנחנו קוראים בתענית דיבור אחרי סיום התהלים, אנחנו מבקשים מהקב"ה שיסלח לנו גם על מה שפגמנו בדיבורנו, כמו למשל שמפסיקים ומדברים באמצע הלימוד. כאשר מפסיקים בלימוד, בא מישו ורוצה לדבר איתך ולהפסיק אותך באמצע הלימוד, תסמן לו שאתה לא יכול לדבר. אשתי יודעת שבאמצע האוכל אני יכול להפסיק פעמיים שלוש לקום לענות לטלפון, לא יכול להיות שמישהו מצלצל לי ואני לא עונה לו. אבל כשאני לומד, אשתי יודעת הוא לומד אי אפשר עכשיו לדבר. ואם צריך אז שואלת אותי: מתי אתה מסיים, חצי שעה, רבע שעה, שעה? ואז אני רומז ביד, מתי בערך אני מסיים, אבל להפסיק באמצע לימוד, אני נזהר מאד, מפני שזה עוון גדול. התחלת ללמוד - שב אל תצא.

אדם צריך להשתדל לעשות את כל המאמץ שלא להפסיק באמצע הלימוד. צריכים לדעת: **כמה שזה קשה, כך יכולים** **אנו להבין עד כמה גודל השכר.**

גם הם וגם בניהם, בגיל שמונה עשרה ילכו מן העולם. והגזירה הזאת היתה שנים רבות מאד. מזמן עלי הכהן שהיה לפני בית ראשון, עוד כשהיה ביהמ"ק בשילה, ואח"כ גם בזמן בית ראשון - 410 שנים, וגם השבעים שנה של גלות בבל, וגם כל התקופה של בית שני - 420 שנה, וגם אחרי התקופה של התנאים, כל הזמן הזה היתה הגזירה הנוראה הזו רובצת על כל מי שהוא מזרע עלי.

מי הוציא את בית עלי מתוך המכה הגדולה הזאת? רבה ואב"י. וכמו שאומרת הגמ' (ר"ה יח ע"א) רבה אמר הרי כתוב בפסוק: חי ה' אם יכופר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם, בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל בתורה מתכפר. ובאמת נתנו לו במקום שמונה עשרה שנה ארבעים שנה. אב"י הוסיף עליו: בתורה ובגמילות חסדים מתכפר, וחי ששים שנה. נמצא שקרבן בביהמ"ק לא יכול היה לכפר את עוון בית עלי, אבל עמל התורה מכפר את עוון בית עלי. מכאן לומד מרן הרב עובדיה עד כמה גדולה מעלת לימוד התורה לכפר על העוונות.

מי מאתנו יוכל להגיד: אני צדיק, אני אין לי עוונות? מה עושים? כעת ראינו שאפשר לכפר עוונות ע"י עמל תורה, ע"י טירחא בתורה. קשה, אני אלמד! אין לי חשק - אלמד בלי חשק! תלמד ותלמד! ובזה הקב"ה מכפר לנו. כי בזה אנחנו מקיימים את החוזה עם הקב"ה "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגולה מכל העמים, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

הקטון יהיה לארץ

פניני הפרשה

"פניני הפרשה" - העלון שצמח מתוככי הישיבה, חוגג אלף גליונות, וזה הזמן להפנות זרקור אל מאחורי הקלעים
• מי שואל את השאלות במדור "אור המאיר"? • מתי מסר מרן שליט"א שיחה שלימה בנוגע לעלון? • ספרים שיצאו מהמדורים בעלון • וסוד קטן: מתי יצא ספר ממאות העצות המחכימות שפורסמו במשך השנים במדור המיוחד 'עצה טובה'? רמז: אלף • האלף לך

נח דנינו

מספר לנו העורך הרב עובדיה חן שליט"א כשאנו שואלים בעצם איך הכל התחיל. "הייתי בחור בישיבה קטנה שיעור ב' (בשנת תש"ס), נמשכתי לכתיבה, וחיפשתי מה להוציא לאור... אגב, במשך השנים התגלה לי שהגימטריא של המלה - "עלון" שווה ל"עובדיה חן" (עה"כ), ואולי שמיה קא גרים... סתם קוריוז, כשהייתי בכתה ו', היה טרנד שכל ילדי הכתה הוציאו עלונים על

עשרות ומאות עלונים מחולקים בבתי הכנסת מדי שבת בשלל צבעים ובשלל גוונים. אם נרצה לייחד את עלון "פניני הפרשה" משאר העלונים, נראה שייחודיותו מתבטאת בהקפדה על מקוריות. לא תמצאו בעלון העתקה סתמית וליקוטים מספרים אלא חומר חדש ומעניין.

"האמת שהכל בכלל התחיל כתחביב"

חשבון מכונת הצילום של הת"ת. משום מה דוקא אני לא הוצאתי. כשסוף סוף נזכרתי להוציא עלון רק בשביל לא להיות חריג, הוצאתי עלון בודד בשם "פניני החודש", ובדיוק אז למגנת לבי מחנך הכתה החליט להפסיק עם חגיגת העלונים... צוחק מי שנשאר אחרון...".

ניצני הנערות ניכרו בעלון?

"בהחלט. הסגנון והתוכן התבגרו יחד אתי. ממש עברנו יחד את תהליך ההתבגרות... בשנים הראשונות למשל היה לי "שגעון" שכל שנה החידושים בעלון יהיו על פסוק אחד מהפרשה - בשנה הראשונה על הפסוק הראשון בפרשה, ובשנה השניה על הפסוק השני וכן על זה הדרך. באותן שנים הייתי מביא במדור "פנינים ופרפראות" חידושים מאת הבחורים בישיבה, ובכל שבוע הייתי מודיע להם מהו

"הפסוק השבועי", והם היו נענים לאתגר ומחפשים במשך כל השבוע חידוש על אותו פסוק. בדיעבד הסתבר שהשגעון הזה עזר לבחורים למצוא חידושים, דוקא בגלל שהם התמקדו על בפסוק אחד."

כמה אתה תולה את מציאת החן של העלון? קודם כל, בסייעתא דשמיא. לא פעם

אני מוצא למפרע שדברים נכתבו באופן אקטואלי ממש (לרוב העלון יוצא כמה שבועות לפני), או שאני פותח באקראיות ספר ומוצא בו חומר מתאים. דבר נוסף, בקבלת ביקורת ויישומה. תאב ביקורת אנכי. לדעתי, רק כך ניתן לקלוע לטעם הנכון. מפעם לפעם אנו זוכים גם לקבל ביקורת חשובה ממרן רה"י שליט"א. במשך השנים התפרסמו בעלון למעלה משלושים מכתבים שזכינו לקבל ממנו בהערות בונות שעיצבו את כתיבתנו."

תוכל לתת דוגמא להדרכה של מרן?

"אתן דוגמא דוקא מהדרכה בעל פה. באחת השנים הראשונות פרסמנו סיפור שיוצא ממנו מסר בעייתי. באותו שבוע בשיחה בישיבה, נתן מרן שיחה שלימה שעסקה באלו סיפורים ראוי לפרסם ואלו לא (עיין מה שכתב בזה בהקדמת "מגדולי ישראל"). הקלטת של אותה שיחה שמורה עמי עד היום הזה. בפעם אחרת כשהעיר לי על טעות וניסיתי להצטדק בטענה שרק ציטטתי את כותב החידוש, לא ויתר ואמר לי: "קנה שם טוב קנה לעצמו" (אבות ב, ז), "קנה" בגימטריא "עובדיה חן" - אתה אחראי ואתה צריך לדאוג שהכל יהיה מתוקן."

מרן שליט"א מעיין בעלון. באדיבות ר' י. אלוני

"עצה טובה" הינו מדור מועיל ופופולרי, במה ייהודו?

"מדור זה צועד אתנו החל מהשנה השלישית. במסגרתו פרסמנו עד עתה כשבע מאות עצות וטיפים מעשיים קצרים וקולעים להתקדמות בעבודת ה' (לא סגולות או עצות טריוויאליות שרוב העולם מגיע אליהן לבד, אלא עצות מעשיות שאנשים מופתעים מהן ואומרים "לא חשבנו על זה..."). לא פעם אנשים ניגשים אלי ואומרים שעצה שקראו בעלון, עזרה להם בעבודת ה'. אפרופו גליון האלף, אי"ה כשיתאספו לנו אלף עצות, נוציא בע"ה ספר עצות מסודר לפי נושאים".

סתם מסקין, מהיכן למען השם אתה מצליח להביא כל שבוע במשך שנים עצה פיקנטית מעשית?

"כשאתה כותב מדור כזה, אתה נותן דעתך לדלות עצה מכל דבר שקורה לך או שאתה שומע. אבל באמת העצות נאספות ונערכות בעמל רב. עצות רבות הובאו במקורן באריכות ולא בסגנון של עצה יישומית, ואנו הבאנו זאת בדרך של עצה קצרה בלשון נוכח (לא פעם, מתוך ספר הדרכה שלם מצאנו רק כמה עצות פרקטיות)".

בשנים האחרונות הצטרף לעלון מדור בדיחות בשם "זה לא צחוק". "האמת", מודה העורך, "מעולם לא פיללנו שעלוננו יכלול מדור בדיחות, עד שראינו שכל עלון שמכבד את עצמו מתהדר במדור בדיחות (זו לא בדיחה...). לא רצינו לצאת

ללא ספק גולת הכותרת של העלון זהו המדור 'אור המאיר' הכולל שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א. מהיכן כל השאלות?

"רבים חושבים שאני שואל את כל השאלות, ומבקשים להעביר דרכי שאלות... ובכן, כאן המקום להבהיר שהתשובות נלקחות מתוך מאגר עצום של למעלה מעשרת אלפים תשובות שהמציא לידינו הרב **הראל זנזורי** שליט"א. מתוכם אני בוחר שאלות נבחרות ומעבירם להגהת מרן שליט"א שמגיה כל תשובה לפני פרסומה בעלון (אגב, כאן המקום להודות לשרביט המלך ר' **עובדיה חדוק** הי"ו על עזרתו הרבה בענין זה). עד עתה התפרסמו במסגרת המדור 3680 שאלות ותשובות קצרות, בענייני הלכה, השקפה, דרך הלימוד ועוד. וכאן המקום להודות מעומקא דלבא למרן שליט"א אשר לא הסיר חסדו ואמתו מאתנו, ומעודדנו וממריצנו לכל אורך הדרך, ומואיל בטובו להקדיש מזמנו היקר כדי להגיה את השאלות והתשובות טרם הדפסתן".

במסגרת העלון, מופיע מדי שבוע טור בשם "נקודת חן" ובו מאמרים והגיגים בשלל נושאים שונים ומגוונים, מפרשת שבוע ועד עיסוק בנושאים העומדים על סדר היום. תוכל לציין מאמר שעורר בשעתו הדים רבים?

"בתחילת שנת תשס"ה פרסמתי מאמר שתיאר מונולוג כואב של טלית המקוננת על היותה נעזבת על ידי בחורים ספרדים - עד היום אני מקבל עליו תגובות מאברכים שהמאמר השפיע עליהם בהיותם בחורים".

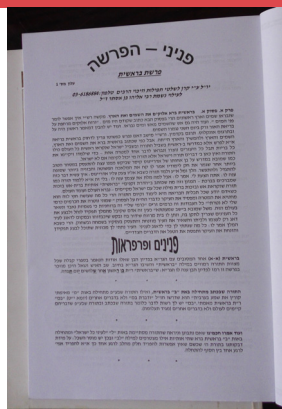
על התורה. כמו כן, חלק נכבד מהמאמרים שיצרו את סדרת הספרים "אוצרותינו" פורסמו תחילה במסגרת העלון, דבר שתרם לספר שיצא לאחר מכן מזוקק משגיאות."

מה הסיבה שהעלון קשה להשגה?

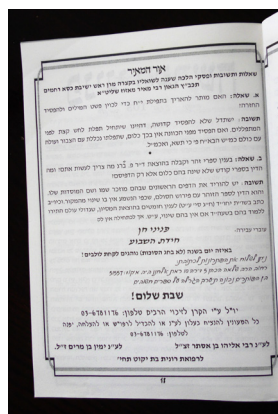
"כיון שהעלון יוצא כיוזמה פרטית (אין מאחורינו שום גוף ממסדי וכדומה), אין את המשאבים הנצרכים כדי להוציאו בתפוצה נרחבת, אבל תופתע לשמוע שהעלון מופץ גם בצרפת ובגר'בא. העלון אנשים מקבלים את אותו. זה המקום להודות לכל המפיצים שעושים עבודת קודש, ובראשם ותיק המפיצים הרב יונה חורי הי"ו."

בהוצאת עלון, יש סוג של חמצה. אדם קורא את העלון וזורקו לגניזה. יש דרך לשמר את התוכן המעניין של העלונים?

"בסוף כל שנה יוצא לאור קובץ המכיל את כל העלונים של אותה שנה, על מנת שלא יהיו העלונים כפירות מפוזרים וכאורחים מזדמנים שפוגשים בהם רק בבית הכנסת משבת לשבת. בשנים האחרונות, הודות לכך שהקבצים נמצאים ב"אוצר החכמה" נהייתה להם עדנה. אני

העלון הראשון

כך נראה מדור 'אור המאיר' בפעם הראשונה

מן הכלל ולהיות רציניים בין הצוחקים, ומאידך בדיחות לבד לא מתאים (בכל זאת, עלון "זה לא צחוק"...), עד שב"ה מצאנו פתרון נחמד ולעת עתה גם ייחודי לעלוננו - להביא בדיחות והלצות שניתן ללמוד מהן מסר, כשהמסר מתחיל ב"צחוק צחוק אבל..." צחוק צחוק אבל זה תפס ב"ה..."

ההוכחה למדור טוב בעלון היא, שיוצא ממנו ספר. ובכן, ניתן למנות כמה וכמה ספרים חשובים שיצאו ממדורים ב"פניני הפרשה". ממדור "אור המאיר" יצאו כבר בינתיים שני הכרכים רבי המכר של הסדרה "מקור נאמן", ועוד היד נטויה. גם סדרת הספרים "תורה מסיני" של

הגאון רבי **משה חורב** זצ"ל, החלה ממדור קטן שנקרא בשם זה. בכל שבוע היה הגר"מ מחפש חידוש מהפרשה המרמז את הנאמר בתורה שבעל פה בפסוקי התורה שבכתב, ברמזים נפלאים מבריקים ומקוריים, תוך כדי גילוי בקיאות מדהימה רבת היקף בכל חלקי הש"ס, וקובץ על יד ירבה (ראה בהקדמת "תורה מסיני"). ויש גם ספר שהתפרסם כמעט כולו במסגרת העלון, אך עדיין לא יצא לאור, והוא ספרו של הגאון רבי **משה לוי** זצ"ל "תורת משה"

לסיום הראיון, נברך את העורך שיהיה פריז למאכל ועלהו לתרופה. האלף יהיו לרבבה, ותתקיים בו ברכת משה רבנו: "ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם" (דברים א, יא)."

קבצי 'פניני הפרשה'

שומע הרבה שמגיעים לחומרים מתוך העלונים דרך החיפוש ב"אוצר החכמה" (אגב, הכרך השלישי חסר באוצר החכמה. הכרך ששלחתי להם נאבד, ונותר לי עותק אחד ממנו. בהזדמנות זו אבקש ממי שיש בידו כרך ג' שיואל ליצור עמי קשר)."

המדורים ב"פניני הפרשה" מצטיינים במקוריות יוצאת דופן. העלון מאכלס לא פחות מעשרה מדורים שונים ומגוונים, קטנים עם גדולים. הנה סקירה קצרה של כמה מהמדורים המקוריים מהעבר וההווה:

הועילו בתקנתם - אודות הדמויות העומדות מאחורי תקנות ויוזמות מקוריות וחשובות שהועילו לשעה ולדורות. יחיד ומיוחד - דברים בהקשר תורני הבולטים בייחודיותם, כמו "היחיד שקרא שם לעצמו". **לא תהו בראי** - תפקיד של יצורים בבריאה, שעל פניו נראה שאין בהם שום תועלת. **מכל מלמדי השכלתי** - מסרים קלילים ומרעננים הנלמדים מטבעים ותכונות שונות של יצורים מכל חלקי הבריאה. **פסוק בזמנו** - פסוק מהפרשה הרומז על הזמן בו נקראת הפרשה. **ראשון בקודש** - דברים בהקשר תורני שחותם הראשוניות טבוע בהם, כמו לדוגמה: בעל התשובה הראשון בדור האחרון, המפרש הראשון על התלמוד, הישיבה הראשונה בעולם, 'חברת תהלים' הראשונה בעולם. **שיא תורני** - שיאים בהקשר תורני, אשר נועדו להרחבת ידיעות ומושגים תורניים, והתמצאות בחיים יהודיים בעולם. במקום לקרוא על האיש השמן בעולם או על הנמוך בעולם, צוברים הקוראים ידע חיובי ותורני, על התנ"ך העתיק ביותר, או על אגודת החסד הוותיקה ביותר. השיא של המדור היה כאשר אחד מהשבועונים הנחשבים, לקח את הרעיון וערך מוסף באחד החגים על שיאים בעולם היהודי...

פסחון ורחון משל בחרוזים

יש מישהו למעלה

מעשה באדם שהלך לתומו ביער עבות, הטה אוזנו ושמע קול פסיעות מתקרבות. והנה לפתע נצב מולו, אריה - שבשאהגה הרים קולו. ויגר וירא, כי המקום מה נורא. מיצר היה ודואג, כי מה יעשה מול אריה שואג, שחשף בפניו את שיניו החדות, ופיתח בו פחדים וחרדות. וימת לבו בקרבו, כי לא ידע איך ילחם בו. הרי בכלי מלחמה לא היה מצוי, מלבד מקל שאחז ביד. שינס מותניים ואזר אומץ, על אף שהיה בו רק קומץ. נשא ידו והניף את מטהו לכיוונו של מלך החיות, וכי מה כבר יכול להיות.

והנה לפתע כרע האריה ונפל במקומו, כי עץ שעמד מעליו אירח צייד במרומו, שבאומנות ודייקנות ירה חצו וקלע אל המטרה, והאיש נחלץ מצרה. ובאמת מה שאחז המקל בידו, התכוון רק להפחידו, אך בראותו מת לנגדו, החל לחשוב כי הוא במקלו הגן בעדו. והלל ושיבח ופיאר עצמו, שהכשרון והבינה שעמו, הם שגרמו לארי להתבוסס בדמו. ונישק וקישט המקל, שלטענתו את צרתו סיכל. התלהב והתרגש השוטה, והחל מפזז ומכרכר במטה.

וישקף הצייד וירא את כל אשר הוא עושה ויאמר: פתי וסכל, וכי במקל על ארי תוכל?! הרי אינו כלי נשק ואינו כתבנית של חרב או חנית. אלא אני הוא שראיתיך בעת צרה, ואת חיצו שלחתי לי למטרה.

והנמשל: אל יחשוב אדם כי כשרונו וחכמתו, הם מעמידים אותו על קומתו. וכי הוא מכוון את צעדיו, ומציב את יעדיו, וכי הצלחותיו הם כוחו ועוצם ידו, ולא טעה מעודו?! מי שחושב כי החיל הוא "אני", אינו אלא פועל דמיוני. יש מי שרואה ומסדר הכל בזמן ובמקום, ותכניות רק הוא יודע לכוון ולרקום.

(ע"פ "ענף עץ אבות" בשם רבנו יוסף חיים זצ"ל)

שמיחת תורה

פסגת הימים הנוראים

**ימי חג הסוכות וההכנה אליהם,
מהווים המשך והשלמה לימים הנוראים,
עד ליום שמיני עצרת שהוא נקודת השיא של הכיוס
האהבה והשמחה**

מורנו המשגיח הגאון רבי מיכאל סגרון שליט"א

וממילא ביום זה חזרו ענני הכבוד שכנגדם יושבים בסוכות. החישוב שלו הוא, שאחרי חטא העגל נסתלקו ענני הכבוד, וביום הכיפורים אמר הקב"ה למשה "סלחתי כדברך", ולמחרת בי"א בתשרי, אמר משה לבני ישראל בפעם הראשונה שיביאו תרומה ונדבה להקמת המשכן, ובמשך יומיים הביאו נדבה. שנאמר "והם הביאו אליו נדבה בבקר בבוקר" (שמות לה, ג) - שני בקרים י"ב וי"ג בתשרי. בי"ד בתשרי החלו עוסקים במלאכת המשכן

עברנו ימים נפלאים ונשגבים - חמישים ואחד יום מתחילת חודש אלול - כמנין הושע נ"א, והנה הגענו לשמיני חג עצרת **היום הנשגב ביותר**. ודאי תתמהו: וכי שמיני חג עצרת נשגב יותר מיום כפור?!

ובכן, ידוע ומפורסם ההסבר של הגר"א (הובא ב"מעיינה של תורה" פרשת אמור) שסוכות נקבע דוקא ליום ט"ו בתשרי, מאחר שביום זה החלו בבניית המשכן,

(כי עדיין לא קיבלו מצות חג הסוכות), וביום ט"ו בתשרי חזרו ענני הכבוד. ומאז נשארו להם העננים עד שנכנסו לארץ.

ועדיין קשה קושיא גדולה, שכיון שביום הכפורים נאמר "סלחתי כדבריך", ראוי היה שיחזרו ענני הכבוד מיד, או לפחות למחרת ביום י"א תשרי, ומדוע בוששו לבוא עד ט"ו בתשרי?

מבאר בספר "ברכת מרדכי" (מוסר, מועד ה', בדרשה לחג הסוכות), ע"פ מה שכתב **רבנו יונה** ב"שערי תשובה" (שער א' אות מ"ב): "ועוד יתפלל בעל התשובה אל ה' למחות כעב פשעיו וכענן חטאותיו, ושיחפוץ בו, וירצהו, ויעתר לו כאשר **אם לא חטא** וכו'. כי יתכן להיות העוון נשלם ונפדה מן היסורים ומכל גזירה, ואין לה' חפץ בו, ומנחה לא ירצה מידו". עכ"ל. רואים מכאן שאף לאחר הסליחה והמחילה, עדיין זקוקים לחסד מיוחד כדי להגיע ל"וירצהו", ל"ויחפוץ בו", ל"ויעתר לו כאשר אם לא חטא". עד כאן תוכן דברי ברכת מרדכי.

ונראה להטעים הדברים במשל לשני אנשים שרבו ביניהם, ואח"כ נחה עליהם הרוח והחליטו להתפייס, או שנכנס צד שלישי לפייס אותם. נפגשו ביניהם, החליפו דברים ולחצו יד לשלום. אמנם, כעת השלום שב לשכון ביניהם, אולם הנסיון מוכיח שעדיין הלב קר ומנוכה, ועדיין לא חזרו לאהבה ולחברות כאשר

היה באמנה איתם. זאת יקרה רק אם במשך הזמן יתפתח ביניהם קשר חיובי, או שיעניקו מתנות פיוס איש לרעהו וכיו"ב.

כך ממש בענייננו. ביום הכיפורים היתה כפרה על העוונות, כפרה דוקא (כמו שבארנו בדרשה אחרת שכפרה היא דרגת הסליחה הנמוכה ביותר). אבל עדיין לא מגיעים לנו ענני כבוד **עד שתחזור גם האהבה והחיבה בלב**, עד שנגיע ל"וירצהו".

כדי להחזיר את האהבה בינינו לבין בוראנו, עוסקים אנו בארבעה ימים שבין כפור לסוכות במשנה מרץ במצוות. מיד אחרי כיפור הולכים מחיל אל חיל, בונים סוכה, קונים ארבעת המינים, ומעיינים ומדקדקים בתיומת שבלולב, להראות אהבתנו אליו. ובזה נשלמת הכפרה.

•

לאחר מכן, חג הסוכות עצמו כל עניינו הוא אהבת ה', כפי שנבאר:

שתי מצוות עיקריות יש בחג הסוכות, והן - סוכה ולולב. ונראה לומר כי הן שתי מתנות שונות. הסוכה זוהי מתנה שאנו נותנים לקב"ה כביכול, להראות אהבתנו אליו, שאף שאנו יושבים איש תחת גפנו ותחת תאנתו, יוצאים אנו לדירת עראי, כי כך ציונו ה'.

במצות סוכה אין כרת וסקילה, ואפילו

לאו אין, רק עשה בלבד. ולא עוד אלא שמצטער וחולה פטור, ועוד קולות (משא"כ בשבת וכפור ופסח שחמורים מאד). ולפי דרכנו נאמה, שעיקר מצות סוכה באה להראות אהבתנו אליו, שאף על פי שעונשה קל אנו מקיימים אותה באהבה וטורחים עליה בכל מאודנו. על דרך מה שנאמר "סוגה בשושנים" (שיר השירים ז, ג), ופירש רש"י גדורה ומסויגת בגדר שושנים, די לה בגדר קל, ואין אחד מכם פורץ בו ליכנס ע"ש, וסיים על זה הפסוק (שם פסוק ז') "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים".

כיון שמצות סוכה עניינה אהבת הבורא, יש בה דבר מיוחד שאין בשאר המצוות, שאין מקיימים אותה רק באחד מן האיברים (כמו תפילין ביד ובראש), אלא כל הגוף נכנס לסוכה, כי אהבה מקלקלת את השורה. וכדוגמתה יש רק במצות ישוב ארץ ישראל. ורמזו זאת בפסוק "ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון" (תהלים עו, ג).

כשרואה הקב"ה את רוב אהבתינו אליו בחג הסוכות, אומר לכנסת ישראל: "זכרתי לך חסד נעוריך (כדברי המקובלים שכל ימי הסוכות הם בחינת חסדים - חסד שבחסד, חסד שבגבורה, חסד שבתפארת וכו'), "אהבת כלולותיך" (כמו "סוגה בשושנים"), "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיה ב, ב).

המפרשים שואלים למה אומרים בסוכות את מזמור ל"ב בתהלים, בו נאמר: "כאיל תערוג על אפיקי מים, כן נפשי תערוג אליך אלהים. צמאה נפשי לאלהים לאל חי, מתי אבוא ואראה פני אלהים". מה הקשר לסוכות? יש שפירשו על שם המים, כי בחג נדונים על המים, ויש שפירשו בגלל הפסוק "המון חוגג", שרומז על עליה לרגל. ולפי דרכנו מבואר יפה, שכל חג זה מהותו אהבה וערגה עצומה לאלהים לאל חי.

המתנה השניה בחג הסוכות היא מצות הלולב ומיניו, כשהפעם הקב"ה הוא שמעניק לנו את המתנה, לאות שמחל לנו. כמו שכתב הלבוש (בסימן תרנ"א סעיף ח'): "נתן הקב"ה מצוה זו לישראל שיהיו שמחים בלולביהם. כאדם היוצא לפני השופט זכאי, ונותן לו השופט מקל או דבר אחר לסימן שהוא יצא זכאי, וישמח בו. והנענוע בו הוא הרינון" וכו'. ובמקום אחר מבואר שהלולב הוא שרביטו של מלך שנתן לנו ה' לשמוח בו.

•

ומכאן נבין את עוצם גדולתו של יום שמיני עצרת, שכל החמישים ואחד יום שלפניו היו הכנה להגיע לאהבה הגדולה. רש"י (במדבר כט, לו) מביא את דברי חז"ל בטעם הוספת יום זה: "אמר להם הקב"ה התעכבו לי מעט עוד, ולשון חבה הוא זה, כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם, עכבו עוד יום אחד. משל למלך שעשה סעודה וכו'". ע"ש.

ולפי האמור נראה לבאר כך: עם ישראל התרחקו בעוונותיהם מאביהם. ביום הכפורים נתכפר להם העוון, וכעת באים לחלות פני המלך בסוכות. כל שבעת ימי סוכות הם ימי פיוס בינינו לבינו - בסוכה וארבעת המינים, ובסעודות שעושים בכל יום. והנה מגיע היום האחרון, והאהבה גואה עד בלי די. אומר להם הקב"ה, קשה עלי פרידתכם, התעכבו יום אחד, וביום זה אין צריך פיוס ומתנות, רק שמחים עם הקב"ה באהבה ובחיבה.

ולכן הדגישה התורה שביום זה אין סוכה וארבעת המינים, שנאמר "והיית אך שמח" (דברים טז, טו), ופירש רש"י: למדו מכאן לרבות ליל יום טוב האחרון **לשמחה**. וביאר הגאון מוילנא "והיית אך שמח", היינו יום שאין בו אלא מצות שמחה, משא"כ בחג הסוכות שיש בו גם מצות ארבעת המינים וסוכה. ולכאורה

מדוע לא כתבה התורה לשון זו גם על פסח ושבעות, הרי גם הם ללא סוכה וארבעת המינים? אלא שבזה מתייחד שמיני עצרת, שמצות השמחה שבו גדולה ועצומה אף בלי מתנות.

לפי האמור שיום שמיני עצרת הוא פסגת האהבה והשמחה בינינו לבין בוראנו, מובן למה קבעו בו את יום שמחת תורה - יום סיום קריאת התורה. כיון שהוא יום שה' שמח בנו ואנו שמחים בו, כיצד נבטא את השמחה הגדולה בצורה החזקה ביותר, אם לא על ידי שנשמח ונרקוד ונשיר עם כלי חמדתו של הבורא, התורה הקדושה.

אין כמו ימים נעלים אלו בהם אנו מטוהרים ואהובים ורצויים ונחמדים, כדי להכין עצמנו בהכנה רבתי ל'זמן חורף' הבא עלינו לטובה ולברכה.

הודעה משמחת לשוחרי התורה

יצא לאור עולם הקונטרסים שרבים ציפו להם

פסקי הלכות ליקוט פסקי מרן שליט"א

אחר שנים רבות שהיו פסקיו של מרן ראש הישיבה שליט"א מכוזרים בהגהותיו בקבצים תורניים וספרים רבים ובספריו הבהירים, נערכה עבודה רבה ביגיעה עצומה ונלקטו כל פסקיו **בהלכות הסליחות והימים הנוראים, וכן בהלכות השכמת הבוקר, ציצית ותפלין**

נערך עי" יצחק מאזוז ניתן להשיג בכל' 053-3121357

המעוניין לתרום להדפסת הקונטרס להפצת פסקיו של מרן שליט"א יפנה לפלא' הנ"ל.

בסימנא טבא: מתחילים מבראשית עם חומש "בית נאמן"
 • הזדמנות מיוחדת למבקש ללמוד חומש בעיון על הסדר •
 אשנב זעיר ל'בית' הגדול ששבעים פנים אתה מוצא בו, וטעם
 חדש - ישן אתה טועם בו

בית נאמן בישראל

עובדיה חן

בחכמה נבנה הבית הנאמן, ובתבונה פוּנָן מעשה ידי אמן. כיתד התקועה במקום נאמן, חוצבו יסודותיו העמוקים נטע נעמן. מהמסד ועד הטפחות בנוי לתלפיות, מיוסד על אדני פז מחוטב זויות. מבית ומחוץ מצופה זהב טהור, וסביב לו זר זהב מלא אור. מוקף הוא גנות ופרדסים, ובהם תפוחי זהב במשכיות כסף שושנים והדסים.

החומרים מהם הבית נבנה, נדלים מכל מרחבי הבינה. והבית בהבנותו (לא) אבן שלימה מסע נבנה. כל אבן נחצבה ממחצב הסנפרינון בעתה ובזמנה, לפני שנה או שבעים שנה, וכעת חוברה לה יחדיו אריח על גבי לבינה, כיהלום המשובץ בין אבני חן ופנינה.

על המלאכה עמלו חבר בונים מוכשרים, בראשות האדריכל הבלתי נלאה הרב הראל זנוורי אשר על הבית ועל הספרים, שלא הותיר אבן על אבן בחיפוש אחר מטמונים יקרים, להביאם אל הבית הכלול בהדרים.

רחב ידיים הוא ביתנו, מרחיב דעתנו. עשוי הוא קיטוניות וחדרים, טרקלינים ופרוזדורים, חצרות ומבואות, מרפסות וגזוזטראות. אין בבית יתר ונותר רב ומעט, והחדרים מלאים דעת, מהם קצרים ומהם ארוכים, מהם רחבים ומהם עמוקים. גם

חדרי חדרים יש בו, עומק לפנים עומק - אין אדם עומד על דעת רבו. ועליה על גביו הדורה, לעולים במעלות התורה.

כי ביתו בית לימוד יקרא לכל החכמים, שם מצאה החכמה בית ונוה מעון לעולמים. לכל דכפין שערי פתוחים לרווחה, ושם ימצאו יגיעי כח מנוחה. אם יפה שעתך ופנויה דעתך, מוזמן אתה להתרווח בטרקלין להנאתך, ולעיין בחידושים בעומק הפשט - להרוות צמאונך. ואם דחוקה שעתך ובפרוודור אתה מתקין עצמך, תעיף עיניך בו על חידוש קל, רמז הרומז, ותרוה נחת לנפשך.

והבית אינו ריקם. מלא הוא כל טוב ממתקים ומשמנים. מזוויז מלאים מזן אל זן מפיקים ונותנים. לחמו נתן מימיו נאמנים, אפתורא דדהבא בשרים שמנים, כל הנכנס רעב יוצא שבע וכרסו לִפְנֵים - עמוסה בפרפראות לחכמה ומיני מגדרים. ובעל הבית מגיש בחן את תקרובתו, אשרי יושבי ביתו.

למצוא, שבדיבור אחד, אל הפשט הפשוט עיניו, ובדיבור שאחריו רומז לסוד מכבשונו של עולם. ופעמים ששניהם ב'דבור' אחד נאמרו... (ומכאן תשובה מוצאת למה שכתב מרן המחבר בראש הקדמתו שקשה מאד למצוא פירוש על המקרא השווה לכל נפש. אנחנו מצאנו...).

למרות שהיה נראה כי הרמזים יתפסו בספר נוכחות בולטת, למעשה הספר ברובו מאוד עיוני. אמנם הספר במקורו לא נכתב כשיטה ("ממה שעלה בלבי מדי פעם בלומדי פרשת השבוע, ונתקבצו לכדי ספר בס"ד", מתוך ההקדמה), אך במבחן התוצאה מתגלה לפנינו חיבור שיטתי על התורה החוקר פסוק-פסוק בעומק הפשט, כאשר כמעט כל דיבור ברש"י מטופל בשיטת העיון המעמיקה. אפשר בהחלט לומר כי חיבור זה עומד בשורה אחת עם פירושי המקרא היושבים ראשונה במלכות. המבקש ללמוד חומש בעיון כדרך לימוד התלמוד, יוכל למצוא בו את ביתו.

תילי תילים של פירושים נתחברו על תורתנו הקדושה. הצד השווה שבכולם שכל פרשן דורך לו דרך מרכזית וכמעט אינו חורג הימנה. את האבן עזרא מגדירים כפשטן, את בעל הטורים כרמזן, את הרמב"ן כחקרן, את המלבי"ם כבלשן, וכן על זה הדרך.

מעטים הם החיבורים ששבעים פנים אתה מוצא בהם, ומחברם יכול לדרוך בקשת רחבה ביותר של דרכים, לצאת ולבוא מזו אל זו.

כזה הוא החיבור שלפנינו. כל טעם שאתה חפץ, אתה טועם בו. רצית ללמוד את התורה בעומק הפשט? - הרי שלך לפניך. מחבב אתה דקדוקי תורה ולשון? - הספר מלא וגדוש בהם. חוקר אתה בטעמי המקרא? - טעם בו מלוא חופניים. ביקשת לקנח בפרפראות לחכמה? - תשבע נפשך רמזים שלא שמעתם און. יכול אתה למשל

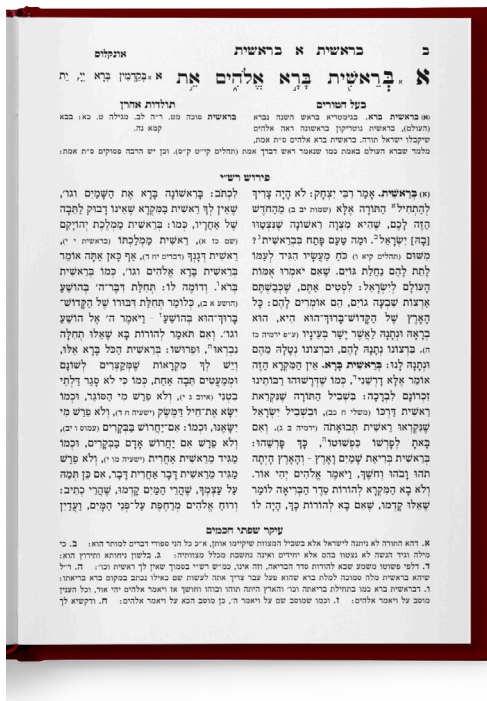
בית חדש

כל ספר שיוצא לאור על ידי מרן רבנו שליט"א מאיר את העולם באור חדש, בדגש על החדש. כמעט בכל חידוש יש מן החדשנות הזו שאתה טועם בה טעם ישן שדעת זקנים נוחה הימנו וצעירים מוצאים בה עונג.

ככל שאתה מעיין בספר, אתה מתפעל מן החידושים הבלתי צפויים שאין בהם מן השגור והמורגל, ובלבך מתחזקת התחושה כי מקום גדול הניחו לו למרן המחבר להתגדר בו. החידושים המקוריים בחלקי התורה שאין אדם שנוגע בהם בדורנו (כמו רזי הטעמים והניקוד), ממחישים את אימרת הבעל שם טוב אותה בחר מרן לקבוע בתחילת "דרכי העיון": "תורת ה' תמימה, שלא נגע בה אדם מעולם". נתקיים בו ברבנו מה שכתב בעצמו בהקדמתו לספרו "לא תשיך": "כללו של דבר, אין 'מונופול' לשום אדם על התורה. כל מי שמתייגע בתורה לשמה, מגלים לו לפעמים פירושים ישרים שנעלמו מכל חכמי הקדמונים".

אם רבי עקיבא השתבח בכך שהיה דורש כתרי אותיות, הרי שעל רבנו ניתן לומר שהוא דורש ניקודי אותיות... אפילו בניקוד הראשון בתורה - השו"א באות ב"ת של 'בראשית' - מצא רמז נאה כדלהלן: "וניקד בְּרִאשִׁית בשוא ולא בקמץ, לפי שאין ידוע איזו ראשית, וכמ"ש רז"ל שהיה בונה עולמות ומחריבן, ובמתני' דחגיגה (דף

"א ע"ב) מה למעלה וכו' מה לפנים ומה לאחור, ובגמ' שם משל למה הדבר דומה למלך שבנה בנינים על האשפה וכו'. ועיין בספר הכוזרי מה שכתב בזה. ורבנו האר"י ז"ל בריש ספר עץ חיים כתב שהחקירה בזה מסוכנת לשאול איך ומה ומתי. ע"ש היטב, ואכמ"ל. וכל זה נרמז בשתי נקודות הראשונות בתורה בראשית בשוא ולא

בקמץ, ר"ל בהתחלה הידועה אליו יתברך, והבן".

מדהים לראות איך מרן המחבר מוצא רמזים 'מחוץ לקופסה'. לדוגמא, על הפסוק "והארץ היתה תהו" (בראשית א, ב) מקשה מרן למה תיבת "היתה" מלרע ולא מלעיל נסוג אחור כמו מאת ה' היתה זאת (תהלים

קי"ח כ"ג) ועוד. שימו לב לתירוץ המקורי: "ואפשר דא"כ תי"ו תהו תידגש מדין אתי מרחיק, ולפני בריאת העולם הכל היה אפס ואין מה להדגיש".

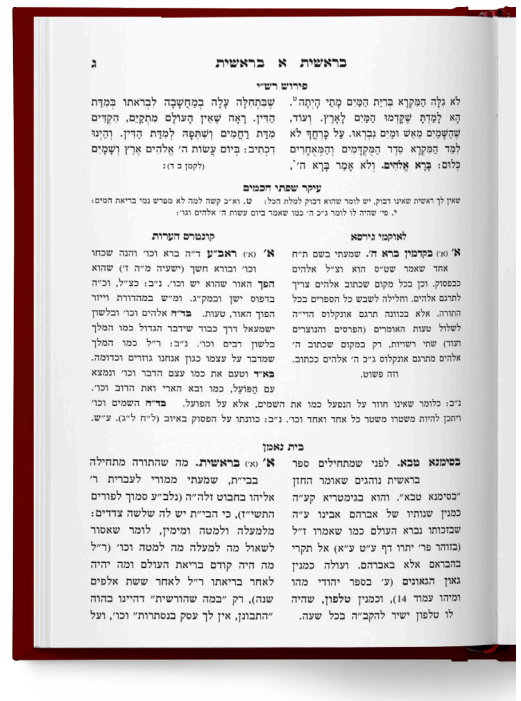
בחדושים שנכתבו בדרך הרמז, ניתן למצוא גימטריאות בדרכים שאינן מוכרות בימינו. כמו גימטריא בכפל אותיות (הכאה),

דוגמאות. כמו הכלל שוי"ו בתחילת המלה משמשת לפעמים כמו שי"ן (בראשית יד, יב), או שהאות שבסוף המלה משמשת גם לתחילת המלה הבאה (בראשית יד, יד).

בית נאמן לאמונה

בחדושים על פרשת בראשית, ניתן למצוא תורה שלמה ערוכה בכל ושמורה בענין יסודות האמונה. לחדושים אלו צריך להקדיש עיון ומחשבה, ולא ניתן ללמוד אותם בהעברה קלה. בהגיון פשוט המלווה בקורטוב הומור, מנפץ מרן את התיאוריות הכפרניות ושם אותם ללעג ולקלס. הוא אינו חושש להתמודד עם שום דבר, כולל תאוריית המפץ הגדול, גיל העולם, הדינוזאורים, חוקי חמורבי, תורה מן השמים, אמיתות דברי חז"ל ועוד.

הנה טעימה בענין תאוריית המפץ: "ואפילו לכתוב תיבת בס"ד בת ארבע אותיות "במקרה", יוצא לפי חוקי ההסתברות אחד לי"ג מיליונים ומחצה במכונת-כתיבה רגילה". בהערה הוא מפרט את החשבון 'הפשוט' (כלשונו), ומסיים: "ומה עם העולם המופלא והמורכב שלנו, שרק גוף האדם בלבד מכיל מאה מיליארדים תאים של ד.ג.א? היד המקרה העוור עשתה זאת? ושמעתי על פילוסוף כופר בעיקר בדורנו שכאשר נתגלה בעולם ענין ד.ג.א. חזר בו והתחיל להאמין בבורא עולם. וז"ש דוד בתהלים (קמ"ה ה') "ודברי נפלאותיך אשיחה" ר"ת ד.ג.א. (וכן דבקה נפשי אחריך. שם ס"ג ט'). ועל זה צועק הנביא ישעיה (מ"ב י"ח): "החרשים שמעו

אתב"ש, חילוף אותיות ועוד. אגב, נזכיר כאן את מה שכתב מרן המחבר בהקדמתו: "לא חיפשתי גימטריאות רק כאשר באו מאלהיך".

על פני הספר ניתן למצוא גם כמה יסודות דקדוקיים שחדש מרן המחבר, כשלכל אחד מהם הוא מביא עשרות

והעוורים הביטו לראות". ואמר ר' יהודה הלוי בשיריו על שונאי ישראל הכופרים בעיקר: "שרשם קצץ/ ופריים רצץ/ ופטיש מפוצץ/ שלח באלילים. וידעו רחוקים/ כי צבא שחקים/ בפך יצוקים/ איש לא נעדר". והוא מדה כנגד מדה. כמו שהם מאמינים בתיאוריית המפץ הגדול, כן תשלח בהם פטיש מפוצץ..."

בחכמה יבנה בית

מעניין לראות איך כל החכמות משמשים למרן המחבר ל'רקחות וטבחות' בביאור פסוקי התורה ובישוב קושיות כהר תבור. חשבתם פעם מדוע למשל טבע הגלים לזרום כל הזמן לכיוון היבשה? הנה תשובה מעניינת שכותב מרן המחבר (בחידוש על בראשית א, ט), שמי הים מבקשים לכסות

את היבשה כמו שהיו בתחלת הבריאה שכל העולם היה מכוסה מים. וכיו"ב טבע האש לעלות למעלה כי משם מקורה, והעפר והמים לרדת למטה כי משם מקורם.

בנוגע להתאמתות דברי חז"ל שעייבורו של הנחש נמשך כשבע שנים, הוא מוסיף (בחידוש על בראשית ג, י"ד): "וכל זה בהשגחה מהבורא יתברך שלא יתרבו הנחשים הארסיים בעולם. וכן בעקרבים יש תכונה מוזרה, שההורים הורגים את ילדיהם ומשאירים מהם מעט מזער לקיום המין בלבד".

ידיעתו בחכמת הרפואה, בולטת בהרבה חידושים. הנה חידוש מתוק על הפסוק "בזעת אפיך תאכל לחם": "כל זיעת האדם

לא פליגי

בבטאון הקודם הקדשנו את המדור "נאמנים דבריו" לשיטתו של מרן לגשר בין מחלוקות. וכעת מצאנו כמה דוגמאות חדשות בספר הנוכחי. כדי להשלים את היריעה, נביאם כאן בקצרה:

במסכת עירובין (דף כ"ד ע"א) מובאת מחלוקת בין שתי לשונות: קרי עליה לית דין בר אינש (אלא מלאך, רש"י), איכא דאמרי כגון דין בר נש. ע"ש. ומבאר מרן שליט"א (בעמ' י"ח) שהם נחלקים במחלוקת האבן עזרא ורב סעדיה גאון אם אדם נכבד ממלאך או להיפך, דלישנא קמא ס"ל כהראב"ע דמלאך עדיף מבני אדם, ולישנא בתרא ס"ל כרס"ג. ומוסיף מרן שליט"א שאפשר ששתי הדעות אמת, שמצד הגוף - מלאך עדיף מבני אדם, ומצד הנשמה - בני אדם עדיפים. ולכן כתוב באברהם אבינו ע"ה מתחלה "שלשה אנשים נצבים עליו" (בראשית י"ח ב') ואח"כ (שם ח') "והוא עומד עליהם", שאחר שקיים מצות הכנסת אורחים בזריזות, נעשה גדול ממדרגת המלאכים והוא עומד עליהם.

סם המות חוץ מזיעת הפנים. וסימניך: בזעת אפיך תאכל לחם (ש"ע יו"ד סי' קט"ז ס"ד וש"ך שם). או: "ותמיד נשאלתי שיש בגוף האדם אלפי גידין, עד ששמעתי מרופא סיני מפורסם ד"ר לו מאוסטרליה (בשנת התשנ"ח) שיש שס"ה נקודות בגוף האדם שדרכן זורם הדם. ואמרתי כמה גדולים דברי חכמים" (על בראשית א, כ"ז).

אפילו חכמת הנפש באה בין השיטין ליד ביטוי. הנה דוגמא: עה"פ "ויבן ה' אלהים את הצלע" (ב, כב) דרשו חז"ל: מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש (נדה דף מ"ה ע"ב). ומטעים מרן שליט"א: "והיה זה בחכמה נפלאה ממנו יתברך, כי הוא ברא את האשה על מנת לעזור לאיש בצרכי הבית, וכל כבודה בת מלך פנימה, ועליה נאמר הכתוב (ישעיה מ"ד י"ג)

"כתפארת אדם לשבת בית" (לפי תרגום יונתן שם). והנה מה שהאיש לומד חכמה ודעת מתוך הנסיון בחיים ומפי אחרים, האשה איננה צריכה לכך, כי יצר הקב"ה בטבעה בינה יתירה בלי עזרת אחרים. ומלת בינה אצל חז"ל היא מה שקוראים היום חכמת חיים, כמו בן ארבעים לבינה (אבות פ"ה משנה כ"א). מכאן מובן גם מה שמצאו חוקרים בני דורנו, שמאז המלחמה העולמית השניה נתרבה מספר המגמגמים בעולם הרבה מאד, אך מספר המגמגמים הגברים עולה "משום מה" פי חמש על הנשים (כן ראיתי בחו"ל בעתון הצופה לילדים). והנה חז"ל האירו עינינו להבין את הסיבה לכך, כי האשה בבינתה היתירה מתגברת על הגמגום, שמקורו בפחד נסתר ודמיון בנפש, והתבונה שלה שולטת על הדמיון. ובזה תבין טעם למ"ש הרמב"ם

ידועה המחלוקת אם החושך הוא העדר האור או שזו בריאה בפני עצמה. מרן מאריך במחלוקת זו (בחידוש על בראשית א, ד) ומביא שמדברי הגאון יעב"ץ בהגהותיו לחגיגה (דף י"ב ע"א) נראה שיש חילוק בין החושך שהיה בתחילת הבריאה שהוא דבר ממשי ובין חושך טבעי של לילה שסיבתו ודאי העדר אור השמש. ולפי זה כולי עלמא לא פליגי בחושך שלנו שהוא העדר האור, כי פליגי בפירושא דקרא "יוצר אור ובורא חשך", אם זו בריאה ממש (יסוד האש) או העדר האור.

בחידוש על בראשית ב, ד פירש: "וכמדומה שראיתי כתוב שעלה במחשבה לברוא שמים תחלה כדעת ב"ש ולמעשה ארץ נבראת תחלה כב"ה. וזה כוונת הפסוק תולדות השמים והארץ בהבראם (בשעה שעלו במחשבה להבראות, אבל) ביום עשות ה' אלהים (למעשה) ארץ ושמים".

על הפסוק "ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור" (בראשית ג, כא) ב"לאוקמי גירסא" הביא שאונקלוס תפס כשני הפירושים כתנות אור וכתנות עור. ע"ש.

בבדיחותא

מה ששובה את הלב בחיבור שלפנינו, זו הפשטות הנעדרת שיקולי כבוד, כאשר לצד חידושים עמוקים ועיוניים, לא נמנע מרן להביא רמזים קלים, ואפילו מילתא בבדיחותא. הנה כמה דוגמאות:

ואת המאור הקטן לממשלת הלילה.
מכאן למדו בני האדם להדליק מנורת לילה
בחדר השינה.

ומלאו את הארץ וכבשוה. פירוש: ותעשו
בה כבישים (בדרך הלצה).

וישם שם את האדם אשר יצר. "אשר יצר" וסמך ליה ויצמח. רמז שמי רגלים וכל שכן גללים הם טובים לזבל הקרקע ולהצמיחה. וע' בכה"ח (סי' של"ו אות ל"א). ע"ש.

עזר כנגדו. בגימט' ש"ס. רמז למה שנוהגים שהכלה קונה ש"ס מהודר לחתן. ואפשר גם ספר הרמב"ם שיש בו פ"ג הלכות, כמנין כנגדו.

על גחונך תלך וגו'. ר"ת עגת. מי שאוכל עוגות סופו להשמין ולעשות בטן. ותקנתו - על גחונך? תלך (שמעתי מר' משה אירנשטיין ז"ל ראש עיריית בני ברק, בתוספת נופך).

וישובו המים מעל הארץ הלך ושוב וגו'. ד' במסרה: הלך ושוב, הלך וחסור (בסמוך פסוק ה'), הלך ונסוע (לקמן י"ב ט'), הלך וגדל (כ"ו י"ג). כך סדרן בתורה. יש לרמוז דמי שהולך ברגליו כל יום הולך ומחסר ממשקלו לאט לאט ונעשה בריא, אבל מי שהולך ונסוע במכונית הולך וגדל ומשמין, וזה אם כל המחלות רח"ל. שמעתי מבתי שולמית נ"י.

ותרא כי הרתה ותקל גברתה בעיניה. מכאן למד ערפאת ימ"ש שצריכים להוליד כמה שיותר ערבים והם יהיו תשובה לכיבוש הישראלי.

(בפכ"ט מהל' מכירה ה"י) שקטן שקנה מטלטלין וקנו מידו ושכר מהם המקום, לא קנה עד שימשוך וכו'. אבל הקטנה, קונה אם קנו מידה או בשכירות מקום. ע"ש. וכן ידוע שע"פ רוב הנשים מזהות הקול בטלפון יותר מן הגברים ויש להן טביעות עינא דקלא".

פתח הבית

הקדמת הספר רצופה גלויים מדהימים על ימי ילדותו של מרן שליט"א בצל אביו הגדול: "עוד אזכרה ימים מקדם, בעונת הפעוטות (גיל חמש-שש), שקד עלינו אמה"ג ללמוד כל החומש בטעמיו מתקון סופרים במבטא מדויק, ולהיות כל חמשה חומשי תורה שגורים בפינו מילדות. אני למדתי בבית עד גיל חומש בתפסיה, בן שש וחצי ידעתי כל המקרא (תורה) בטעמים בעל פה".

בין השאר הוא מספר על החידוש הראשון שחידש בחייו ועל לימוד חומש עם רש"י בילדותו, ומגלה שבילדותו נמשך לחכמת הסוד, ובהמשך "עמי היתה ושלחתיה" (מעניין אם מצינו דוגמת זה שחכם בחלק מהחיים הולך בדרך מסוימת ובהמשך נמשך לדרך אחרת).

נסיים בתפלה שתושלם במהרה הסידרה, ונזכה לעוד בתים נאמנים בישראל!

בסא רחמים שלי

הגאון רבי דוד דרשן הכהן שליט"א

למד בישיבה בין השנים: תשמ"ח-תשנ"ח.

תפקידים כיום: רב מושב זוהר, ראש כולל באשקלון, ומוהל.

תפקידים בעבר: ראש ישיבת "זוהר התורה" במושב זוהר, ולאחר מכן ראש ישיבת "רינת ישראל" במושב תלמים. וכן מפקח מטעם הבד"ץ באזור הדרום.

היכרות ראשונה עם הישיבה

זה קרה לפני למעלה משלושים שנה, כאשר הפנינו שאלה לאחד מגדולי ישראל המפורסמים ביותר בעיה"ק ירושלים על איזו ישיבה הרב ממליץ, ותשובתו הנחרצת היתה ישיבת "בסא רחמים".

זכרונות ראשונים

הגעתי עם רצון עז ושאיפות גדולות, לינוק מן הים הגדול - מתורתם של מרנן ורבנן. כל רגע ורגע בישיבה היה בלול בשמחה אמתית להימנות על תלמידי מורן רה"י. לזכות לגדול ולקנות קניינים בצלו של גדול הדור, לאו מילתא זוטרתא היא. זכינו לראות את הקולות כפשוטו, את הגאונות שאין לה אח ורע, בקיאות ועיון, דרשות מאלפות ומרתקות, ידיעות בכל מכמני התורה ממש, בבחינת "כל רז לא אניס ליה", ומעל הכל "מדת האמת" שכל כולה אש להבת שלהבת, שהיא יסוד כל בנין!

דמות מרבני הישיבה שהשפיעה

הגאון רבי משה לוי זצ"ל היה עבורי אות של שקידה ומופת של התמדה. עד השעות הקטנות של הלילה, האור לא היה כבה בחדר לימודי, שהיה משתקף מחלון היכל הישיבה. להבדיל בין החיים, הושפעתי רבות מנעימות דרכו ואצילות הליכותיו של הרב המשגיח הגאון הרב יורם חדאד שליט"א.

חבר מימי הישיבה שהשפיע

הרה"ג ר' שמואל דמרי נר"ו (מנהל ת"ת חניכי הישיבות באשקלון). הדריך והמריץ, עודד ותמך, למרות שהייתי רק בשיעור א' והוא היה בישיבה גדולה.

מסירות נפש של רבני הישיבה

מסירת שיעורים ממורן רה"י "תמידין כסדרן" למרות מצבו הבריאותי, ובפרט בתקופה שהרבנית ע"ה היתה מיוסרת.

זכרון ממעגל השנה בישיבה

מסיבת פורים מתוך התעלות וקדושה, וביקור בביתם של מרנן ורבנן רבני הישיבה, תוך שמירת כל הסייגים

והגדרות של בן תורה.

קנאת סופרים

תחרות בין הבחורים מדי לילה - מי יהיה זה שישאר אחרון בהיכל בית המדרש ויוריד את מתגי החשמל...

תמונה אחת שוה אלף מלים

לראות את מורנו הגאון רבי משה לוי זצ"ל מגיע לשיעור עם יסורי תופת וחום של 40 מעלות - שוה אלף שיחות מוסר!

אירוע שלא ימחה

בואו של מרן הראשון לצ"ה הגאון רבנו עובדיה יוסף זצ"ל למסירת שיעור במשך כשעה, ובסופו 'הלביש' מרן רה"י ברמז את עיקר דרשתו של הרב בפסוק, והיה זה לפלא עצום! כמו"כ זכינו שהתפלל עמנו תפלת מנחה, ומרוב השמחה שהיתה שרויה במעוננו, הורה מרן רה"י נר"ו שלא לומר תחנון.

מחווה מרגשת

במהלך שיעור במסכת יבמות, אמר לי מרן רה"י שליט"א שאם אדע לפצח מה הוקשה לרש"י אקבל ממנו דורון (כלשוננו), וכשב"ה יגעתי ומצאתי, העניק לי ספר עם הקדשה אישית.

רגע של חביבות

הגענו של מרן רה"י ליום שמחת נישואי בירושלים. אגב, זכיתי שלהבדיל בין החיים גם מו"ר הגר"מ הלוי זצ"ל בא להשתתף בחתונתי על אף שלא היה נוסע לחתונות מחוץ לב"ב, וזאת עשה כאות הכרת הטוב על שזכיתי ליצוק מים על ידיו ולשמשו במכירת ספריו.

רגע של כאב

פטירת הגר"מ הלוי, ופטירת רעיית מרן רה"י שיבלח"א.

רגעים מכוננים

היו רגעים בשיעור אצל מורנו הרב צמח ומרן רה"י נר"ו, שאפשר היה לחוש חשמל באויר, מתוך קנאות של אמת לפשט האמיתי בדברי הגמ', ובפרט בהבנת דברי רש"י.

רגעים של התפעלות

חלישות הדעת לאור גאונותו וידיעותיו המפליאות של מרן שליט"א לפרטי פרטים ותאריכים בסדר הדורות, עד שהתקשיתי להבין את מאמר חז"ל: "חייב אדם לומר אימתי יגיעו מעשי...".

'סדר' אהוב

הזמן המוקדש לכתיבת שו"ת"ם. באותה שעה זכינו להבין ולהרגיש מהי מתיקות של תורה באמת.

”כסא רחמים” בשבילי

סמל של ענוה, פשטות ואמת נוקבת. כל מי שמלחֶמָה של הישיבה טעם ומיינה שתה, לעולם לא יוכל להתכחש לדרכה ולאמת שבה.

המיוחדות של הישיבה בעיניי

שאינה פוסחת על שום יסוד בבנינו הרוחני של הבחור, ודואגת שיהיה כלול ובלול בכל חכמה תורנית: בעיון, בבקאות, בהלכה, בכתבת חידו”ת, במוסר יר”ש וערכים, וגולת הכותרת בצניעות ובענוה.

השפעת הישיבה ביום יום

עד היום אנו יונקים מאותם בארות שינקנו מהם לפני למעלה משני עשורים. מצפים לימי עיון, ושבתות גיבוש בצלם של מרנן ורבנן. אקוה ששבת הבוגרים שהתקיימה לאחרונה תהא כהנחת אבן פֶּצָה לשבתות נוספות של התעלות רוחנית וגשמית גם יחד.

משהו שיש היום ופעם לא היה

הישיבה בגדר מוסיף והולך בכל רעיון חיובי להגברת והתמדת התורה בהיכל הישיבה. כיום אני מתרשם שיש יותר בחינות על מסכתות וסיומי ש”ס, וכן יותר לימוד ראשונים על הסוגיא.

מה היית רוצה לראות בישיבה שאין היום

שילמדו בשיעורים בעיון את חידושי החזון איש, כפי שאמר זאת מרן רה”י לפני 25 שנה בחלוקת מלגות על מבחני בקאות.

תפקידים בישיבה

משגיח / ר”מ בסדר בקאות בישיבה קטנה. אחראי להיווסדו של ”כולל יום ששי” בישיבה.

ספר שהשפיע עלי

ספר ”מסילת ישרים” עם החברותא בסדר מוסר הרה”ג ר’ אהרן מאזוז נר”ו (עד היום נקודות מסוימות חרוטות על לוח הלב בזכותו). גם ספר ”חובת התלמידים” של האדמו”ר מפאסצנה הי”ד, נסך בי יר”ש והתלהבות אמיתית בעבודת ה’.

לקח שמלווה אותי

לנצל את כל המתנות ברוחניות שהישיבה מעניקה, גם אם זה מאד קשה ולא נוח, ולא נראה.

משהו שאולי לא יודעים עלי

החיליתי לכהן כרב מושב ”זוהר” מיד עם נישואי, בברכתם של רבני הישיבה. ממש מהחתונה נחתנו למושב, ומיד בסיום השבע ברכות נכנסתי לפעילות מלאה כרב המושב.

מושב זוהר

בתחילת הדרך מצאתי לפני שממה רוחנית. התחלתי קודם כל במיסוד תפלות בימות החול (לפני כן לא היה מנין, ואפילו בשבת היה בסך הכל מנין וחצי). לאט לאט ב"ה החלה פריחה רוחנית. מתוך כוונה לחזק את הצביון במושב, הקמנו כולל לבעלי בתים ואברכים. בהמשך פתחנו במקום ישיבה קטנה בשם "זוהר התורה" (שהיתה היחידה בכל חבל לכיש מאז קום המדינה). כנראה שה' הועיד לי מטרות אחרות, ואחרי שש-שבע שנים של פעילות סביב השעון, נאלצנו לצערי לסגור את הישיבה, בעקבות רדיפה ממושכת וקשה של אחד מבני המושב שלחם בישיבה מסיבות אנטי דתיות והתלונן לרשויות כנגד הקרואנים של הישיבה.

רגע אישי עם מרן רה"י

זכינו להכוונה והדרכה צמודה בישיבה שהוקמה במושב זוהר על כל פרט ופרט. מרן הסכים להיות נשיא הישיבה, סייע והגיע להילולא ולדינרים שהישיבה היתה מקיימת. ואף חתם לנו הוראת קבע. כמו כן הגיע למושב זוהר ביום ההכתרה.

הגאון רבי יורם אברג'ל זצ"ל

בכל פעם שהייתי צריך תמיכה בהקמת דבר רוחני במושב, בהקמת כולל, או בסיוע בהקמת הישיבה, הייתי פונה למרן רה"י שתמיד היה נחלץ לעזרתי ופונה במכתב לגאון הרב יורם אברג'ל זצ"ל. הרב יורם מצדו היה מתייחס בדחילו ורחימו לבקשות מרן שליט"א, ומסייע לאלתר, כשהוא מנשק בחיבה גדולה את המכתב שכתב מרן שליט"א.

מפעל חיים

כולל אברכים באשקלון, לצד זיכוי הרבים בישוב.

והיא לו נדפס'ה

ספר "דורש טוב" על פרשיות השבוע ה' כרכים, הכוללים: חידושי תורה ורעיונות מוסריים, המלווים בדרך כלל במעשה ומשל, שמסרתי לבני הקהילה במושב זוהר. וכן פרפראות והגיגים ופניני דרוש קצרים, לקיים ובלכתך בדרך. ועליהם ועל צבאם "שיחות מוסר" המלהיבות לעבודת ה' שמסרתי בהיכל הישיבה.

עודנו בכת"י

ספר "משכיל לדוד" חידושי ש"ס שחידשתי בימי חורפי כד הוינא טליא, לצד שות"ם בהלכה. וכן המשך סדרת "דורש טוב" על מועדי השנה.

נחת

אושר אמיתי מציף אותי לראות ולשמוע כיצד חבריי לספסל הלימודים רובם ככולם גדלו ונתעצמו להיות תלמידי חכמים מעולים המפארים את עולם התורה, ומהם ראשי ישיבות, ראשי כוללים, מנהלי ת"ת, מגידי שיעורים, ורבני קהילות בכל עיר ועיר ובכל שכונה וקהילה. ב"ה התקיים בישיבה מקרא שכתוב: "רַבְּבָה כְּצֶמַח הַשָּׁדֶה נִתְּתָהּ; וְתִרְבֵּי וְתִגְדֵּי וְתִבְאֵי בַּעֲדֵי עַדְיִים" (יחזקאל טז, ז). בכל אתר ואתר רואים את הבוגרים שגרירי הישיבה הקדושה מפצים אורה של תורה.

תקוה

שישלח ה' דברו וירפא את מרן שליט"א, ולא יעדי מינן זיויה ויקריה עד ביאת גואל צדק, בבריאיות איתנה ונהורא מעליא, ויהיה בריא אולם לעד ולעולם.

בחירות לכנסת

שאלה. מדוע מותר להצביע בבחירות לכנסת (למפלגות חרדיות, כמובן) הרי לכאורה יש עם זה כמה בעיות הלכתיות, גם כשמדובר במפלגות חרדיות, כמו איסור "אל תתחבר לרשע". ועוד, יתכן שלכנסת יש גדר של "בית מינות", ואם כן - אסור להיכנס לשם, ומי שמצביע בבחירות - לכאורה מסייע לאנשים אחרים לעבור עבירה חלילה?

מוה"ר הגאון רבי
צמח מאזוז שליט"א

תשובה. רבותינו החרדים מכל העדות והתנועות בודאי דשו בזה וכולם הגיעו למסקנא אחת, שמצוה להצביע. אנן מה נענה בתרייהו? ועל זה אמרו חז"ל על הפסוק 'ושמרת לעשות ככל אשר יורוך' - "אפילו על שמאל שהוא ימין".

פרנסה וזיווג

שאלה. זה למעלה משנה שאיני מוצאת עבודה, משום מה כאילו "כל הדלתות נסגרות בפני", אני משתדלת לקרוא ברכות השחר מדי בוקר ותהלים מדי יום, האם תוכלו להציע לי מה אוכל עוד לעשות?

תשובה. חז"ל אומרים מפתח של גשמים, דהיינו מפתח של פרנסה אך ורק ביד הקב"ה. בודאי צריך תפלה וגם השתדלות, ולא להתעקש על מקצוע מסוים. עם זאת רצוי לקבל להפריש מעשר מדויק מן הרווחים. גם לומר בלי נדר. לגבי התפלה, חשוב מאד להוסיף קריאת שמע ותפלת י"ח.

'ואל תטוש תורת אמך'

שאלה. אנחנו ספרדים בעלי תשובה ב"ה כבר למעלה מ-15 שנה. מי שמלווה אותנו באופן כללי הוא רב אשכנזי. התלבטנו זוגתי ואני לגבי רכישת תפלין לבננו נ"י שהרב רוצה להיות מעורב ברכישתם, וכן לגבי נוסח התפלות וקריאת התורה של בננו בבר המצוה הקרובה בעזרת ה'. הרב באופן כללי אומר לנו שאנחנו אמורים לנהוג לפי מנהגי האשכנזים.

מוה"ר הגאון רבי
צמח מאזוז שליט"א

לפי מי עלינו לנהוג (החשש העיקרי שלנו הוא מפגיעה בכבוד הרב שליט"א)?
תשובה. יש מחלוקת בין פוסקי הדור, ודעת הגאון ר' בן ציון אבא שאול זצ"ל (פוסק מפורסם

וראש ישיבת פורת יוסף) שהספרדים הולכים אחר מסורת אבותם גם אם הרבנים שמדריכים אותם הם אשכנזים. וזה מפורש גם בפסוק "ואל תטוש תורת אמן". לכן צריך לדעת איך לדבר עם הרב בצורה מכובדת שלא יפגע, שאם אתם הייתם במדינה שכולה אשכנזים, נוהגים כמנהג המקום שהלך לשם, אבל עכשיו שבכל עיר ועיר בארץ ישראל יש קהלות אשכנזים וספרדים ברוך ה', כל אחד ילך במנהג אבותיו. ויתרה מזו דעת מרן הגאון ר' עובדיה יוסף (שליט"א) שגם האשכנזים היו צריכים ללכת לפי מנהג הספרדים, כי הגרעין היהודי שהיה במשך מאות שנים פה בארץ היו ספרדים. ורק לפני כמאתים שנה התחילו לבוא קהל אשכנזים והתארגנו לבד. ולכן הוא פוסק שאשכנזי שרוצה להחליף מנהג אבותיו ולהתפלל כנוסח ספרדים ולנהוג בכל ההלכות כדרך הספרדים רשאי ויכול לעשות כן, ואם בינה שמעה זאת.

קניית מוצרים מהוצאה לפועל

שאלה. האם מותר להשתתף במכרזים של מס הכנסה על מכירת מכוניות או מוצרי חשמל?
תשובה. יש להחמיר בדבר זה מכיון שפעמים מס הכנסה בנוסף על הקרן שהחייב צריך לשלם מצמידים עליו רבית וקנסות שונות, ואין לו לשלם את הקנסות והריביות אמנם הקרן יכול לשלם. ולכן לפני שרוצה להכנס למכרז על איזה דבר, יברר עליו אצל יודעי דבר למה זה במרכז ולמי זה שייך. ואם לקח בלי לבדוק ובא בעל הדבר ותובע ממנו, יכול לרדת עמו לדין כי זה גזל ביד המס הכנסה.

אכילה קודם ברכות השחר לאשה

שאלה. האם מותר לאשה לאכול לפני ברכות השחר?
תשובה. יש לאשה לברך ברכות השחר קודם (וזה לא לוקח הרבה זמן).

דין טעות הגוי בקנייה מאתר אינטרנט

שאלה. הזמנתי בגדים לילדי באתר אינטרנט אנגלי. החנות האינטרנטית התחייבה בפני שהחבילה תגיע ב-11.6. ההזמנה לא הגיעה, שלחתי מייל לחנות, והשיבו לי שאני צריכה לחכות כמה ימים (יש לציין שעשיתי את ההזמנה על מנת שתגיע עד המסיבה של הבן שלי ב-11.6. שזה היום שזה היה אמור להגיע). חיכיתי כמה ימים, והחבילה עדיין לא הגיעה. פניתי לאתר החנות והם השיבו לי את הכסף של הקניה. בינתיים קניתי בגדים במקום אחר. לאחר כמה ימים קיבלתי הודעה מהדואר שיש לי חבילה. הלכתי לדואר וזו היתה החבילה הראשונה שהזמנתי. מה עלי לעשות? מצד אחד זה הגיע באיחור לא סביר ויכול להיות שזה לא אשמתם אלא אשמת דואר ישראל אבל אני בנתי על כך שזה יגיע עד ה-11.6. וגם הזמנתי חלק מהבגדים שהייתי צריכה באתר אחר. מצד שני, בסופו של דבר זה הגיע?

מוה"ר הגאון רבי דוד עידאן שליט"א

תשובה. הלכה היא בש"ע (חו"מ סימן שמ"ח) שטעות הגוי מותרת (כשטעה מעצמו), וגם אבדת עכו"ם פטור מלהחזיר כמו שנפסק בש"ע (חו"מ סימן רס"ו).

מכירת מים מזוקקים מהמזגן של שכנו
שאלה. אדם מילא בקבוקי מים מצינור המזגן של שכנו ומכר אותם כמים מזוקקים. כששמע על כך השכן דרש את הרווחים. למי מגיעים הרווחים?
תשובה. כיון שהשכן מודע לכך שהמים הולכים לאיבוד, הרי התייאש מהם, ולכן המים שייכים למי שמילא. אולם אם הבעלים תכנן למכור את המים האלו כגון ששם גיגית מתחת לצינור, ודאי שאסור לקחת (עיין חו"מ סימן ר"ס סעיף ו').

שכירת רכב בלי ביטוח מקיף

שאלה. המשכיר לחברו רכב, האם עליו ליידע אותו אם יש ביטוח מקיף, ובמקרה שאין ולא הודיעו, האם ניתן לגלגל את כל הנזק על השוכר?
תשובה. ודאי שטוב להודיעו. אך גם אם לא הודיעו השוכר נושא בנזק.

דרכו של רש"י בהשלמת פסוקים

שאלה. האם דרכו של רש"י בפירושו על התלמוד להשלים את הפסוקים שבגמרא, ואם כן מדוע בבבא קמא (דף ב ע"ב) ברש"י ד"ה מאי שנא נגיחה, השלים רק את הפסוק וכי יגוף ולא את הפסוק וכי יגח?
תשובה. אין דרכו של רש"י להשלים את הפסוקים, אלא כשיש צורך להבנת הסוגיא. בפסוק 'כי יגח' לא הוצרך רש"י לפרש, לפי שכל הסוגיא סובבת על פסוק 'כי יגח', וידוע לנו כל הפסוק. מה שאין כן 'כי יגוף' שהובא רק בדרך אגב בשקלא וטריא.

הרה"ג רבי מיכאל
סיגרין שליט"א

דברי בית הלל קודם דברי בית שמאי

שאלה. מדוע במסכת אהלות (פרק י"ח משנה א') מובאים דברי בית הלל קודם דברי בית שמאי, בשונה מכל שאר המשניות שדברי ב"ש קודמים לדברי ב"ה?
תשובה. עיין לרב תפארת ישראל שכתב שהמשנה נשנתה קודם בת קול ולא הוכרעה ההלכה בזה ולכן הלכו לפי המנהג, וכאן שהמנהג כבית הלל הקדימו אותם.

קריאת שמות כשם הדודים

שאלה. האם אין בעיה לקרוא את בני או בתי כשם אחי או אחותי, ואם יש בעיה, מה הדין אם שם אחותי זה רחלי, האם מותר לקרוא לבתי רחל?
תשובה. אין בזה חשש, ויש שקוראים כך. וכ"ש אם השם שונה קצת שאפשר. אלא שיש משפחות שמקפידות בזה, ולכן כדאי לשאול את ההורים לפני שקוראים, שלא יקפידו ושלא יבואו לידי ריב ומחלוקת ח"ו.

הרה"ג רבי אליהו
מאדאר שליט"א

עבודה כמלצר באירוע מעורב

שאלה. האם מותר לעבוד בתור מלצר באולם אירועים, כשהעבודה דורשת לעבוד באירוע מעורב (מיותר לציין שהמלצר לא קשור כלל לריקודים, אלא ממלצר בשולחנות בלבד)?
תשובה. אסור לאדם לעבוד במקום שיש בו פריצות שאפשר שיכשל באיסור ויגיע לידי הרהורים רעים ח"ו. ואפילו אם יעצום עיניו אסור. ועיין במסכת בב"ב (דף נ"ז ע"ב) ובפירוש רשב"ם שם.

היום בעוה"ר המצב קשה מאוד והצניעות ירדה פלאים גם אצל הדתיים והחרדים, וכ"ש אצל הרחוקים מתורה, ועל אחת כמה וכמה בחתונות, שמגיעים בבגדי שחץ ובלבוש פרוץ כדרך הגוים הערלים רח"ל.

ואפילו ליכנס לחתונה כזאת לאחל מזל טוב ולצאת, הדבר קשה בכניסה ויציאה. וכ"ש להיות שם מלצר שצריך להיות זמן רב ולהגיש לגברים ונשים ויאמרו מלה וידבר קצת, ואדם ירצה למצוא חן וכו' ואחריתה מי ישורנה.

ולכן אף אם האדם עצמו לא יביט ולא יפתח שיחה וכו', אבל הדבר דומה לנכנס לגוב האריות ויאמר אהלך בצד בלא להתחיל איתם, כי היצר גדול ואורב בכל מקום וכ"ש בבחור שהמכשול גדול מאד.

על כן עצתי אליך שלא תתפתה ליקח עבודה במקום כזה, אני מבין שצריך פרנסה וקצת כסף, אבל דע שהפרנסה מאת בורא עולם ישתבח שמו לעד שהוא זן ומפרנס לכל ורק מידו יתברך מגיע הכסף והעושר. לכן חזק ואמץ שלא להתפתות למקום עבודה כזה אפילו יציעו לך הרבה כסף, ובעזה"ת תמצא עבודה אחרת או כזו במקום אחר ונקי ושמור. ושמור על עצמך וה' יהיה בעזרך.

איסור רבית במתנות לחתונה

שאלה. ראובן נתן לשמעון 100 ש"ח לחתונתו, האם יש איסור לשמעון לתת לראובן 150 ש"ח, שלכאורה ידוע שאנשים מקפידים על זה, ומי שנתן 100 ש"ח בדרך כלל לא יקבל יותר מזה, ואפילו עושים רשימות כמה נתן כל אחד וכו'. וא"כ לכאורה הרי זה כהלואה, ואסור לתת יותר אפילו במתנה, או שמא כיון שכתב מרן בש"ע שהיום לא נהגו לתבוע שושבינות,

הרה"ג רבי יעקב הכהן
שליט"א

אין זה כמלווה ומותר להוסיף? וכן האם מחויב אדם לתת כמו שנתנו לו, שזה ממש כמו הלוואה, או שכיון שלא תובעים, רשאי לתת פחות (שורש שתי השאלות הוא אחד: האם מתנה לחתונה היא כמלווה לכל דבר או לא)?

תשובה. מפורש בגמ' ב"ב (דף קמ"ה ע"א) ובטור אה"ע (סימן ס') שאין בזה איסור רבית. ע"ש. ולענין השאלה השניה האם מחויב ליתן, ראיתי בספר ערך ש"י שם שכתב שאין חיוב ודייק זאת מלשון הש"ע, ולעומת זאת הגר"ח בספרו רוח חיים שם כתב שבזמנו היו מקפידים ע"ז הרבה וצריך ליתן, ע"ש. ונראה שהכל לפי העניין דהיינו שאם ידוע שמקפיד על כך שיחזיר לו צריך להחזיר לו. ומ"מ א"א לתבוע אותו ע"כ בב"ד וכמ"ש שם הש"ע.

ברכת הטוב והמטיב על יין

שאלה. מה הם התנאים לברכת הטוב והמטיב על היין?

תשובה. עיין ברכת ה' (ח"ד פ"א סעיף ס"ט) שכתב ד' תנאים : 1. ששניים לפחות רוצים לשותות מן היין השני. 2. שלא יהיה ידוע להם שטעמו גרוע מן הראשון. 3. כשאננם צריכים לברך עליו "בורא פרי הגפן" (שלא הסיחו דעתם מהיין הראשון וכן שלא היה שינוי מקום). 4. כשעדיין יש להם מסוג היין ששתו תחילה.

לימוד אחר ק"ש שעל המיטה

שאלה. האם מותר ללמוד לאחר קריאת שמע שעל המיטה?

תשובה. אם רוצה ללמוד בפיו מעיקר הדין מותר, אך טוב ללמוד בהרהור. עיין מגן אברהם (סימן רל"ט סעיף קטן ו') שכתב להרהר בדברי תורה. ע"ש. ובחסד לאלפים (אות יא) כתב: אם קרא קריאת שמע ולא יכול לישון, אם תלמיד חכם הוא - מעיין בתלמודו, ואם לאו בר הכי הוא, יהא חוזר וקורא פסוקים או חושב בהם. ע"ש.

הרה"ג רבי מצליח חי
מאזוז שליט"א

ביטוי האותיות כהלכה

שאלה. למדתי מכת"ר איך מבטאים את כל האותיות, חוץ מצד"י שלא הבנתי איך זה שונה מסמ"ך, כיום אני מבטא בתפלה כמו שצריך את האותיות: ח,ט,ע,ק,ר. עוד רציתי לשאול האם אפשר להקל ולהמשיך לבטא את האות ו' כמו ב' רפויה, ג' רפויה כ-ג' דגושה, מכיון שזה ממש קשה לשנות את ההרגל?

תשובה. ביטוי הצד"י יותר עבה מסמ"ך. נראה לי כשאדם מניח את הלשון ליד השניים בנגיעה קלה אתה אומר סמ"ך, וכשתניח את הלשון קצת יותר חזק ותאמר סמ"ך ישמע צד"י. על האות וי"ו כדאי להקפיד לבטא נכון. אבל האות גימ"ל רפויה אם קשה לך זה יותר קל, כי סוף סוף זה אותה אות.

המעשה אשר יעשון

נודע בשערים המצוינים בהלכה תוקף וחשיבות פסקיו והוראותיו של מרן ראש הישיבה שליט"א, ורבים נוהגים ע"פ פסקיו ומבקשים ושואלים לידע מה דעתו דעת עליון בכל הלכה, אך מאחר וכתבי מו"ר מיבדרן בבי מידרשא בהגהות ותשובות בספרים וקבצים תורניים רבים, קשה לעמוד על דעתו הגדולה בנושאים רבים. לפיכך ערכנו פסקי מו"ר על סדר השלחן ערוך, וכבר נדפס קונטרס בהלכות הסליחות והימים הנוראים. מרן מלכא ראש הישיבה שליט"א עבר על הדברים והגיהם לדפוס והעיר והאיר ותיקן כיז ה' הטובה עליו. ואמרנו להביא כאן ב"כתר מלוכה" בכל פעם מעט מפסקי מרן שליט"א.

נערך ע"י הרה"ג ר' יצחק מאזוז שליט"א
(מח"ס שו"ת ויזרע יצחק ב"ח)

סדר עטיפת הטלית

כ"ב אות ט') יש לאחוז ביד אחת בלבד, שכל דבר שמברך עליו צריך לאחוז ביד ימין (סי' ר"ו ס"ד). אבל מאחר ואי אפשר לאחוז ביד אחת וללבוש, יש לאחוז הטלית בשתי ידים. וכן נהג אבא מארי הגאון זצ"ל (וכ"כ בגליון כף החיים). וכן המנהג פשוט².

ג. צריך לברך על הטלית מעומד. וכתבו בשם אבודרהם, שכל מצוה שכתוב בה "לכם" צריכה להיות מעומד. ויש שמונה מצוות שנאמר בהם המלה "לכם" בתורה או בנביאים. והסימן "העצלן שקם", כלומר אפילו אדם עצלן צריך לקום בהם, העצל"ן שק"ם - הלל, עומה, ציצית, לבנה (ברכת הלבנה), נטילת-לולב, שופה, קידוש, מילה. ובכולם כתוב "לכם", בהלל "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג" (ישעיה ל' כ"ט), בעומר "וספרתם לכם" (ויקרא כ"ג ט"ו), בציצית "והיה לכם לציצית" (במדבר ט"ו ל"ט), בלבנה "החודש הזה לכם ראש חודשים" (שמות י"ב ב'), בנטילת לולב

א. יאמר "לשם יחוד" קודם עטיפת הטלית. ויוסיף: "הריני מכוין לפטור בברכה זו גם טלית קטן שעלי" (כי בדרך כלל ישנים עם הטלית קטן, ולדעת מרן הש"ע (סי' ח' סט"ז) צריך לברך עליה בבוקר מחדש, מאחר שבליילה פטור מציצית ובבוקר מתחייב במצוה מחדש. ואף שלהלכה אומרים ספק ברכות להקל מאחר שיש מחלוקת בדבר, על כל פנים כשמברך על טלית גדול יכוין לפטור גם הטלית קטן). ויש אומרים בקיצור ארבעה משפטים, וסימניך: בעה"ו (שהוא ר"ת בעזרת ה' וישועתו): ב' - "ברכי נפשי את ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת", ואח"כ ע' - "עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה", ואח"כ ה' - "הריני מכוין לפטור בברכה זו גם טלית קטן שעלי", ואח"כ ו' - ויהי נועם וכו'.¹

ב. בשעת הברכה, לדעת כף החיים (סי'

1. בית נאמן (גליון 17 אות יט).

2. בית נאמן (גליון 17 אות כ).

"ולקחתם לכם ביום הראשון" (ויקרא כ"ג מ'), בשופר "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כ"ט ב'), בקידוש "ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם" (שמות ל"א י"ד), ובמילה "המול לכם כל זכר" (בראשית י"ז י').³

ד. הגאונים אמרו שבעטיפת הטלית צריך להתעטף כ"עטיפת הישמעאלים". ובגמרא (מו"ק כ"ד ע"א) מבואר ש"עטיפת ישמעאלים" צריך שיכסה עד למטה מפיו, כלומר שיקח את הגלימה ויסובב אותה לאחוריו עד למטה מפיו. וחכמי האשכנזים לא היו מכירים את צורת העטיפה הזאת, והם הבינו שמכסים מעל הראש את העיניים עד למטה מפיו, דהיינו עד הסנטר. ולפ"ז אינו יכול לראות לפניו מאומה. אך הביאור הנכון שנוטלים הגלימה הארוכה (הברנוס), ושמים אותה מאחור, ומכסים מלמטה מתחת הסנטר עד למטה מהפה, באופן שהחלק העליון של הפנים - הפה והאף והעיניים מגולים, וזהו הפירוש האמיתי של "עטיפת ישמעאלים".⁴

ה. אחר ברכת להתעטף בציצית, יעטוף ראשו בלבד בטלית, ואחר כך יאחוז בכנפות וישליכם לאחוריו וימתין כדי הילוך ארבע אמות, ואחר כך יוריד הטלית על כל גופו. ולא יאמר "מה יקר" אחר שעוטף ראשו בטלית אלא עד לבסוף שמוריד הטלית על כל גופו. ואמנם הכה"ח (סי' ח אות ח)

כתב שיש לומר הפסוקים "מה יקר" אחר העטיפה, אך להלכה הנכון לאמרם אחר שיוריד הטלית על גופו, שכל זמן שלא הוריד הטלית על גופו אין כאן עיטוף בציצית. ובחו"ל נהגו לומר פעמיים "מה יקר" כשמשלשלין כנפי הטלית אחורנית פעם ושתים. ונראה שהוא מנהג קדמון על פי הרב שלמי ציבור שמוריד הטלית מתחלה על כל גופו דהשתא כבר קיים מצות עטיפה גמורה, אך למנהג בזמננו שעוטף בו ראשו בלבד, אין להפסיק באמירת "מה יקר" עד שיוריד הטלית על גופו. ומ"מ נראה שאם שמע קדיש וקדושה בעודו מתעטף כעטיפת ישמעאלים, יוכל לענות אמן וקדושה, ואפילו אמן דברכות, שעל כל פנים התחיל להתעטף.⁵

ו. מנהג האשכנזים שבחור אינו מתעטף בטלית גדול עד אחר הנישואין. אך כל עיקרו של המנהג היה מפני העניות, ובגרמניה היו לובשים טלית גדול כבר בגיל שמונה-תשע (וגם בתונס נהגו כן), ולכל היותר מגיל בר מצוה היו כבר לובשים טלית גדול. ויש ישיבות שמלמדים גם את הבחורים הספרדים שלנו לנהוג שלא להתעטף בטלית עד החתונה, וזו טעות.⁶

3. בית נאמן (גליון 13 אות ב).

4. אסף המזכיר (ערך כעטיפת ישמעאלים). ובס' מגדולי ישראל ח"ג (עמ' קעט, קפ בהערה) וח"ד (עמ' תצו, במוסגר). ובאו"ת (כסלו תשע"ה סי' לג אות ז. וניסן תשע"ה עמ' תשמט בהערה). ובהגהת מרן שליט"א בשו"ת איש מצליח ח"א (חאו"ח סי' ה הערה 9). ובדברי מרן שליט"א בשו"ת מנחת חיים ח"א (חאו"ח סי' ו). ובבית נאמן (גליון 17 אות כא, כב). וע"ע שם אות כה, כו. והערות איש מצליח הארוכות על המשנ"ב (סי' ח' בשע"ת סק"ה).

5. הגהת מרן שליט"א בשו"ת איש מצליח ח"א (חאו"ח סי' ה הערה 11). ובהערות איש מצליח הארוכות על המשנ"ב (סי' ח' סק"ד). בית נאמן (גליון 17 אות כג, כד).

6. אסף המזכיר (ערך טלית גדול). וע"ע שם סוף ערך טלית. ובמ"ש מו"ר בהערות אי"מ על המשנ"ב (בסוה"ס סי' יז סק"י). ובהערות על ספר ברית כהונה (מע' ט אות ג) ובבית נאמן (גליון 18 אות ו - ח).

מחרוזת של דגים

הרב תומר בונריץ

דג חדש הגיע ועלה בחופי העיר גאבס אשר בדרום תוניסיה, והסעיר את העיר | 'פאר אל בחאר' (עכבר הים) כינוהו, הללו אסרוהו באכילה והללו התיירוהו, ותהום כל העיר, ואנו הדייגים | בעקבות הפולמוס שהגיע מפראג שבמזרח אירופה ועד לגאבס שבדרום תוניסיה | וכל דגי הים בידכם ניתנו

טמאים, תשאל גם את כלאפו הדייג". ואכן גם כלאפו טען בפשיטות שבעיר מוצאו טריפולי לא העזו להכניס לפיהם דגים אלו. "אבל יש להם סנפיר וקשקשת" טען כמוס, "בטוחני ששמעתי כן מהרב שהם מותרים באכילה". "מוזר", הפטירו חבריו הדייגים והמשיכו במלאכתם.

במשך היום נפוצה השמועה אודות הדג שהגיע אל חופי גאבס והחלה סערה, הללו אוסרים והללו מתירים. בשעת בין הערביים כשהתכנסו כולם אל 'צלאת אלמנזל' למנחה וערבית ושיעור 'ארבע אמות של הלכה', שטחו את הספק לפני אחד מרבני העיר הוא הגאון רבי **פראג'י עלוש**, והנה להפתעת חלק מהנוכחים ענה הרב: "אכן כן עיינתי אמש בספק זה והדג הזה מותר לאכילה ללא חשש. וגם מו"ר רבי אברהם עלוש הסכים עמי הלכה למעשה", חתם את דבריו.

שנת התרנ"ו, והימים ימי בכורי ענבים. כמוס וסחוגה, דייגים ידועים היו בעיר ואם בישראל גאבס השוכנת בדרום תוניסיה. עם שחר אחר תפלה ופת שחרית, אצו רצו אל חוף הים אשר בשכונת 'באב אלבחר'. "צריך להזדרז" האיץ סחוגה ברעהו, "בטרם השמש תעלה וכל הדגים ייעלמו לנו אל מעמקי הים". הם עלו לסירתם הרעועה והחלו לשוט ולתור דגים בחכתם.

"עוד פעם הדג הזה" אמר כמוס כמדבר אל עצמו תוך כדי שהוא מושך ומעלה את הרשת אל הסירה, ובטרם הספיק להשליכה חזרה למים צעק לו סחוגה: "רגע! תביא לי לראות". סחוגה התקרב כשהסירה מתנוודדת הנה והנה והביט בדגים: "אלו דגי 'פאר' והם כשרים לאכילה, כך שמעתי שהורה מורנו הרב".

כמוס השתומם: "מה פתאום, בג'רבא לא היינו אוכלים אותם והם ידועים כדגים

לקולא בנושא שכזה" המהם בקול.

"המתן מעט", ביקש רבי סאסי ממוסר המכתב, ותכף נערך ממקומו לכתוב אגרת בכתב ידו וחתימתו לשלחה בדחיפות אל רבני גאבס, והנה היא לפניכם:

"בסדר שלח, כ"א סיון התרנ"ו. לקראת פני החכם השלם הדיין המצויין כמה"ר ר' **אברהם עלוש** יצ"ו, והחכם השלם הדה"מ כמה"ר ר' **פראגי עלוש** יצ"ו ה' אתם את הברכה.

"אחר דרישת שלומם וטובתם כדחזי! מה מאד אני תמיה על אשר שמעה אזני, כי במחנה קדשכם הותר הדג הנקרא 'עכבר' ובערבי פא"ר. והוא שיש לו קשקשים בכל גופו, והם קבועים ומדובקים בעור הדג ואינם נקלפים לא ביד ולא בסכין כי אם ע"י מים רותחין. וכמו שבאו לפה אנשים והעידו על זה הדג בעצמו, גם שלחו מתם מזה הדג. **והוא מן הפלא, דמי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו להתירו, אחרי שכבר מנהג קבוע הוא בכל סביבותינו לאסור?** ומי יכניס ראשו להתיר איסור תורה. ואפילו יהיה רק ספק דאורייתא, הנה ספיקא דאורייתא לחומרא. ומה גם דרבו כמו רבו דעות האוסרים מדינא כמבואר מדברי הרב 'שמש צדקה' והרב 'בגדי כהונה' והרב 'פחד

הדייגים שמחו על השמועה, והתושבים סמכו על רבם הנערץ בעינים עצומות. אלא שחלק מהתושבים יוצאי האי ג'רבא לבם היסס בהוראה זו, הם זוכרים שהדג הזה היה להם כשרץ, ואף היו מכנים אותו בשם 'עכבר', כשם אחד משמונת השרצים, וכיצד אפשר לטהר את השרץ!?

למחרת היום כשישבו הדייגים לסעוד את לבם, עברו בסמוך שני דייגים ישמעאלים, אחד מהם אברהים, חברו של סחוגה, קרא לעברו בקנטור: "יא סחוגה, פתאום מותר לכם דגי 'פיראן' אהה?! עוד מעט גם תתירו בשר גמלים...". סחוגה גער בו וניסה להסביר לו את טעמי ההיתר, אך העיר לא שקטה והשמועה ריחפה והתגלגלה והגיעה עד לדייני ורבני האי ג'רבא.

ראב"ד ג'רבא, הגאון רבי **סאסי מעתוק הכהן** זצ"ל, ישב על כסאו בבית הדין, ולפתע הגיע שליח מהעיר גאבס ובידו מברק בהול. רבי סאסי החל לקרוא ומצחו נחרש קמטים, לבו החל לפעום בחזקה: "הן ידוע אצלנו שהוא דג טמא כיון שאין קשקשיו נקלפים ביד" החל מהרהר, למול עיניו צפו דברי הגאון 'נודע ביהודה' המתיר, אך מנגד האוסרים נשענים על דברי הרמב"ן בחוזק והוא ספיקא דאורייתא. "כיצד ניתן להכריע

יצחק', והרב המעיד על הרב 'נודע ביהודה' שחזר בו מהוראתו, והרב 'יוסף אומץ' וזולת שאר ספרי הפוסקים אשר משם תורה יוצאה בהינומא לאסור איסור הדג הנזכר מדינא".

"ובעזרת ה' וישועתו, בקרב ימים יעתיק הסופר פסק ארוך על רזא דנא, אך כעת לאפרושי רבים מאיסורא דאורייתא ביפה שעה אחת קודם, כתבתי לכם בקצרה בעטיו של נח"ץ. והקבצו ושמעו מעשה רב, כי הרבנים המפורסמים המלכים הקדמונים מאן מלכי רבנן, הרה"ג ר' רחמים הכהן זצוק"ל זקנו של ר' כ'לפ'אני הכהן זצוק"ל, והרה"ג ר' שאול הכהן זצוק"ל, והרה"ג ר' יוסף הכהן זצוק"ל, והרה"ג ר' מעתוק חדאד זצוק"ל, אסרו את הדג הזה בעצמו איסור גמור. וכבר מפורסם יקר תפארת מעלתם, ומי הוא זה אשר ישמע מעשיהם של צדיקים הרבנים הנזכרים ולא יחזור מהוראתו, כי בודאי שעל כל כיו"ב אמרו מודים דרבנן היינו שבחייהו. ושלוש רב לכבוד תורתם ולרבנן יתבי ארעא. ע"ה **סאסי הכהן ס"ט**".

במאמר קצר זה לא נוכל לעמוד ולהאריך בביאור כל אותן נקודות והיבטים שבדברי האוסרים והמתירים, ונתמקד רק בפרט אחד שהוא שורש המחלוקת, והם דברי **הרמב"ן** על התורה בפרשת שמיני, בביאור הגדרת "קשקשים" האמורים בתורה.

סימני דג טהור ידועים: "כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים וגו' אותם תאכלו" (ויקרא יא, י). ובמשנה שנינו: "ואלו הן קשקשים? הקבועין בו. וסנפירים? הפורח

בהן" (חולין נ"ט ע"ב).

הרמב"ן מעיר את תשומת לבנו בהגדרת "קשקשים הקבועים בו": "אבל לא תבין מלשונם שהן קבועים בגופן ממש ודבוקים בעור הדג, אבל קראום "קבועים" שאינם נדים ממנו ולא מזדעזעים בו כסנפיר, והם הקליפין העגולים שגלדן דומה לציפורן שהם נפשטין מעור הדג ביד או בסכין, אבל כל שהוא קבוע ודבוק בעור הדג ואינו נפרד מן העור כלל, אינו קשקשת, ובעליו אסור הוא".

כהוכחה לדבריו מגייס הרמב"ן את תרגום אונקלוס למלת 'קשקשים' - 'קלפין' כלומר שהם כמו קליפי פירות שנפשטים ואינם קבועים. ועוד ראינו לדבר, שמצינו בתוספתא ובגמרא שכינו לקשקשים בשם 'לבוש', ואם אי אפשר להסירם אין זה בגדר לבוש אלא חלק מהגוף.

חידושו זה של הרמב"ן הובא גם על ידי הרב המגיד (סוף פ"א מהלכות מאכלות אסורות) כדין ידוע וברור: "ודע שאע"פ שאמרו 'קשקשים הקבועין' הקשקשים הן אותן הקליפות הנקלפות ממנו ביד או בכלי, אבל הקבועה ואינה נקלפת מעור הדג אינה קשקשת. וזה ברוך, כתבו הרמב"ן ז"ל. ולהודיענו זה שינה רבינו [הרמב"ם] לשון המשנה וכתב 'הדבוקה' בכל גופו".

כלומר שגם דקדוק דברי הרמב"ם מסייעים לחידושו של הרמב"ן. ואכן, מרן הבית יוסף ביורה דעה הלכות דגים (סימן פ"ג) הביא דברים אלו, ובעקבותיו קבעם הרמ"א בהגהתו שם (סעיף א').

עד כאן הדברים ברורים ומוסכמים לכאורה. אלא שהגאון רבי יחזקאל לנדא

אמנם מכיון שאין אלו דברי פוסק אחרון שאפשר לחלוק עליו בראיות, סיים את תשובתו בפשרה: "אבל מה אעשה ורבינו הגדול הרמב"ן אמרה, והרב המגיד הביאו, והרב בית יוסף אמרו, ורמ"א קבעו בהג"ה, צריכים אנו לכופ אזנינו ולשמוע דבריהם באימה, אבל עכ"פ כל שנקלפים יהיה על ידי איזה פעולה שתהיה, כבר הם נקראים קשקשים ודג טהור הוא. ולכן גם דג זה ששלח לכאן טהור הוא בלי ספק כלל", חתם ה'נודע ביהודה' את מכתבו.

והנה כשנתיים שלוש אחרי פטירת הגאון מוהר"י לנדא, יצא קול שמועה שלפני פטירתו חזר בו הגאון מהוראתו, ושלח על ידי חכם אחד אל הרב השואל רבי צבי "אגרת הדרנא" לאסור דג המשיר קשקשיו רק בעזרת מים רותחים. וכדרכו ויבוא גם שטן המחלוקת בתוכם, זה אומר בכה וזה משיב בכה, ובין כה וכה עלה ארי מסובכו.

הדברים הגיעו אל בנו הגאון רבי שמואל לנדא, שחגר קולמוסו בעוז להשיב באורך על טענות אלו, ולחזק פסק דינו של אביו.

זצ"ל בספרו הידוע שו"ת 'נודע ביהודה' (מהדו"ת יו"ד סי' כ"ח) פקפק על קביעה זו בעקבות דג מסוים שהגיע אל שלחנו, וכתב בתשובה אל רבי צבי הירש סגל בזה הלשון (בדילוגים): "מכתבו הגיעני מחרת יום הכיפורים עם הדג... ואמנם אני נסיתי דג זה ויש לו שתי שורות קשקשים, ומה בכך שאין נקלפים ביד והלא נקלפים בכלי, וגם נסיתי לאחר ששרה בכלי שני במים מן האפר כמו שלוש שעות נקלפו ביד. ולדעתי אפילו לא היו נקלפים רק אחרי שרייה ג"כ הוא סימן טהרה, וגוף החומרא שהמציא רבינו הרמב"ן, אלמלא אמרה אדם אחר הייתי דן כנגדו: ומה בכך שאינן נקלפים? והיכן נזכר הקילוף בבבלי או בירושלמי או בתורת כהנים? אדרבה במשנה אמרו 'קשקשים הקבועים בו', והרמב"ן שם בפירושו נדחק בזה..."

בהמשך דבריו הוא מקשה שתי קושיות על דברי הרמב"ן: א. מה שכתב הרמב"ן שאם הקשקשים קבועים לא שייך בהם שם 'לבוש', הנה מצינו נאמר בספר איוב (י, יא) "עור ובשר **תלבישני**" - מוכח שגם העור והבשר שהם ודאי דבוקים ולא נקלפים נחשבים כמלבוש. ב. מצינו במסכת עבודה זרה (דף ט"ל ע"א) שרב אשי נקלע בדרכו אל העיר 'טמודריא' והביאו לפניו דג מסוים לבדוק את כשרותו, רב אשי אחזו מול השמש וראה בו קשקשים דקים והתירו. ולפי שיטת הרמב"ן עדיין אין זה מספיק והיה צריך לבדוק אם קשקשיו נקלפים.

אלא ודאי - טוען רבי יחזקאל לנדא - כל שיש בו קשקשים, דיינו! ולא אכפת לנו אם נקלפים או לא.

על ידי בדיקה במים רותחים שראה קשקשיו נקלפים, וכמו שכתב בספר אוהל מועד בשמו.

ועוד האריך רבי שמואל בדברים להשיב על טענות ומענות בנושא, וסיים תשובתו במלים כדרבנות: "כללו של דבר, אני רואה שמעלתו בא לכלל מדת הנצוח, ומתוך כעס בא לכלל טעות, ובלי דעת מדבר דברים הסותרים זה את זה. ועל יתר דברי מעלתו שהם רק ויכוח עם איש ריבן, לא אשיב דבר. והנה אהובי אין אני מכיר אותנו, וגם את איש ריבן לא ידעתי מי הוא ומה הוא, אע"פ כן אם לעצתי ישמע לא ירעיש רעש גדול על האוכלים הדגים אשר קשקשיהם נקלפים על ידי מים רותחין או מי אפה, כי יש להם על מי לסמוך. ומה שמעלתו כותב שיש חילול ה', הנה יותר ויותר יש חילול ה' אם המון עם רואים שרבו המחלוקות..."

וחתם דבריו: "וה' יברך את עמו בשלום להיות נוחים זה לזה בהלכה, ומאת ה' ישא ברכה. וישב בשלוה בשמחה ובמנוחה, ואל ישמע באהלו קול צוחה. כה דברי אוהבו הטרוד רובץ תחת משאו, הקטן שמואל סג"ל לנדא בן הגאון מוהר"י זצ"ל".

ונשוב לגאבס. כשקיבל רבי פראג' את מכתבו של רבי סאסי, עמד נדהם למולו ותמה "האמנם, הכצעקתה?!"

ובמכתב תשובתו אל רבני ג'רבא התלונן על כך שרבי סאסי מילא פיו תוכחות כנגדו, ותמה ואמר: "האם צריך כל מורה הוראה לחקור ולבדוק מנהגי הערים הרחוקות?!" את פסיקתו להתיר הוא מנמק בפשיטות

אם כי בתחילת דבריו הסתייג "והנה הקשה לשאול ממני דבר להכניס עצמי בדבר אשר במחלוקת שנוי, ואני בורח מן המחלוקת להכניס עצמי בדבר אשר כבר יצא לריב, וחושש אני שכבר בא למדת הניצוח, אך הואיל והדבר נוגע בהוראה אשר כבר יצאה מאת אדוני אבי מורי ורבי הגאון זצ"ל לא אוכל להתאפק..."

בדבריו מוכיח רבי שמואל שטענה זו 'שקר מוחלט' כלשונו, כיון שהדבר ידוע שאביו היה מהיר וזריז במלאכת הכתיבה, ואם כנים הדברים תקף היה כותב בעצמו שחוזר בו מהוראתו, ולא היה נח ושקט מלשלוח אגרות על ידי גמלא פרחא לפרסם הדבר שלא יכשלו באיסור דאורייתא, וכיצד הניח הדבר על מתכונתו ואף לא תיקן זאת בספרו למחוק תשובה זו או לכתוב בצדה שחזר בו. ואין זה אלא "למופת שכבוד מעלתו שקר ענה בשם אדוני אבי מורי ורבי הגאון ז"ל".

בין דבריו הביא עוד טענה ניצחת להתיר, שהרי הרמב"ן עצמו התיר דג 'אשטוריאן'

מדברי הרב 'פתחי תשובה' שהביא את הוראת הגאון 'נודע ביהודה', ושגם בנו מהר"ש חזק דבריו, והרב 'אור חדש' ג"כ הסכים כן להלכה ולמעשה, ואף שהרב 'בגדי כהונה' האריך לאסור, אפשר שאילו ראה דברי רבי שמואל לנדא לא היה כותב כן.

ואם כן "יש ללכת בתר רובא דאיתיה קמן מרנן ורבנן המתירים", סיכם רבי פראג' את טעמי היתר.

בדבריו הוא מוסיף ומציין שדג זה הביאווה הדייגים מחדש ולא ראוהו אבותינו ואבות אבותינו, ורק לאחר שהתירו באכילה החלו לצאת עוררים שזה הדג נקרא "עכבר" ובטראבלס ובג'רבא אין אוכלים אותו. "ואיש אחר אמר שהיה בפני הרה"ג הדיין המצויין מוה"ר **משה מאג'וז** נר"ו ומוה"ר ר' **דוד כהן** נר"ו, והובא דג זה לפניהם ולא נקלף אפילו בסכין ואסרוהו. אז אמרתי שאין להם מנהג בזה רק מצד חומרא שלא יכלו לקלפו", כי העיקר לכאורה כהגאון 'נודע ביהודה' ועוד חכמים שהסכימו עמו שאם נקלף על ידי מים רותחים די בכך.

אלא שדברים אלו לא התיישבו כלל ועיקר על לבו של רבי סאסי, שהחזיק במעוז בדעת האוסרים ובמנהג ג'רבא לאסור דג זה, ושכן מסתמא מנהג גאבס שנגררים אחריהם (אף שהעיר גאבס קדמונית מאוד, בכל זאת כפי הנראה פסקה בה ישיבת היהודים מימי קדם, ועיקר יושביה חדשים מקרוב באו מג'רבא וטריפולי. ויש בזה אריכות דברים ואין כאן מקומם). ועל כן טרח והשיב מכתב ארוך ומנומק, שבסופו מפציר בבר פלוגתיה: "הן

נא לשון בקשה, שיחוס כת"ר על נפשו אשר ערבה לגשת להכריע במה שיש בו פלוגתא דרבוותא, וכמה איסורים דאורייתא עשה ולא תעשה עוברים הקהל בהסמכם על סברא מסופקת, ואולי גם דחווה, ומפי כבודו אכלי וחדו. גם יחוס על כבוד שמו יתברך, ולא נהיה ללעג ח"ו בעיני המון העם והאומות, גם לא תהיה התורה כשתי תורות ח"ו, כי לא לכבודי עשיתי זאת רק להציל כת"ר מתקלה ח"ו היוצאת על ידו, ולהציל עם רב מאחינו בית ישראל מכמה לאוין ועשין. את והב בסופה. תקותי כי מעתה ומעכשיו יאסר איסור עולם".

בתורף מכתבו מתייחס רבי סאסי לקושיות הגאון 'נודע ביהודה' על שיטת הרמב"ן, ולהוכחות בנו רבי שמואל לחיזוק פסק אביו, ומשיב על דבריהם באריכות. מקוצר היריעה, נתמקד רק בהערות שהזכרנו למעלה.

לקושיית ה'נודע ביהודה' מהפסוק "עור ובשר תלבשיני", משיב רבי סאסי שיש לחלק שהרי העור נקלף בסכין בשלימות ושייך לקראו 'מלבוש', מה שאין כן דבר שאינו נקלף אפילו על ידי כלי, דהיינו שישאר מהקשקשת בעור קצת. ועוד שלשון תורה לחוד "ורבים כן בכתוב לשאול שם מלבושי לזולת". ולקושייתו מרב אשי שהתיר דג ללא בדיקה אם נקלף, כבר עמד על זה הרב 'בית חדש' ותיירץ שבדאי רב אשי בדק זאת, ולרוב פשיטותו לא הוצרך הש"ס לבא, דבלא זה לא חשיב קשקשת כלל.

ולעצם מה שפירש ה'נודע ביהודה' בדברי הרמב"ן, שאם נקלפים אפילו על ידי פעולה

כל שהיא דיינו, מעיר רבי סאסי ש"פ שט דברי הרמב"ן אין מורים רק שנקלפים ביד או בכלי ולא על ידי פעולה, ומי יתן ידעתו אם יש מין שאינו נקלף אפילו על ידי פעולה" כדי שנוכל להעמיד שלילת דברי הרמב"ן בכך לפי פירוש ה'נודע ביהודה'.

ולסיום, נעבור להוכחה החזקה לכאורה שכתב בן ה'נודע ביהודה', שכפי הנראה - כתב רבי סאסי - היא "עיקר יסודו" להצדיק פסק אביו, והיא מדברי הרב אוהל מועד שהעיד על הרמב"ן עצמו שבדק דג 'אוסטריון' במים חמים והתירו.

על זה מעיר רבי סאסי ומאלפנו בינה להבין ו'לעיין' את עומק כוונת הרב אוהל מועד, שהרי נקט בלשונו שהרמב"ן בדק האוסטריון על ידי ששרה אותו במים רותחין "ונתשיירו ממנו קשקשים". ואם כהבנת רבי שמואל לנדא שבדקו הרמב"ן אם קשקשיו נקלפים, היה צריך לומר "**ונשרו** ממנו הקשקשים", בה"א הידיעה, כי אנו מדברים על קשקשים הנראים לנו בדג, לבדקם האם הם נקלפים.

אלא שבאמת בדיקת הרמב"ן היא ענין אחר, והוא אודות סוג דג שטענו שהוא כשר אף שאין לו קשקשים לכאורה, זהו רק משום שמשיר קשקשיו כשעולה מן המים, ועל כן בדקו ונתנו במים רותחים ונמצא בו קשקשים שמחמת דקותם לא ניכרו לפני כן, ועל ידי מים חמים נקלפו ונמצאו. כהוכחה לזה הוא מציין להרב פחד יצחק שהזכיר דג זה עצמו 'אוסטריון' והזכיר בו שני מנהגי קהלות שונות שהקילת פירדא יאכלוהו כי קבלה בידם שמשיר קשקשיו, ובקהילת קירמונא נהגו בו איסור.

למעשה, בתשובת רבי פראג'י השנית, הנושא קיבל תפנית מיוחדת ממקום בלתי צפוי. שד"ר אשכנזי שהגיע לגאבס מירושלים ושמו ר' ישעיה קירשינבויס בן ה"ר נחמן, העיד בעדות גמורה שדג טהור הוא, ובירושלים אוכלים אותו ועולה על שלחן מלכים - מאן מלכי רבנן, ונקרא ברוסית 'כֶּרֶת', ובפי ערביי ירושלים 'מושת'... ומכל מקום מסקנת הדברים היא שיש בדג זה שני סוגים, ובג'רבא אסרו גם הסוג שקשקשיו נקלפים מחשש שיחליפוהו בסוג שאינו נקלף, ואכן חזרו גם רבני גאבס לאסרו.

הדברים נתארכו עד כה ולא כל מוחא סביל דא, רק נציין שכנגד דקדוקו של רבי סאסי בלשונו של ה'אוהל מועד', דקדק גם הרב פראג'י בתשובתו השנית מלשון "ונתשיירו ממנו קשקשים", שהיה לו לומר ונתשיירו "בו" קשקשים, ועל דקדוקי רבי סאסי דחה דלאו דוקא "ונתשיירו" היינו "ונשרו". ומאידך הגאון רבי **שלמה מאזוז** זצ"ל הציע פשט אחר בדברי ה'אוהל מועד' שבו יתיישבו כל ההדורים, אך כבר קצרה היריעה וכאמור.

בעודנו עוסקים ודנים בנושא, יצא לנו להיוועד עם תלמיד חכם שעלה ארצה מהאי ג'רבא, ובזכרונו המופלא אצורים מאות סיפורים מגאוניה וחכמיה אותם הכיר וידע פנים אל פנים, הלא הוא החכם השלם והישיש רבי **יהונתן מאזוז** שליט"א מעיר הקודש צפת.

לשאלתנו מה ידוע לו בנושא הדג 'פאר', תכף השיב שאכן זוכר הוא מילדותו שהיו

דג ידוע בג'רבא הנקרא 'כלב אלבחר' (כלב הים, מראהו ארוך ושרירי וחלק), ובגאבס יש שהיו אוכלים אותו. אמנם גם הוא ידוע אצלם שאסור באכילה, והגאון רבי חיים חורי זצ"ל היה מוכיח אותם על שאכלוהו עד שפירשו ממנו. ❧

"דיבורים" על דג זה, "אמנם אומרים שהוא דג 'מושט' המצוי היום" ציין בפנינו. ומאידך הוסיף לנו דבר חדש שלא בא בכתובים, שהיו מכנים את אנשי גאבס בדרך בדיחותא "אוכלי כלבים", ואמר לו הרה"ג רבי רחמים דיעי זצ"ל (רב מושב דלתון) שאין זה כ"פשוטו" שהיו אוכלים כלבים, אלא שהיה

מחוזות של דגים

א. האי ג'רבא ידוע כמרובה בדגים, מינים ממינים שונים, שאין כמותם בכל העולם, ורוב ככל סוגי מאכלי היהודים מבוססים מתפריטים שונים של דגים לפי עונות השנה. למשל, בימות החורף היה דג הנקרא 'מגראס', ובחודש אדר היה מצוי דג הנקרא 'סבארס', וכן הלאה.

ב. יש הטוענים שאף שמה של "ג'רבא" ניתן לה בהקשר לזה, לפי שכך נקראת מין מצודת דגים בדמות חצי חבית מעשה רשת, שזורקין אותה לתוך הים על ידי חבל והיא צדה דגים הרבה, כך העיר הזאת מוקפת ים והיא בתוכו כג'רבא הזאת (ספר תורת ה' עמ' שכ"ה).

עדיין המושג המוזכר של דגים" (ב"מ דף לשוק הדגים של התגודדות אנשים שעליו סדורים של דגים, וישמעאלי יושב על כסא גבוה

ג. רק בג'רבא נותר במשנה "מחרוזות כ"א ע"א). כל הנקלע ג'רבא יראה לפניו סביב דוכן הדגים, מחרוזות מחרוזות אחד עם כובע לבן

ובידו מחרוזת אחת למוכרה בפומבי לכל המרבה במחיר.

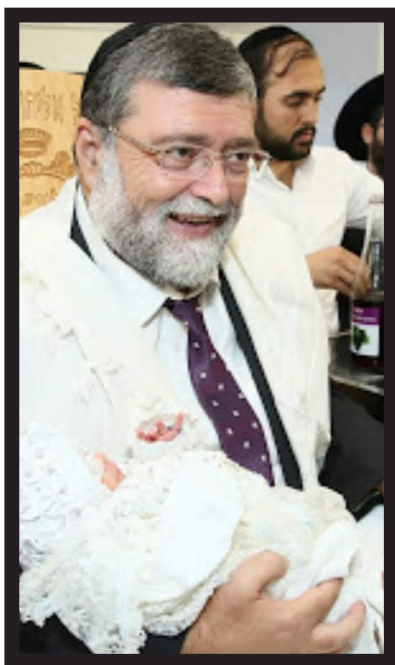
ד. כסגולה נגד עין רעה, הרבו יהודי ג'רבא לקרוא לבניהם בשמות של דגים: 'בוגיד', 'כדיר', 'קארק', 'חיתה', ועוד רבים. וסיפר מר זקני הרה"ג רבי יחזקאל מאזוז שליט"א, שביום מילתו קראו אביו הגאון רבי שלמה בשם "יחזקאל" ועוד שם "דג" הנקרא "מגרס". והנה ביום השלושים ללידתו במעמד וסעודת פדיון הבן, הגיע גם הגאון רבי מקיקץ שלי זצ"ל, וכששאל לשם הרך הנולד אמרו לו "יחזקאל מגרס". אמר להם רבי מקיקץ בבדיחותא: "הוא נולד בקיץ וקראתם לו על שם דג הנולד בחורף?!"

זָכְרוֹן לַהוֹלָכִים

**קוֹיִם לְדַמוּתוֹ שֶׁל
הָרֵה"ג רַבִּי יוֹסֵף חֲדָאד זצ"ל**
בּוֹגֵר הַיְשִׁיבָה וְרַב מוֹשֵׁב גְּבְעוּלִים
שׁוֹחֵט וּבּוֹדֵק מוֹהֵל וְרָשָׁם נְשׂוֹאֵין וְעוֹד

הָרֵב מִשֶּׁה אֱלִמּוֹשִׁינִי - בֶּן כֶּתֶתוֹ, וְהָרֵב אֱלִיאֹזֵר חֲדָאד - בֶּן אָחִיו

אִישׁ צַדִּיק הָיָה

רַבִּי יוֹסֵף זצ"ל, נוֹלַד בְּמוֹשֵׁב בְּרֻכָּיָה בְּיוֹם ז'
אֱלוּל תשכ"ה, לְאָבִיו הַצַּדִּיק רַבִּי חֲתָאֲתָנוֹ זצ"ל,
וּלְאִמּוֹ הַצַּדִּיקָת מֵרַת וּרְדָה שְׁתַּבְּדַל לְחַיִּים אֲרָכִים
וְטוֹבִים. רַבִּי יוֹסֵף הָיָה מַחְלוצִי מוֹשֵׁב בְּרֻכָּיָה
שֶׁעָזְבוּ אֶת חַיֵּי הַמוֹשֵׁב, כְּדִי לְזַכּוֹת בְּכַתְרָה שֶׁל
תּוֹרָה. בְּעֶקְבּוֹת אָחִיו הַגָּאֹן רַבִּי שְׂאוּל שְׁלִיט"א,
נִכְנָס לַעֲמוּל בַּתּוֹרָה בִּישִׁיבַת כֶּסֶא רַחֲמִים,
מִתּוֹךְ זָכוֹן הַמְדוּת וּפְתוּחַ הַכְּשָׁרוֹנוֹת וְהִיכּוּלוֹת
שֶׁבָּאָדָם.

אֶת לְמוֹדָיו בִּישִׁיבָה סִיִּים בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ עִם
הָרַבָּנִית מֵרִים שְׁתַּבְּדַל לְחַיִּים טוֹבִים וְאֲרָכִים,
בְּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק רַבִּי מִסְעוּד בְּרַבִּי זצ"ל. עִם
מִטְעֵן הַתּוֹרָה וְהִירָאָה שֶׁצָּבֵר בִּישִׁיבָה, נִגָּשׁ לַכֹּהֵן
פֶּאֶר כָּרֵב מוֹשֵׁב גְּבְעוּלִים (סִמּוֹן לְעִיר נְתִיבוֹת),
הַחֵל מִשְׁנַת תשנ"ג, עַד פְּטִירָתוֹ בְּיוֹם הַשָּׁשִׁי

כ"ו אֶיֶר תשע"ט, כִּכּוֹן חֲמִשִּׁים וְשָׁלֹשׁ, בְּדֶרֶכּוֹ לִג'ן עֵדוֹ. נִטְמָן בְּהַר הַמְּנוּחוֹת, וְאֶת כְּלָנוּ עָזַב
לְאַנְחוֹת. מִי יִתֵּן לָנוּ תְּמוּנָתוֹ, וּמִי יִתֵּן תֵּהָא חֲלִיפָתוֹ?

בְּרַכָּה בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו

לְרַבִּי יוֹסֵף זצ"ל הָיָה כְּתָב נֶאֱחָה וּבִירוּה, הֵן בְּכַתִּיבָה בְּעִבְרִית, הֵן בְּכַתִּיבָה בְּסִפְרִידִית, הֵן

בְּכַתִּיבַת סֵת"ם, אֹדוֹת לַחֲנוּךְ שֶׁקֶבֶל אֶצֶל רַבְּנֵי הַיְשִׁיבָה, וּבַעֲקָר עַל יְדֵי מָרֹן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה שֶׁלִּיט"א וּמוֹרֵנוּ רַבִּי צִמַּח שֶׁלִּיט"א, שֶׁהִבְהִירוּ שֶׁהַכְּתָב מַעֲיֵד עַל אִישִׁיוֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְעוֹדְדוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ גַּם בְּכַתָּב חֲצִי קוֹלְמוֹס (כְּתָב סִפְרָדִי).

גַּם בַּמִּבְחָנִים הַסְבוּכִים שֶׁעֲבַרְנוּ בַּיְשִׁיבָה (בַּגְמָרָא בְּעִיּוֹן בְּהִלְכָּה לְרַבָּנוֹת בְּדִקְדוּקָה וּבַעֲבוּר), תִּמְדִּיד הָיוּ לוֹ צִיּוֹנִים טוֹבִים מְאֹד שֶׁהִסְתִּירָם וְהִתְחַמֵּק מִלְּגִלוֹתָם. הַנִּמְצָא כָּזֶה אִישׁ. כְּמוֹ כֵּן, הַקֵּב"ה גָּמַל עִמּוֹ חֶסֶד לְאַחֵר נִשְׁוֹאֵי, וְהַעֲמִיד מִשְׁפָּחָה גְדוֹלָה וּמְפֹאָרָת בֶּן פּוֹרֶת יוֹסֵף. מַעֲוֹלָם לֹא חָסַר לוֹ וְלֹא נִזְקַק לְבִרְיוֹת, וְתִמְדִּיד הָיָה מִן הַנוֹתָנִים.

גְּדוֹל הוּא שְׁלוֹמוֹ

סִפְרוֹ בְּנֵי בֵּיתוֹ, שֶׁשְׁפָעִמִּים רַבּוֹת הִגִּיעַ בְּשָׁעוֹת מְאֹד מְאַחֲרוֹת, וְלֹא יָדְעוּ מָה הָיָה לוֹ. וְכָל מַעֲשֵׂיו הָיוּ בְּהֻצָּנָה לְכַת בְּסוֹד הַכְּתוּב (מִשְׁלֵי י"א, ב) "וְאַתָּה צְנוּעִים חֻכְמָה". לְאַחֵר פְּטִירָתוֹ, הַתְּגָלָה שֶׁהִשְׁפִּין שְׁלוֹם בֵּית אֶצֶל הַרְבֵּה זִגְוֹת, בְּדֶרֶךְ שִׁיחָה וְהִבְנָה, כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לְהַפְרִיד בֵּין מְרִיבָה לְבֵין וּפּוֹחַ, וּכְדִבְרֵי הִירוֹשָׁלַיִם בְּרָכוֹת (פ"ט ה"א) כְּשֶׁם שֶׁאֵין פְּרָצוּפִיהֶם דּוֹמִים זֶה לָזֶה, כִּי אֵין דַּעְתָּם דּוֹמָה זֶה לָזֶה. וְאַחֵר שֶׁשָּׁמַע הַצַּדִּידִים וּלְבֹן דְּבָרֵיהֶם בְּכַבֵּד רֹאשׁ הַדֵּק הַיֵּטֵב, חָרַץ מִשְׁפָּטוֹ וְאָמַר אֵת דַּעְתּוֹ, וְתִמְדִּיד דְּבָרָיו הִתְקַבְּלוּ וְעָשׂוּ רָשָׁם וְנִשְׂאוּ פָרִי, כְּדִבְרֵי הַגְמָרָא (בְּרָכוֹת ו:) אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְרֵאת שָׁמַיִם, דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים. וְלֹא זֶה בְּלִבָּד, אֲלָא שֶׁהָיָה סֶמֶל וּמֹדֵל לַחֲקוּי בַּעֲגֻנָּה זֶה, שֶׁבְּבִיתוֹ הָיָה מְכַבֵּד אֶת אִשְׁתּוֹ כְּבוֹד מִיָּחֵד, וּכְדִבְרֵי חז"ל (ב"מ נ"ט) אוֹקִירוּ לְנִשְׁיָכֹן. וְהָיָה גְדוֹשׁ וּמֵלֵא בְּשָׁלוֹם, וְכֵן הִשְׁפָּעְתוֹ הֵיטֵב חֲזָקָה.

דוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבּוֹ

בִּי"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים נִחְרַט לְדוֹרוֹת, שֶׁהַקֵּב"ה רַב חֶסֶד וְאֱמֶת. וּבַגְמָרָא (שַׁבָּת נה): אָמַר רַבִּי חֲנִינָא חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקֵּב"ה אֱמֶת¹. וְכֵן מָרֹן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה שֶׁלִּיט"א, דִּרְכּוֹ לְהַחֲדִיר לְכָל שׁוֹמְעֵי לְקוֹחַ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַחֲיוֹת עִם שָׁקָה, וְאָמַר תִּמְדִּיד אֶת דְּבָרָיו לֹא חָת. וְגַם תִּלְמִידוֹ רַבִּי יוֹסֵף זצ"ל, יָצַק מִים עַל יָדָיו וְדָבַק בְּדִרְכּוֹ, וְרַחֵק מִדְּבַר שָׁקָה, וְכָל סִפּוֹר שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו, לֹא הָיָה מְקוֹם לַחוֹשׁ אוֹ לְדֹאוֹג וּלְבִרֵּר אֱמֶתוֹת הַדְּבָר, כִּי הָיָה נִתֵּן לְסִמּוּךְ עָלָיו בְּעִינֵי עַצְמוֹת. וּכְשֶׁרָאָה צֶרֶף לֹמֵר אֶת דַּעְתּוֹ, דָּבַר לִיחִיד בְּאִפְן נִחְרָץ, לְהוֹדִיעוֹ שֶׁנָּטָה קוֹ מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה. וְכֵן כְּשֶׁמִּצָּא בַּעֲיָה הַלְכָתִית עִם זֹג שֶׁבָּאוּ לְהַנְשֵׂא, אָמַר דְּבָרָיו בְּצוּרָה בְּרוּרָה, כְּמֵאֲמַר הַכְּתוּב (דְּבָרִים א, יז) לֹא תִגְוֵרוּ מִפְּנֵי אִישׁ, וְהוֹבִילָם לְפִתְרוֹן הַבְּעִיָּה. וְהַזְגוֹת יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּהִבְנָה. גַּם עָבוּר צֶרֶכִי צָבוּר, נִלְחַם בְּכָל דֶּרֶךְ לְהוֹכִיחַ אֶת טַעְנוֹתָיו. וּכְבָּר יָדְעוּ רַבְּנֵי הַהִתְיָשְׁבוֹת בְּצֶר לָהֶם לְפָנוֹת אֵלָיו, בְּשִׁמְעוּ אֶת תִּלְנָתָם, בְּהִבְנָתוֹ אֶת לְבוֹתָם, וּבִפְעֻלּוֹ לְרַבּוּי טוֹבָתָם.

1. וְלִכְּנֵן תִּמְצָא בְּתוֹרַת מֹשֶׁה (שְׁמוֹת ל"ד, ו) וּבִמְזֻמּוֹרֵי דָוִד (תְּהִלִּים פ"ו, טו) תִּבְּת 'וְאֱמֶת' מִטַּעְמֵת בְּסוֹף פְּסוּק, כִּי בָּה נִצָּח לַחֲתוֹם, כְּחוֹתָמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. אֱלִיאִוֹר חֲדָד.

הנעים בערבות קולו

נהגו בשיבה לשוור בקול נעים את שירי שבת על טהרת יהדות ספרד, ולענג את השבת בשיבת הבקשות ובפיוטים מתורת המקאמים. ישנם קטעי שירה, שנדרש עבודם מאמץ רב, מפאת עלייתם בקול, ורבים נשמטים ופורשים מלזמרם מחסר יכלת או מחשש פן יתענות קולם. ועל פן יאמרו המושלים בתורת החזנות, שמעתי בני עליה והמה מועטים... ובהגיע תור רבי יוסף זצ"ל לבצע קטע מסוג זה, תמיד נענה בחיוב, כי קבל מתנת שמים שנחון בקול ערב, עם 'מנעד' מרחב כלפי מעלה. והתקיים בו מקרא שכתוב (משלי ג, ט) "כבד את ה' מהונך", כדרשת הרב באר היטב (או"ח סי' נ"ג אות י"ד) בשם פסקתא, אל תקרי מהונך, אלא מגרונה. אוי לנו כי פנה מאתנו ונטו צלילי ערב. חסרה נעימות קול. ועל האי שפרא דבלי בעפרא קבכיןא.

ורבים השיב מעון

כמדי שנה, מתקיימת הלולת הצדיק רבי יוסף אלמושנינו זצוק"ל במושב 'שובה' (מישובי עוטף עזה). ובכל פעם שבקשתי מרבי יוסף זצ"ל לשא מדברותיו, סרב בטענה שיש רבנים אחרים גדולים ממנו. בבחינת בשנותו את טעמו, בנתינת טעם - זקנים יקח! והאמת, שלא כל הרבנים היו גדולים ממנו לא בחכמה ולא במנין, אלא שהרגשתי שתמיד מקטין את עצמו. אולם באחת ההלולות לא ותרתי לו ודרשתי ממנו שלכל הפחות יוביל את מעמד 'קבלת מלכות שמים', והספם. וקדש שם שמים בקורותו הפסוקים בררת ובזיע, [המעמד מתועד אצלי, ונתן לקבלו בחיוב למספר 050-41-66-292, כי בטוחני שכל השומעו יתעורר ליראת שמים ודבקות בה'], עד שכל הנוכחים יצאו בהתעוררות גדולה, וקבלו עליהם להתחזק בתורה ובמצות. אשרי בניו אחרי, האוחזים במעשי אביהם.

זיו השרה עלינו

בגיל כה צעיר נכנס רבי יוסף זצ"ל לכהן בתפקיד צבורי בעל אחריות כבדה הטומן בחבו מהמורות ומוקשים, והיה בעיני כחידה סתומה איככה יוכל להתהלך בשלום ובמישור ולהשיב רבים מעון. וזו עבדות ולא שררה (ע"פ הוריות י:), ומנין ישיג קפת שרצים לחזור לאחוריו (ע"פ יומא כב:). וגם אם ינסה לפעול בכל כוחו בעד הקהל, הלא ידוע שאפלו מרדכי היהודי שהציל את כל היהודים ממות בטוח, בכל זאת נאמר עליו (אסתר ג) "רצוי לרוב אחיו", ודרשו חז"ל (מגילה טז:): שלא היה רצוי לכל אחיו.

אולם אחת מהליכותיו בקדש, לבדר ולשמח את הצבור מגדולם ועד קטנם. ונראה שהיא שעמדה לו לקרבה אל המלאכה וכל אשר עשה הצליח, כי מתוך כך התחבב מאד בעיני הבריות, ותמיד רצו ונהנו לשבת עמו במחצתו, ולשתות בצמא את דבריו המשמחים.

ואחר שִׁנְפַּתַּח לְבָבָם, הִיָּה לָהֶם יוֹתֵר קֵל לְשִׁמוֹעַ וּלְקַבֵּל אֶת דְּבַר ה'. וְזוֹ דֶּרֶךְ נִפְלְאָה בְּעִבּוּדֵת ה', כְּפִי שְׁנֵהֵג רַבָּה (שבת ל:) לְפִתּוּחַ שְׁעוֹרָיו לְתַלְמִידָיו בְּאַמִּירַת מִלְתָּא דְּבִדְיֹחוּתָא.

בְּמַהֲלָךְ חַיִּיו, שִׁחַר לְפִתּוּחוֹ נִסְיוֹן קָשָׁה מְאֹד בְּדַרְכּוֹ, כִּי בְּכַנִּיסָתוֹ לְכַהֵן בְּתַפְקִיד רִשָּׁם נִשְׁוֹאֵי, רַק מְקוֹץ שְׁנֵתִים יָמִים הֵחַל לְקַבֵּל שְׁכָרוֹ, וְעַד אֵז עָבַד לֹלָא תְּמוּרָה. וּבְאוֹתָהּ תְּקוּפָה זָהוּ מִבְּחָן, הָאֵם יִמְשִׁיף אֶת עִבּוּדֵת ה' בְּשִׁמְחָה כְּהִרְגָלוֹ אוֹ לֹא. אֲכֹן עָמַד אֵיתָן בְּנִסְיוֹן, וְגַם בְּאוֹתָם הַיָּמִים קָבַל אֶת כָּל הַזִּגְיוֹת הַבָּאִים לְהַרְשֵׁם בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, וְטָעַן לְמִקּוּרְבָיו: "מָה הַזִּגְיוֹת אֲשֶׁמִּים". עָתָה בְּעוֹלָם הָאֻמָּת, הִנֵּה שְׁכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעָלָתוֹ לְפָנָיו.

חֲזוֹ דְּבָרֵי הַבְּרִיּוֹת

בְּמַהֲלָךְ הַשְּׂבָעָה הֵיָתָה תְּנוּעָת אֲנָשִׁים שְׂבָאוֹ לְנַחֵם, מִהֵחַל בְּקִימָה בְּהַשְׁכָּמָה עַד כַּחצוֹת הַלַּיְלָה. מִכָּל הָאֲרֶץ הִגִּיעוּ קְרוֹבָיו מִכָּרִיו וְתַלְמִידָיו, וְכָלֵם הַמוֹמִים וּמִזְעֲזָעִים שָׁכָף עָלֶיהָ בְּיָמֶיהֶם. בְּאַזְכָּרַת הַשְּׂבָעָה בְּנִתִּיבוֹת, פָּקְדוֹ אֶת הַמָּקוֹם מֵאוֹת אֲנָשִׁים. וּבְאַזְכָּרַת הַשְּׁלוֹשִׁים, נִקְהָלוּ וְנִתְאַגְדּוּ בְּנֵי מוֹשֵׁב גְּבֻעוּלִים וּבְקִשּׁוֹ שִׁתְּעַרְףּ הָאֲזְכָּרָה בְּמוֹשֵׁב וְכָל אֲשֶׁר יוֹשֵׁת עֲלֵיהֶם יִתְּנוּ בְּעַד עֲלוֹי נַפְשׁוֹ שֶׁל רַבָּם הָאֵהוּב. וְהֵצֵד הַשְּׁוֹה, שֶׁהַמְּנַחֲמִים כָּלֵם עָנּוּ פֶּה אֶחָד וְאָמְרוּ: אֲבִדְנוּ אֶת מְלֶכֶךְ הַשְּׂמִיחָה, הַפְּסָדְנוּ אֶת שֵׁר הַצְּהִלָּה, מִי יִסֵּר דְּאָגָה מִלְּבָנוֹ, מִי יַפְיֵג הָעֲצָבוֹת מִפְּנֵינוּ. אֲשֶׁרִיךָ רַבִּי יוֹסֵף שְׁנִפְטָרֵת בְּשֵׁם טוֹב מִן הָעוֹלָם.

וְכָךְ סִפֵּר בְּאַזְכָּרַת הַשְּׁלוֹשִׁים נִצִּיג מוֹשֵׁב גְּבֻעוּלִים וְחָבֵר הַנֶּעַד מִר יִצְחָק יִשְׂרָאֵלִי הִי"ו, שֶׁהִרְבַּ זצ"ל חָשַׁשׁ פֶּן יֵשׁ בְּמוֹשֵׁב אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אֲשֶׁר שְׁכָחוּ לְמַכּוֹר אֶת חֻמָּצִם, וְלָכֵן כָּתַת רַגְלָיו מִבֵּית לְבֵית בְּעֶרְבֵי פְסָחִים סְמוּךְ לְשִׁחְרִית (אַחֲרִיָּה), לְאַמֵּת שְׁמָכְרוּ אֶת הַחֻמֵּץ, וְכִמְּה פְעָמִים הִצִּיל אֲנָשִׁים מֵאִסּוּר כֶּרֶת. וְאַף בְּזִמְן שִׁחְלָה אֶת רַגְלָיו, צוּהָ אֶת בְּנָיו שִׁיעֲשׂוּ כְּמוֹהוּ. וּבְשִׁנְתּוֹ הָאַחֲרוֹנָה שֶׁהִכְבִּיד חֲלָיו, עָשׂוּ זֹאת מֵאֲלֵיהֶם מִבְּלִי שִׁיבְקֵשׁ, בְּשׁוֹל הַחֲנוּךְ שֶׁסָּפְגוּ מִמֶּנּוּ.

יְצוּהָ אֶת בְּנָיו וּבֵיתוֹ אַחֲרָיו

לְפָנֵי מִסְפָּר שָׁנִים אָמַר לִי רַבִּי יוֹסֵף זצ"ל, שִׁמְחָכָה מְאֹד לַיּוֹם בּוֹ יִפְתַּח כּוֹלֵל בְּנִתִּיבוֹת לְלִמּוּד הַלָּכָה בְּעִיּוֹן. וְשִׁאֲלָתִי אוֹתוֹ, וְכִסְף מִנְלוֹ? וְעָנָה: בְּטַח בְּאֶחָד וְאֵל תִּפְחָד. וְכָבֵר לְמִדּוּנִי חז"ל (קִידוּשִׁין מ.) שִׁמְחָשְׁבָה טוֹבָה הַקֵּב"ה מִצָּרָפָה לְמַעֲשֶׂה. וְהַחוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְנֶאֱנָס וְלֹא עָשָׂאָה, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ עָשָׂאָה. וְסִבְרָתִי לְתַמִּי, שְׂאוּלִי אָמַר לִי כֹךְ בְּדֶרֶךְ בְּדִיחוּתָא. אוֹלָם בְּאַזְכָּרַת הַשְּׁלוֹשִׁים, שִׁמְעָתִי אֶת אֶחָד מִרְבְּנֵי הַהִתְיָשְׁבוֹת אוֹמֵר כְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה מִמֶּשׁ. וְזוֹ מְשִׁמָּה לֹא קֵלָה בְּכָלֵל. כְּמוֹ כֵן, הַזְכִּיר חָכֵם אֶחָד בְּאַזְכָּרַת הַשְּׁלוֹשִׁים, לְהוֹצִיא לְאוֹר אֶת כָּל כְּתָבִי יְדוֹ וְרַבִּי תוֹרָתוֹ, לְבָל יֵאָכְלֵם עֵשׂ וּלְבָל יִבְלוּ כִּבְגָד.

מִפְטִירִים בַּשָּׁבַע דְּנִחְמָתָא

בַּשָּׁם כָּל מוֹקִירֵי רַבִּי יוֹסֵף זִיע"א, אֲנַחְנוּ מֵאֲחֵלִים לְמִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁהִקְבִּ"ה יִרְפָּא אֶת שְׁכָרָם, וְיַחֲזִיק אֶת אִמּוֹ אֶחָיו וְאֶחָיוֹתָיו, וְיִרְנִין אֶת לֵב אֲלֻמָּנָתוֹ, וְיַחֲבֹשׁ אֶת מַכַּת יְלָדָיו, וְיַעֲמֹד מִכְסֵּא הַדִּין וְיָשִׁיב עַל כְּסֵא הָרַחֲמִים, לְהִרְאוֹתָם שָׁבַע שְׁמֵחוֹת עֲדֵי זִקְנָה וְשִׁיבָה בְּבִרְיאוֹת אֵיתָנָה. וּבִקְרוֹב נִתְבַּשֵּׁר בְּבּוֹא גּוֹאֵל, וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּתַחֲתֵית הַמַּתִּים. וְעַד אַז, תִּנְצֵב"ה. אָמֵן.

•

לְאַחַר שֶׁנִּכְתַּב הַמֶּאֱמָה קִבְּלָנוּ תוֹסֶפֶת נֶפֶךְ, מֵאֵת נָצִיג מוֹשֵׁב גְּבֻעוֹלִים, וְחֹבֵר הַנֶּעֱד מֵר יִצְחָק יִשְׂרָאֵלִי הִי"ו. וְאֵלּוּ דְּבָרָיו:

אֲבִדְנוּ אָדָם יָקָר, וְרַב עָנָק. זְכִיתִי לְאַרְח אֶת הָרֵב בְּשִׁבְתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה שָׁבָא לְמוֹשֵׁב. הוּא הִגִּיעַ עִם הָרֵבָנִית וְתִינוּק אֶחָד, וְדָאג לְשָׂאֵר בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, כִּדִּי לֹא לְהַכְבִּיד עָלֵינוּ.

עִם תַּחֲלַת כְּהֻנָּתוֹ בְּתַפְקִיד רַב הַמוֹשֵׁב, דוֹד שֶׁל אֲשֵׁתִי רָצָה לְקַנּוֹת סֵפֶר תוֹרָה, וְהִבִּיא סוֹחֵר שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּנוֹשָׂא. אֲנִי אֵינְנִי מִבִּין בְּסוּגֵי כְּתָב, לָכֵן פָּנִיתִי לָרֵב לְבַקֵּשׁ אֶת עֲזָרָתוֹ. כְּמוֹכֵן, נִעֲנִיתִי בְּשִׁמְחָה, וְקִבְּעֵנוּ לְהַפְגִּישׁ עִם הַסוֹחֵר עוֹד פַּעַם, בְּנוֹכְחוֹת הָרֵב. הַסוֹחֵר הִגִּיעַ עִם כְּמָה סוּגֵי כְּתָב, וְאָף אֶחָד מֵהֶם לֹא מָצָא חֵן בְּעֵינֵי הָרֵב. הַסוֹחֵר שָׂאֵל אֶת הָרֵב, מָה הֵן דְּרִישׁוֹתָיו. הָרֵב עָנָה, רְצוֹנִי שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה לְכַתְחֻלָּה. וְאַז הַבְנֵתִי אֶת רוּם עֶרְכּוֹ הָרֵב שֶׁל הָרֵב הַחֲדָשׁ.

עָשָׂה מֵאֲמָץ גָּדוֹל לְהַצִּלְחַת שְׁעוֹר יוֹמִי קְבוּעַ לְאִנְשֵׁי הַמוֹשֵׁב, וְשְׁעוֹר קְבוּעַ לְיִלְדֵי הַמוֹשֵׁב. בְּתַפְלוֹת שִׁבְתּוֹ וְחָג, הַכְּנִיס הַמֶּזֶן גְּגוּנִים נְעִימִים. הֵייתִי אוֹמֵר לוֹ בְּבִדְיוֹתָא, רַבְּנוּ, תְּבִיא פַעַם אֶת הָעוֹד לְנִגּוֹן לָנוּ... וְגַם בְּיָמִים נוֹרְאִים, הַתְּפִלָּל לְבַדּוֹ לֹא שׁוּם עֲזָרָה. בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, אֶת כָּל הַתְּפִלוֹת וְקִרְיַת סֵפֶר תוֹרָה, וְאֶפְלוּ תִקְיעַת שׁוֹפָר. וְכֵן בְּיוֹם כְּפוּר הַכֹּל לְבַד (חוּץ מִמָּה שֶׁהַסוֹמֵךְ צָרִיךְ לְקַרְאוֹ).

בְּעֶרֶב פֶּסַח, הָיָה מִגִּיעַ לְבִתִּי הַתּוֹשָׁבִים לְמַכּוֹר לָהֶם אֶת הַחֲמֵץ. וּבִינֵיהֶם, הָיוּ כְּאֵלֶּה שֶׁהָיָה מִגִּיעַ אֵלֵיהֶם רַק בְּמַכִּירַת הַחֲמֵץ. כְּשֶׁנִּפְל לְמִשְׁכָּב, שָׁלַח אֶת הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ בְּשָׁעוֹת הַלַּיְלָה, לְשִׂאוֹל מִי עֲדִין לֹא חָתַם עַל מַכִּירַת הַחֲמֵץ. אֶפְשָׁר לְסַפֵּר עוֹד הִרְבֵּה.

כְּמוֹכֵן, לֹא נִשְׁכַּח אֶת הַחֲיוּךְ הַמְּקַסִּים שֶׁלּוֹ, שֶׁהָיָה מְרַכֵּךְ וּמַעֲדוֹ כָּל דָּבָר קָשָׁה.

אֲנִי מְקִימִים אִי"ה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, סִפְרִיָּה לְעֵלּוּי נִשְׁמָתוֹ. יְהִי זְכָרוֹ בְּרוּךְ.

עוֹבְדוֹת נוֹסְפוֹת, נִשְׁמַח לִקְבֹּל בְּמִייל:

eh612120@gmail.com

יש קונה עולמו בצדקה אחת

של חלק מהמשתתפים, במיוחד אלו שקרובי משפחה היו לכלה וזכור זכרו את הוריה המנוחים. הנה טפה של שמחה בכוס היגון, עוד בית בישראל מוקם לתפארה, נדבך נוסף נבנה בחומות ירושלים.

רבי ישועה ניגש לפתוח בטקס סידור הקידושין, בידו אחז בכוס הדורה, ואחד מהקרובים חלץ פקק מבקבוק של יין למזוג מתוכו לכוס של סידור הקידושין. אלא שכאן ציפתה לכולם הפתעה בלתי צפויה. החתן המיועד פנה לפתע לקהל, והצהיר נחרצות: "מתחרט אני על הסכמתי להינשא! החופה בטלה ומבוטלת, וכל צד ישוב לביתו כאילו מאומה לא אירע".

הלם ואלם אחזו בקהל הרב. לרגע לא פצה איש את פיו, והכל היו בתדהמה מוחלטת. אבל אז התעשתו טובי הקהל וזקני העדה, פנו אל החתן ולחשו באוזניו שלש מלים כדרבנות שנשמעו היטב סביב סביב בשל השקט הסמיך ששרר: "הנטרפה עליך דעתך?".

עיניו של החתן היו החלטיות בעליל, וניכר היה כי הוא מודע למעשיו. "את דאגות הפרנסה שיפלו עלי לאחר הנישואין ואת עול הוצאות הבית, לא אתם תישאו כי אם אני

אחת המצוות אשר נמנתה על שלל זכויותיו של הגאון רבי ישועה בסיס זצ"ל (רבה של תונס), היתה גידולה של נערה יתומה בתוך ביתו. בהגיע עת דודים, והנערה עמדה להינשא, נתבקש רבי ישועה על ידי רעייתו לפקוד את אולם השמחות, ואף לערוך את החופה. על פי רוב היה הרב נמנע מלהשתתף בחתונות וארועים בשל טרדותיו הרבות, הן בלימוד תורה, והן בצרכי הכלל והפרט, אך כאן באופן נדיר ויוצא מגדר הרגיל הוא לא סירב, והתכונן לצאת מביתו לעבר מקום השמחה.

הלילה ירד על תונס הבירה, והשמועה פרשה לה כנפים ועברה מפה לאוזן: "מורנו ורבנו יגיע הערב לחתונת הכלה היתומה". יהודי העיר העריצו את רבם בכל לב, ולא החמיצו כל הזדמנות לחזות בזיו פניו המאירות ולהסכית לדברי תורה והדרכה מפיו הקדוש. העובדה שבאופן נדיר וחריג יופיע רבם בשמחת נישואין - הביאה לנהירה המונית אל מקום עריכת החופה לקיים מצות שמחת כלה יתומה בנוכחות הרב הקדוש. לא היה מי שראה אותו יוצא ולא יצא...

החופה הועמדה לקול צלילי נעימה ערבה ומרגשת, טלית חדשה וצחורה נפרשה אל על, ודמעת התרגשות חמקה במורד לחייהם

וזוגתי הכלה", טען בלהט כשהוא מתעלם מהמבטים היקדים של כל סובביו. "כולכם תתפזרו לאחר החתונה איש איש לענייניו, ואני אצטרך לייגע את מוחי ברעיונות למקור מחיה. לא אנשא הלילה בטרם אקבל לידי דמי כלולות - נדוניה נכבדת שתהווה בסיס איתן לבית מלאכה שאפתח לפרנסתי". הוא נקב בסכום עתק, והצהיר כי לא יתפשר אלא אם כן יקבל את הכסף מיד.

זעמם של הנוכחים גבה. הם גערו בחתן ותהו: "היאך לא תבוש לצער את הכלה העומדת בצד מושפלת ובוכיה. כל ימיה היו צער ומכאוב, יתמות קודרת, בטוחה היתה כי הנה באים ימים של אושר והיא מקימה בית בישראל, ועתה חתנה הוא זה שממית עליה סאה חדשה של בושה, יגון ואנחה... לכל הפחות, עליך להתחשב ולנקוב בסכום סביה ולקיים את החתונה!". אך הדברים לא השפיעו על החתן דגן, אשר ברק הכסף המאיר בדמיונו סנור את עיניו.

דממה מתוחה שררה בחלל האולם. הקהל הרב שנכח במקום הביט בחתן בציפיה. הכל בטוחים היו שעוד רגע תסתיים התקרית המביכה והרב ישוב לעריכת החופה, הכתובה תוקרא, שבע הברכות ייאמרו בנעימה, והכל יבוא על מקומו בשלום. אך עקשנות של פרד דבקה בחתן, והוא הודיע במפגיע כי נסיונות השכנוע הם בזבוז משווע של זמן וכוחות נפש. הוא לא יבוא בברית הנישואין בלא שיקבל לרשותו את מלוא הסכום האמור.

המלצרים הזריזים שהתרוצצו בינות לשולחנות הערוכים, הניחו את מגשיהם

העמוסים על שלחן מזדמן, והתקרבו לראות על מה המהומה. אפילו צוות הנגנים תופשי הכנור והעוגב שהוזמנו לאירוע, חדלו מעבודתם, התקבצו ובאו סביב החופה, תוהים לדעת כיצד יפול דבר, אם יהיו ידיהם מלאות עבודה הערב, או שחלילה יהיה עליהם לארוז את כלי הנגינה ולשוב הביתה.

רבי ישועה שעד עתה ניצב על עומדו מחשה, החליט כי אין מנוס, ומוכרחים להשיא את הכלה היתומה, ולא להפר את שמחת לבה. מה עשה? הרים את מקלו המגולף והיסה את הקהל. כאילו היה המקל מטה קסמים, החרישו הכל באחת וכרו אזניהם לשמוע את אשר יאמר רבם הנערץ.

"רבותי!" הכריז הרב "מי שיביא לכאן את הסכום הנדרש, מובטח לו שיזכה לעולם הבא!".

רחש עבר בקהל. ההצהרה הנדירה הברורה והיוצאת דופן שיצאה מפי רבי ישועה, הביאה להתרגשות רבה בקהל. סיפורי הפלא סביב הצדיק היו רבים, וכמעט כל אחד מבני העיר נתקל בכוחו הסגולי הכביר. עתה מבטיח הצדיק עולם הבא למי שימנע בושה ועגמת נפש מעלובה זו העומדת בוכייה תחת חופתה וקידושיה מתעכבים, ומי אינו חפץ לזכות לעולם הבא?! דא עקא, שהמשתתפים אשר חיו בקו העוני, לא היה לאל ידם להשיג אף את מחצית הסכום. ואף העשירים שבהם, לא היה בידם סכום כה מופקע.

כל אחד מהנוכחים הביט סביבו אולי יזוע מישהו מתוך הקהל ויתיר את הסבך בנדבת לבו.

לפתע, נשמע מירכתי האולם קול צרוד כשל
אגורות נחושת הנושרות מתוך קופסת ברזל
מחלידה: "כבוד הרב, האם גם לגביי אמורים
הדברים?".

כולם הפנו מבטם לעבר הקול, וגבותיהם
התרוממו בתמיהה. היה זה רשע גדול ועריץ
ששמו נתפרסם בקהלה 'לשם לתפארת
ולתהלה'... הלה נתברך בעשירות נדירה
וארוחותיו הדשנות כללו את כל סעודתו של
בר קמצא... עושרו הרב העבירו על דתו, וכדי
בזיון וקצף.

שוב השתרר שקט סביב מקום החופה,
והביא לכך שניתן יהיה לשמוע את קולו הצלול
של רבי ישועה שתשובתו לא אחרה לבוא: "כן!
גם כלפיך אמורים הדברים!".

כחץ מקשת רץ הרשע אל ביתו, ולעיניהם
המשתאות של המשתתפים, שב כעבור דקות
אחדות, וספר לידי רבי ישועה את מלוא
הסכום העצום.

החתן קיבל את אשר דרש, והחופה נערכה
כדת וכהלכה. השמחה התנהלה למישרין עד
שעת לילה מאוחרת, כשכל הקהל שמח ורוקד
בשמחה כפולה ומכופלת, על הישועה שבאה,
ועל הכלה היתומה שנכנסה לחופתה ובונה את
ביתה.

והנה, ראה זה פלא, ימים ספורים חלפו
מהחתונה שכה התפרסמה, ופתאום שבק

אותו רשע חיים לכל חי. כשהגיעה השמועה
למעונו של רבי ישועה, קם מכסאו להפתעת
בני הבית וקרא: "הולך אני להשתתף בהלויה!".

לאור הידיעה על השתתפות רבי ישועה,
נתרבו המלווים שבעתיים, מי רואה אותו יוצא
ואינו יוצא, והנפטר האלמוני נתכבד כבוד רב.

בעת הטהרה, ציוה רבי ישועה את כל
הנוכחים לצאת מן החדר, ולהשאירו לבד עם
הנפטר. לאחר דקות מספר יצא את החדר
ופקד על החברה קדישא: "מהרו ורוצו עם
הנפטר אל מקום קבורתו, והזדרזו להטמינו
תכף ומיד! אל נא תתמהמהו!".

עשו הקברנים כדבריו, וכאשר כילו
מלאכתם, העזו ושאלו: "באר לנו הרב בטוב
את אשר עשה בחדר הטהרה?".

נענה להם ואמר: "כאשר נכנסתי לחדר
הטהרה, ראיתי לנגד עיני משחיתים וקליפות
רבות כחול אשר על שפת הים, המצפים בכליון
עינים לעשות שפטים בנשמת הרשע הזה. מיד
גזרתי עליהם כי אין להם רשות להתקרב אליו
כלל ועיקר, וזאת בשל המצוה הגדולה שקיים
אך לפני ימים אחדים, ואף החרמתי כליל לכל
ישובו הנה לעולם! ואכן, הם נעלמו והיו כלא
היו".

צא ולמד מה כוחה של החלטה רגעית אחת!¹

1. תיתי ליה לידידנו היקר ר' צבי הכהן הי"ו מטבריא, שהמציא לידנו את הסיפור הנדיר, בשם הזקן הישיש ר' בנימין (המכונה מנונה) חדאד זצ"ל, שסיפר זאת בשם אביו שהיה חי בדורו של רבי ישועה.

סיר ליום השבת

תיאור משובב נפש של שירת הבקשות בעיר ארם-צובה

מתוך ספר על חייה התורניים של יהדות חאלב,

שעומד בע"ה לצאת לאור על ידי ר' יעקב דיין ובעריכת עובדיה חן

בין יחד כוכבי הקר

חשיכה סמיכה עוטפת את העיר ארם-צובה באשמורת שניה של ליל שבת מלכתא. היקום שקט וחרישי. השמים זרועים כוכבי בוקר המרננים יחד לאל אשר לבב חוקר. יהודים של צורה, עטויים בגדי שבת מהודרים, מגיחים בזה אחר זה מפתחי הבתים. שואפים מלוא פיהם את אויר הלילה הצלול, הצינה מאיצה את הלב, מזרימה את הדם ומטהרת את הריאות. מתעלמים מזרזיפי המטר המתגבה מחישים הם את צעדיהם בסמטאות שכונת היהודים השקטה, בדרכם אל בית הכנסת "בית נשיא". כאשר יפגשו בדרכם יהודי אחר, יקדימו לו ברכת הבוקר "צפרא דמארי טב", ויצטרפו אליו בואכה בית הכנסת. לבם ונשמתם כבר שם ובפיהם כבר מזדמרים כמו מאליהם שירי הבקשות.

שעה זו, בה שולט שר השינה, עפעפיהם עדיין חצי עצומות כעפעפי שחר, וצינה של לילה חורפי מצמיתה את איבריהם, אבל על החויה הרוחנית הזו הם לא יוותרו. ואף על פי שדורשי רשומות גורסים שינה

בשבת תענוג, לבני חאלב יש נוטריקון נאה יותר שירה בשבת תענוג.

יש שתקפה עליהם שנתם מעמל ששת ימי המלאכה, וחבלי שינה מסרבים לעבור בקלות מעל עיניהם, אך בכל זאת על שירת הבקשות לא יוותרו. ובתחבולות יעשו מלחמה עם היצר המפתה המריע. טרם יעלו על יצועם, יכרכו סביב זרועם חבל המשתלשל מחלון ביתם, וחבריהם בדרכם לבקשות ימשכו בחבל ויעירו אותם.

מדי ליל שבת, הם יגיעו לכאן, משבת בראשית עד שבת זכור, מהשעות הקטנות של הלילה עד לדמדומי האור של הבוקר. אם חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת לפני תפלתם, הרי שיהודיה של ארם-צובה, ביום שבת קודש, שוהים היו שעות הרבה, שעות של קורת רוח.

והיתה שירתם של יהודי חאלב זכה וטהורה כשירת הלויים בבית המקדש, עד שהיתה עולה ובוקעת עד למתיבתא דרקיעא ומגעת עד כסא הכבוד, וכל שרפי

מעלה מתקבצים ומאזינים לצלילים העולים משירתם.

פשוטי-עם, רצענים וסנדלרים, שכל השבוע עסקו בעמל יומם, יושבים כעת כשויים בין שוים בגלימתם הלבנה והצחורה (ג'אבע), ועיניהם מוצתות בברק שבג'י מיוחד. לצדם יושבים תלמידי חכמים שכל השבוע עסקו בעמל התורה, וכעת הם באים להודות ולהלל לבוחר בשירי זמרה, ופניהם מפיקות אור בהיר של שבת קודש. פייטנים מומחים יושבים לצד חובבי שירה, זקנים עם נערים.

אלו כמו אלו אוחזים בידיהם בספר 'מקרא קדש' (ספר הבקשות הנפוץ בחאלב), ומשוררים מתוכו שיר ליום השבת, שירה נינוחה שכולה בקשה, שבח, אמונה וכיסופין. לכולם שפה משותפת אחת, ואף איש פשוט שיתן קולו במאוול יפה, יזכה לכבוד מלכים. ההרגשה של כל יחיד ויחיד שהוא חיוני רצוי ותורם להצלחת המכלול ולהתהוות החויה, גורמת להתעלות מעל הגורמים החוצצים והמפרידים. לא בכדי מאריכים הרבה החזנים בפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", עד שבניגוד לשאר הפתיחות אף עשו לו ניגון ששרים אותו גם יחד.

פרק השייר

כדי להקל על המשוררים, וגם כדי לגוון וליצור מתח ותחרות בריאה, יתחלק הקהל בבית הכנסת לשתי קבוצות היושבות זו לעומת זו. אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמוה. את כותל המזרח המיועד בדרך כלל

וכל כך למה שירה זו מזוככת ומזוקקת? לפי שאין בה שטן ואין פגע רע. כיון שמשכים אותו זקן וכסיל להפריע לקהל מעוררי השחר, מציץ הוא לתוך בית הכנסת ומוצא אותם עסוקים בזמרה. חוזר זה לאחוריו ואומר "אלו מכת בטלנים הם, וכבר נפלו ברשתי. אפנה על ימין או על שמאל...". כך היו מערבבים את השטן מדי שבת בשבתו, והוא, מעולם לא עמד על תכולתם.

ואין שירת הבקשות כשאר שירות. ששאר שירות, אחר שזימר אדם שיר פעמים אחדות, ככל שימשיך לשוררו, לאט לאט יפוג טעמו, עד שכבר לא יוכל לחזור עליו ואפילו לא לשומעו, ואילו שירת הבקשות - ריחה לא נמר והיא עומדת לעולם. שבת אחר שבת, שנה אחר שנה, מושרים אותם שירים, ולעולם לא נס ליחם ולא בטל טעמם. דומים הם לתפלה, שנדמית לו לאדם בגוונים הרבה, ובכל פעם מחדש הוא מוצא בה את עצמו.

השירה האחרת

בניגוד לקור השורר בחוץ, בבית הכנסת פנימה - האוירה חמה ומאחדת, נעימה ומלכדת. ואין לך שעה מאחדת בכל השבוע כמו שעה זו, שבה מתבטלים הבדלי המעמדות, אין איש מתייהר על חברו, ולא ניכר שוע לפני דל.

לחכמי העדה, יחליפו כותלי הצפון והדרום. בשתי הקבוצות, מבוגרים ונערים, סולנים ופייטנים ומנהיג המנחה את השירה ברמיזות דקות המלוות בתנועות ראשו וידיו, ועליו מוטלת האחריות להתנהלותה הנכונה והמדויקת של השירה ובחירת הסולנים. במהלך כל הלילה, תנדוד השירה מקבוצה לקבוצה, כאשר קבוצה אחת תשיר מחרוזת אחת וקבוצה שניה תזמר אחריה וחוזר חלילה.

ראשונה יפתחו בפיוט הנודע "אל מסתתר" למקובל האלוקי רבי אברהם מימון זצ"ל (תלמידו של הרמ"ק הקדוש), שיר כבד ועמוק שנגינתו מזכירה את נגינת הימים הנוראים, ואין כמותו כדי להשרות רצינות וכובד ראש המתאימים לשעה הסגולית ולהתחלת הבקשות. גם אם קשה לירד לעומק משמעות הפיוט, המלים הקדושות עושות את שלהן ופורטות על נימי הנפש. השיר הארוך נמשך ונמשך עד שבבית שלפני האחרון נוצרת תפנית במלים "נא הקם מלכות דוד ושלמה". לפתע המנגינה מטפסת לגובה, והבקשה הופכת לקריאה ותחינה להקים את מלכות דוד ושלמה ושירת הלויים.

אחריו, יפיג את המתח, הפיוט "למענך ולא לנו" שהינו יותר קצבי וקליל. ומיד לאחר מכן, תופיע ה'פתיחה' הראשונה. בפתחות ייטיבו גֵּגֶן החזנים שבקהל בפסוקי תהלים משירתו של דוד המלך בהקשר לתוכנם של הפיוטים. אחד ישיר פסוק, וחברו ימשיך בפסוק הבא, וכל פסוק ינגוהו במקום

אחר כפי שנקבע על ידי פייטני העדה (לרוב בהתאם לתוכן הפסוק), ולעתים ישלבו ביניהם שירים ופיוטים שאינם מהבקשות.

בסוף הפסוק האחרון, יעבור הפייטן התורן אל המקום הפותח את הפיוט הבא, וכך ה'פתיחה' משמשת מעבר מוזיקלי נוח בין הצליל והסולם של הפיוט שלפניה לצליל והסולם של הפיוט שאחריה, ובדרך זו כל שירת הבקשות הופכת למקשה אחת.

אותה שעה שיתנו הפייטנים פרק בשירה יתרווח הקהל על מקומו, ילגום משהו, ובעיקר יעקוב בהנאה אחר הפייטן המפגין כושר אלתור במעבר בין המקאמים. כאשר ימשוך הפייטן ניגונו כהוגן עד קצה נשימתו, יגיבו חובבי הפיוט שבקהל בקריאות עידוד "אה... יא אלי... יא עיני... יא סאלם (איזה יופי)", ואנחת רווחה שתצא מפיו, תיבלע בקריאותיהם.

ומתוך שבני חאלב מוכתרים בנימוסין היו, לא יכבד אדם עצמו לפייט אלא אם כן יכבדוהו אחרים. ומה יעשה כאשר אין איש שם על לב, ועז חפצו ליתן בקולו קול עוז ולהראות כוחו בניגון? יכבד כביכול את היהודי שלצדו ב'נחרה' (דחיפת חיבה): 'כבוד' (מלעיל), ואף הוא יענה לעומתו פעמיים באהבה: 'כבוד', 'כבוד'... ובזה יצא ידי חובת דרך ארץ, ומתחיל תיכף ומיד שמא יקדמנו אחר תוך כדי סלסול, יציץ בזוית עינו בחזנים הראשיים לראות אם יעלה ניגונו לרצון לפנייהם...

באמצעות הצלילים הפורטים על מיתרי הלב.

נשמת קהל המשוררים תעלה על גדותיה ותדאה יחד עם צליל המנגינה, כשאחד הפייטנים יתן בקולו הנוקב: "עורו נא כי בכל לילה, נשמתכם עולה למעלה". ובאחת, מבע פניהם יהפוך למתרחץ כשימשיך ב'סחיבה' נוגה "לתת דין חשבון מפעלה, ליוצר ערב ובוקר".

מיתרי לבם יבערו וירטטו ברשפי קודש, עת יפרוט הפייטן במיתרי קולו בנעימה עדינה וקטיפתית את המלים "יבער בלבי, להב תשוקתך", והעקמימות שבניגונו תיישר עקמימות שבלב.

משהו מיוחד יש בה, בשירה העתיקה והאותנטית הזו, הנוגעת במיתרי הנשמה, ורוחצת אותה בעדנים. טעמה טעם עתיק שדעת זקנים נוחה הימנו, ניחוח עם רגש, הנוסך בגוף מין רוגע מיוחד.

אפילו אבו-חסן השומר הערבי של בית הכנסת, יושב מהופנט בפנתו ליד האח הבועה, ובמקל השמירה שלו המשמש להברחת גנבים, מלווה את המנגינות בתנועות קצביות.

תוך כדי השירה הסוחפת, יסובב שמש בית הכנסת (המכונה 'שמוש') בין הספסלים כשבידו האחת 'בטחה' (בקבוק עראק), ובידו השנייה 'בין וסוכר' (קפה טחון מעורב

לאחר חמשה פיוטים שאותם ישיר הקהל בנעימה קדושה כולם כאחד יחד, יבואו הפיוטים המדברים על השחר והבוקר המתחדשים, ובראשם הפיוט המרענן "אנא הושע מאור עיני" למשורר הגדול רבי ישראל נג'ארה מבני דמשק השכנה. כאן יהפכו הילדים לדרכים וערניים, שכן כעת הגיע תורם לכבד את ה' בגרונם. זוהי להם טבילת-האש הראשונה בשירה במקהלות.

כל בית בפיוט מסתיים במלה "שחר" (הזמן בו מושרת שירת הבקשות), ובכל חריזה כזו מתחלף הסולן המושך בקול זמיר את ההברה האחרונה של ה"שחר", כשהוא נותן את הגוון והצבע שלו בקריאה ארוכה המצריכה נשימה עמוקה. ולא היה מניח ועוזב את ה"חר", עד שכילה את מלוא האויר שבראותיו, ראשו אדום כעגבניה בשלה, והוא קרוב ליציאת נשמה...

וכשהוא מוליך ומביא מעלה ומוריד מושך ומאריך במלה "שחר", מצטלצלים באזניך דברי רבי חייא לרבי שמעון בן חלפתא כשהלכו בבקעת ארבל וראו איילת השחר שבקע אורה: "כך היא גאולתן של ישראל. בתחילה קימעא קימעא, כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת" (ירושלמי ברכות א, א).

שפת הלא

כאן מדוברת שפה אחת ויחידה - שפת הרגש, המתבטאת במלוא עוצמתה

החלק השני.

אתנחתא זו תנוצל לדרשת רב בית הכנסת בפרשת השבוע ובעניינא דיומא, וגם לעריכת מכירה פומבית של אמירת הקדיש הנאמר בסוף הבקשות, כשהוצאות קודש לבית הכנסת.

לאחר ארבע שעות של שירה מרוממת שחלפו ביעף מבלי שאיש שם על לב, מבעד לקימורי חלונות בית הכנסת מתחיל להתנוצץ אור ראשון של שחר יום השבת.

כנענה לאות, נעמד תיכף הזוכה באמירת הקדיש, ומתחיל לזמר את הפסוקים החותמים את שירת הבקשות: "אברך את ה' אשר יעצני...", ומכוין במלים "אף לילות יסרוני כליותי". סיים פסוקים אלו, ומיד הסמיך להם "קדיש על ישראל" ומנגנו במקאם של אותה שבת, ובאותו מקאם יתפלל החזן את תפלת שחרית.

כיון שסיימו הבקשות, ימהר השמש להוציא את הפז'שיות (תיקים שבהם שמים את הטלית) מהארון ולחלקם לקהל. לאחר שיחלצו עצמותיהם מן הישיבה הממושכת, יתקינו עצמם לתפלת השחר של שבת מלכתא.

ובת קול יוצאת ואומרת לאנשי הסגולה הקמים בעוד לילה: "נכון לכם בשמי מעלה / טוב צפון לצח סלה / זאת השירה היא לעולה / למנחה סולת בלולה / וכמה טובה כפולה / לכם מאת אל ה' (ע"פ הפיוט "מי לה' אתי עורך").

עם סוכר), ויחלק לקהל מלוא חפניים. ולא היה מוזג להם שתיה חריפה במדה גדושה, אלא כשיעור שמוזגין למסובין מכוס קידוש לחיבוב מצוה, וכל כך למה? לא מפני דקדוקי חסכנות שהיו בני חאלב מתהדרים בהם, שאין חסכנות בחפצי שמים. ולא מפני חסרון כיס של הקדש, שבני חאלב נדבנים בני נדבנים, אלא כדי שלא ישתו יותר מכדי מדתם, ויבואו לידי בזיון בית מקדש מעט. אחדים מן המזמרים היו מביאים עמם את ה"שאמה" (קופסת טבק להרחה), ומעבירים אותה בין כל הקהל.

ואף הילדים לא קופחו. אדון דוויק העשיר יעבור בין הספסלים, וקופסת סוכריות מעוטרת בידו. כל ילד יקבל שתי סוכריות כשהוא מזכיר להם 'בְּיָדֶךָ!' (תברך!). הילדים שחיכו בכליון עינים שבוע שלם למיני המתיקה, היו מתחרים ביניהם מי יקבל מה, ובחלקו של מי יפול סוג זה או אחר של סוכריה. והיה טעמן המתוק של הסוכריות מתערבל עם טעם השירה, בבחינת "דבש ו(שירת)חלב תחת לשונך".

אל היתה ואל תפלה

השירה בוקעת רקיעים, וכבר מגיעים לפתיחת הפתיחות 'מזמור שיר ליום השבת', היא הפתיחה המרכזית והארוכה ביותר בבקשות המבוצעת בלא פחות מחמשה עשר מקאמים שונים. לרוב חיבת פתיחה זו, בשונה משאר הפתיחות, כאן כל פסוק מושר בפי אחד מהפייטנים משתי הקבוצות לסירוגין. פתיחה זו ממוקמת בטבורה של שירת הבקשות, ששירת הבקשות מתחלקת לשני חצאים מבחינה מוזיקלית: חלקה הראשון פשוט נוגה ומתחטא, וחלקה השני מורכב קצבי ועליו. יש המחבבים יותר את החלק הראשון ויש את

נדיר

הגיע לידינו גזיר עתון
ובו ראיון קצר שנערך
עם מרן ראש הישיבה
שליט"א
לפני ארבעים שנה
ביום שהגיע לארץ
הקודש

„פלשתינאי רצח את אבי“

מספר הרב מ. מעוז שהגיע מתונים

„אבי לא נרצח על-ידי
אותו שוטה שקבעו השל-
טונות. יהודי שהיה עד ל-
רצח סיפר, כי הרוצח היה
פלשתינאי שאינו זהה ל-
תמונת שאותן פרסמה מש-
פחת תונים“ – סיפר אמש
הרב מאיר מעוז, בנו של
הרב מצליח מעוז, שנרצח
ביואר השנה בבירת תו-
ניסיה, בשעה שהיה בדרך
לביתו בתום תפלת שחרית.
הרב מאיר מעוז, שיחד עם
אשתו ובנו, עלו אמש לישראל.
סיפר כי לפני הרצח
לא קיבלה המשפחה שום אי-
מי, אך אחרי רצח האב

נטפלו לא פעם גם אליו ואל
בני משפחה אחרים. „במשך
זמן ממושך סבלנו מהטרדות
מצד שכנים ואנשים אחרים
ברחובות תונים. פרטחים היו
קופצים עלינו ברחוב ומנסים
להוריד את הכיפה, מנסים
להרביץ ומתנכלים לנו בכל
דרך אחרת.“
הרב מאיר מעוז סיפר עוד,
כי בחגים האחרונים נפתחו
בתונים רק שלושה בתי-כנסת,
מתוך ה-20 הקיימים שם.
„בתי הכנסת היו מלאים מת-
פללים, אך מלבד השלושה
לא התירו לפתח יותר.“

ארכיון הישיבה בהשדחת הרב זנוורקי

„פלשתינאי רצח את אבי“

מספר הרב מ. מאזוז שהגיע מתונים

„אבי לא נרצח על ידי אותו שוטה שקבעו השלטונות. יהודי שהיה עד לרצח סיפר, כי הרוצח היה פלשתינאי שאינו זהה לתמונת שאותן פרסמה משטרת תונים“ – סיפר אמש הרב מאיר מאזוז, בנו של הרב מצליח מאזוז, שנרצח בינואר השנה בבירת תוניסיה, בשעה שהיה בדרך לביתו בתום תפלת שחרית.

הרב מאיר מאזוז, שיחד עם אשתו ובנו, עלו אמש לישראל, סיפר כי לפני הרצח לא קיבלה המשפחה שום איזמים, אך אחרי רצח האב נטפלו לא פעם גם אליו ואל בני משפחה אחרים. „במשך זמן ממושך סבלנו מהטרדות מצד שכנים ואנשים אחרים ברחובות תונים. פרטחים היו קופצים עלינו ברחוב ומנסים להוריד את הכיפה, מנסים להרביץ ומתנכלים לנו בכל דרך אחרת.“

הרב מאיר מאזוז סיפר עוד, כי בחגים האחרונים נפתחו בתונים רק שלושה בתי-כנסת, מתוך ה-20 הקיימים שם. „בתי הכנסת היו מלאים מתפללים, אך מלבד השלושה לא התירו לפתח יותר.“

חדשות אני מגיד

כנס פתיחה קופת 'שותפים'

הרה"ג ר' ברק רייבי הי"ו על מסרת הקרן

כנס 'סוד קופת' שותפים'

הבה"ח נאמן מאדאר הי"ו מסיים את הש"ס

מרן שליט"א יחד עם מרן הראשון שליט"א שליט"א
בתפלה מיוחדת בכותל המערבי
עבוד תודמי קרן 'שותפים'

השמחה בישיבה בסיום הקמפיין המוצלח

חלוקת 'מגנים' לבחורים שעמלו, תרומת ר' אייר כהן צג'ייר הי"ו

שבת בוגרים

שבת פרשת חוקת תשע"ט נחקקה בלב בוגרי הישיבה כשבת התאחדות והתרוממות אשר לא היתה כמוה מאז ומעולם.

כשעה לפני כניסת שבת, מסר מרן רה"י שיחה, וכן בשבת אחה"צ נערך שיעור עיון בגמרא ע"י מרן שליט"א. הבוגרים מתארים שבת זו כ"מעין עולם הבא".

נדפס בסיוע:

האחים המבורכים: שימו, צבי, ינון וכמוס עמאר
ומשפחותיהם הי"ו. להצלחתם ובריאותם.
ולעילוי נשמת הוריהם עזר וכנפיטה עמאר ע"ה.
וכן האחים המבורכים: מכלוף, יום טוב, אשר וזאן
ומשפחותיהם הי"ו. להצלחתם ובריאותם.
ולעילוי נשמת הוריהם מיקיץ ומזיאנה וזאן ע"ה.
ולעילוי נשמת המנוח הנכבד והיקר
אוהב תורה ולומדיה, אהב את הבריות, איש אמת,
בעל צדקות אשר זכה להיות מבוני הארץ ומיישביה
שאול בר דוד ושושנה לבית עשוש ז"ל תנצב"ה
הוקדש ע"י אשתו בניו ובנותיו
יה"ר שיתמלאו כל משאלות לבם לטובה,
ובכל אשר יפנו ישכילו, וכל אשר יעשו יצליחו,
ויזכו לעושר ואושר וכבוד, בריאות איתנה ונהורא מעליא,
אורך ימים ושנות חיים. אמן

בחסות:

